

תולדות הרה"ק

רבי אברהם דוב

מאוריטש זי"ע

בעמה"ס

בת עין

ו"ב כסלו תר"א ומנו"כ בצפת תובב"א

ו"ל לרגל 180 שנה להסתלקותו
שיב"ק ויצא ו"ב כסלו ה'תשפ"א

לאנדאן - תשפ"א

תא חזי

השתדלנו ככל האפשר להעתיק השמועה גופא
דעובדא במקורו כלשוננו וכצביונו כיין המשומר
בציון כל מקור ומקור מלמטה ועל כן לא
השקענו בשיפור וצחות הלשון ויה"ר שיהא כאילו
בעל השמועה עומד כנגדו להלהיב הלבבות בכדי
שהיד סולדת בו

להערות והארות

נא להתקשר

++44 7882829501

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

הרה"ק רבי אברהם דוב
בן הרה"ק רבי דוד אויערבאך זי"ע
בעמח"ס 'בת עין'
י"ב כסלו תר"א

הרה"ק רבי אברהם דוב נולד בין השנים תק"כ - תקכ"ה, לאביו הרה"ק רבי דוד אויערבאך זצ"ל - מגיד משרים דק"ק חאמעלניק, בן הרה"ג רבי יהודה לייב זצ"ל.

הרה"ק רבי דוד אב"ד חמעלניק

הרב הגאון הצדיק קדוש יאמר לו מו"ה רבי דוד זללה"ה מגיד משרים דק"ק חמעלניק¹, הרב הגאון עמודא דנהורא סבא קדישא², זכה לארבעה בנים חכמים - מאורי ישראל. ה"ה ה'בת עין', רבי ישראל ליב אב"ד ווארחיווקיא³, רבי יוסף צבי - שמילא מקום אביו כמגיד בחמעלניק⁴, ורבי משה אפרים⁵, זצוק"ל.

¹ כך מתואר על ידי נכדו, רבי ישראל ליב מצפת - נכד אחי המחבר זי"ע, המביא לבית הדפוס ספר 'בת עין' בירושלים שנת תר"ז לפ"ק.

אודות רבי דוד לא נודע ממנו כמעט מאומה, זולת כמה דברי תורה שרבינו - בנו הק', מביא בשמו בספרו, בפרשת צו... ואמר אבי זללה"ה, בדרוש לשבת הגדול מביא פעמיים... כאשר שמעתי מאבי זללה"ה שאמר בשם רבי ליבער זללה"ה וכו', גם בדרוש לשבת הגדול שאמר בפרשת מצורע... נקדים מה שמעתי מאדוני אבי ז"ל שאמר בשם הרב רבי ליפא ז"ל, ובפרשת ראה... הנה שמעתי מאבי זללה"ה וכו', ושם ושמעתי בשם אבי ז"ל שהקשה וכו'.

² כן הוא מתואר בשער הספר - זיטאמיר תרכ"ט.

³ על פי הקדמת המביא לבית הדפוס זיטאמיר תר"י.

⁴ בהקדמת בן אחי המחבר.. והנה אבי הרב המפורסם כקש"ת מהו' יוסף צבי ז"ל מ"מ דק"ק חמעלניק ושאר קהילות, אחיו של הרב חק' בעל המחבר זה הספר, היה נכספה וגם כלתה נפשו, רק להביא לבית הדפוס כתבי קודש של אחיו - שהוא דודי זצ"ל הנ"ל. אך בחייו לא היה לו באפשרי להוציא מחשבתו הנ"ל מכח אל הפועל, אך גדולים צדיקים במיתתם וכו', ורצון יראיו יעשה וכו'.

⁵ ראה אודותיו לקמן שהבת עין היה רגיל לספר בשבחו.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

א גיטער איד

הרה"ק מאווריטש סיפר לתלמידיו שכשהיה נער כבן תשע שנים היה יתום ונתגדל בבית סבתו.⁶

פעם ישב ולמד ליל שישי כל הלילה - מרוב התמדה, ולמחרת ביום שישי בצהרים הגישה לו זקנתו סעודה טובה יותר מהרגיל [א פליישיקע ראסאלע, עם בולקע]. וחשבתי לעצמי, מה יום מיומיים שהכינה לי תבשיל משובח כזה, והבנתי שזה מפני שראתה אותי שלמדתי כל הלילה, והצטערתי על כך מאוד, ומרוב צער ועגמת נפש נשכתי את ידי - "און זיך אבגעביסען א שטיק פלייש.."

וסיים הרה"ק את סיפורו באומרו: פארוואס דערצייל איך דאס אלעס, כדי איהר זאלט נישט מיינען אז פון א הינדל מיט לאקשען ווערט מען א גיטער איד.⁷

כך הוא דרכה של תורה

הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זי"ע בעל ה'בת עין', כבר בצעירותו היה כבד פה על ידי מעשה נורא. שפעם היה דרכם של הבחורים לאכול 'מים' אצל הבעלי בתים, שהיו אוכלים יום אחד אצל בעל הבית פלוני, ויום אחד אצל בעל הבית פלוני. והיה להם קביעות בכל יום מהשבוע, אצל מי יאכלו.

ופעם למד ה'בת עין' בבית המדרש כל הלילה, ובבוקר שמע איך שבעלת הבית אומרת לבעלה שהיום צריך לעשות לבחור זה סעודה טובה, כיון שישב ולמד כל הלילה. וכיון שלא רצה ליהנות מכבוד התורה, על כן נשך קצת את לשונו, ומאז נעשה כבד פה.⁸

⁶ ביהי אור - להרה"ח ר' יאיר שווארצמאן ז"ל עמוד קנח שזה היה עם אמו.

⁷ מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמא אות ג ומזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צה אות ד.

⁸ נטעי אשל - להגה"ח ר' שמואל אהרן לידער ז"ל ח"א עמ' תצה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עבודתו בימי נעוריו

הרב רבי אברהם בער אווריטשער בעהמ"ח ספר בת עין היה גאון גדול וצדיק גדול, עוד קודם שהכיר הצדיקים מחסידים היה עבודתו כל כך גדול, עד שהתמרמר פעם אחת בתפילתו שלא הלך לו כל כך כרגילותו, עד שנשך בשיניו את הגראבע פלייש שעל הרגל, והתחיל אחר כך החתיכה בשר לרקוב, עד שנפל והיה משקלו חצי ליטרא בשר.⁹

האיש מקדש

כשהגיע לפרק האיש מקדש בנה את ביתו עם בת הרה"ק רבי נתן נטע זי"ע אב"ד אווריטש. רבי נטע הנ"ל היה אחד מרבותיו של הרה"ק הבת עין זי"ע¹⁰, ממנו ינק בשנות נעוריו.

חותנו הרה"ק רבי נתן נטע מאווריטש

נלב"ע א' מנחם אב תקמ"ה

האי סבא קדישא איש האלקים גאון עולם ר' נטע מאווריטש, שהיה גדול וקדוש בדורו עדי קראו אותו ר' נטע הגדול, ונגד כל זקניו וצדיקי דורו אומר כבוד.¹¹

רבי נטע היה מבני היכלא קדישא של מרן הבעל שם טוב הק' - ותלמידו המגיד הגדול ממעזריטש, ידידם וריעם של הרה"ק רבי מנחם נחום

⁹ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קעט.

¹⁰ מאמר מרדכי - מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמא אות ב.

¹¹ כלשון המובא בספר חד וחלק ח"ב זיטאמיר תרע"א להרה"ג רבי ברוך עסמאן בן הרה"ג רבי יעקב יוסף אב"ד דאוויאנקאב זצ"ל חלק דרושים - יקרא דשכבי דף סו ע"ב: "דרוש והספד שאמרת ביום א' כ"ב טבת, על גיסתי האשה הצדקנית הכשרה בנשים מרת מרים בת שבע ע"ה בת הרב ר' יוסף ז"ל בנו של הרב ר' יצחק ז"ל בנו של האי סבא קדישא ר' נטע הגדול זי"ע שנפטר בשב"ק כ"א טבת שנת תרס"א לפ"ק, וכשם שמספידין על האנשים כך מספידין על הנשים כראוי להן, כמבואר בש"ס מגילה דף כח ע"ב וכן איפסק ההלכה בר"מ ז"ל ובטוש"ע יו"ד סי' שד"מ סעי' ב וברמ"א שם".

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

מטשערנאביל - בעל ה'מאור עינים', והרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי - בעל ה'תניא', זכ"ע.

בית המדרש הישן באווריטש

הרה"ק רבי נתן נטע ב"ר יוסף זי"ע שימש ברבנות העיר אווריטש¹² - בפלך וואהלין, ומצודתו היתה פרושה על פני הגלילות שכלל בין השאר קהילות הקודש הסמוכות נארינסק, נאראדיץ וסלאוויעזשנא¹³.

כאמור, היה רבי נטע בידידות רבה עם הרה"ק ה'מאור עינים'

מטשערנאביל זי"ע, וכפי המסופר, היו מתוועדים יחדיו לעתים תכופות, או אז נדברו יראי ה' והמתיקו סוד בדברים העומדים ברומו של עולם. מקום התוועדותם היה מתחלף לסירוגין, פעם בטשערנאביל, ופעם באווריטש, וחוזר חלילה¹⁴.

על אחד הביקורים מסופר מעשה פלא על רוח קדשו של הרה"ק ה'מאור עינים' שנתגלה בעת שהתאכסן בבית ידידו רבי נטע באווריטש: ...כמו שאירע להקדוש ר' נחום מטשארנאביל ז"ל בק"ק אוורוטש, ונתאכסן אצל הקדוש ר' נטע, ור' נטע לא היה בביתו, ושחטו בשבילו עוף אחד, וכשהביאו לו על השולחן, ובראייתו הזכה הרגיש מחשבת השוחט כמו שהוא, ואמר שבהעוף הזה נראה אנשי חיל מרוכבי הסוסים, וקראו להשוחט, והודה שבעת ששחט עמד לפניו האיש הנ"ל -

בית המדרש הישן בנארינסק

¹² Ovruch כיום במחוז זיטאמיר שבאוקריינא, באוקראינית Овруч.

¹³ - סלאוויזשנע.

¹⁴ מעין החסידות להרב מנחם גוטמאן חלק ו עמ' 16.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

שהיה שלטון, והיה מורא על השוחט מאיש ההוא, והרהר בדבר האיש ההוא.¹⁵

רבי יצחק דוד מלובין היה פעם אצל הרה"ק רבי יצחק מסקווירא, וסיפר לו הרה"ק שפעם נתקיימה חתונה גדולה שהשתתפו בה הרבה צדיקים, וביניהם סבו הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל, ורבי ישראל פאליצקער, רבי ישעי דינאויצער, והרה"ק רבי נטע אווריטשער. ושאלו רבי דוד מי מהם היה הגדול שבכולם, וענהו הרה"ק מסקווירא שרבי נטע אווריטשער היה הגדול שבהם.¹⁶

יום השוק באווריטש

כפי המסופר: בחתונה ההיא כשכיבד ה'מאור עינים' את הצדיקים באמירת דברי תורה, נענה רבי נטע ואמר: כתיב¹⁷ "וחם הוא אבי כנען", חם - רומז על הסתכלות וראיה¹⁸, מלשון 'חמי' שבגמרא, כנען - רומז על הכנעה, והיינו שהסתכלות וראיה זכה בגדולת הבורא מולידות הכנעה אמיתית וענוה כנה, וההכנעה היא שורש ומקור ברוך הוא לכל הראיות שבעולם, זה השער לה', וזהו: "אבי כנען".¹⁹

רבי נטע היה גם איש סודו של הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע, כפי שמסופר שבדרך נסיעתו של בעל ה'תניא' אל רבו המגיד הק' ממעזריטש, היה סר לאווריטש, לבקר אצל ידידו רבי נטע.²⁰

¹⁵ שארית ישראל להרה"ק רבי ישראל דוב בער מווילעדניק ז"ע שער ההתקשרות דרוש ו מאמר א, ראה גם בס' שער האמונה בשם ספר ש"י, נפלאות הסבא קדישא ע' 72, קהלת שמואל - לר' שמואל שו"ב משעברעשין - פיעטריקוב תרע"ד עמ' 54.

¹⁶ מאמר מרדכי - מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמא אות ב. נוסח אחרת מסופר שצדיקי הדור העידו עליו כך בשעת מעשה, וראה בכתבי ר"י שו"ב עמוד קפא אות ח...בעת שהשיא הרה"ק ה'מאור עינים' את בנו הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל ז"ע, נכחו שם בין המסובים, ידידו רבינו נטע מאווריטש, הרה"ק רבי ישראל מפאליצק, והרה"ק רבי ישעיה מדינאווין ז"ע. וה'מאור עינים' שאל אותם: מי הגדול שבכם, והראו על הרב ר' נטע".

¹⁷ בראשית ט יח.

¹⁸ ראה 'בת עין' פר' נח, ד"ה "עשה לך תבת".

¹⁹ כתבי ר"י שו"ב ח"ב אות שי.

²⁰ תולדות אדם עמ' שיח.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

על מדריגותיו הנשגבות סיפר הרה"ק רבי אהרן מקוידינוב זי"ע: כי הרה"ק ר' נטע מאוורוטש נ"ע לא היה ישן כל המעת לעת דשבת, ובלייל שבת קודש היה לומד כל הכ"ד פרקים דמסכת שבת, ואביו זקינו הרה"ק ר' שלמה חיים [מקוידינוב] נ"ע²¹ היה משמיע להעולם הניגון ששמע הרה"ק ר' נטע הנ"ל, איך שהיה מנגן בעת לימודו הכ"ד פרקים, ובעת שהגיע להמשנה 'דבק כדי ליתן בראש השבשבת'²², היה אומר "השב - שבת". ורבי נטע היה רגיל לומר: "איך ישנים בשבת, הלא המלך נאפאליאן"²³ לא היה ישן מעולם ביום, כי הגיד הלא בעת שהוא ישן איננו מלך, והיזק הוא ליישן המלוכה, והלא שבת גם כן הוא מלכתא כו".²⁴

הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע אמר בשם הצדיק רבי נטע מזיטאמיר²⁵: בשעה שאני מגיד תורה ברבים אין אני מרגיש כלל כאילו אני מגיד לפני אנשים, ואני מכין דעתי לומר לפני הקב"ה, ומה איכפת אם ישמעו אנשים את דברי בעת ההוא חידושי תורה".²⁶

בית החיים באווריטש כהיום

בחודש החמישי באחד לחודש, ר"ח מנחם-אב, שנת תקמ"ה עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, כבוד גדול עשו לו במותו, והקימו אהל על קברו, ובכל

עת מצוא נהרו אנשים מכל החוגים להשתטח שם, ולבקש רחמים מבעל הרחמים.²⁷

²¹ הרה"ק ר' שלמה חיים מקוידינוב זי"ע היה תלמיד הרה"ק ה'בית עין', וכנראה קיבל מרבו הניגון ששמע מחותנו רבי נטע, יש שתיקנו הלשון "ששמע מהרה"ק ר' נטע", כלומר שהרה"ק רש"ח שמע בעצמו מרבי נטע, וכבר עמדו על כך חוקרי הדורות שזה לא יתכן, שהרי נולד בשנת תקנ"ז - י"ב שנים לאחר פטירת רבי נטע.

²² פרק ח משנה ד.

²³ כידוע השתמשו הצדיקים מאורי החסידות בהנהגות שונות שהנהיג נאפוליאון בצבא תחת שלטונו בתור משלים ומוסרי השכל.

²⁴ זכר צדיק להג"ר שלום אליהו שטאם רב ומו"צ דק"ק האראדאק פלך ויטעפסק ווילנא תרס"ה עמ' 10.

²⁵ אווריטש נמצאת במחוז זיטאמיר.

²⁶ אמרי קדוש השלם עמ' קז.

²⁷ תולדות אדם, עמ' שיח.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

חתנו וממלא מקומו ברבנות אווריטש, היה הרה"ק רבי אברהם דוב בער אויערבאך זי"ע - בעל ה'בת עין', ובספרו אף מביא דברי תורה משמו.²⁸

בתים ברחוב היהודי באווריטש

הרה"ק רבי אברהם דוב בער – אב"ד אווריטש

הרה"ק מאווריטש היה נחשב לתלמידו המובהק של המגיד הקדוש בעל ה'מאור עינים' מטשערנאביל זי"ע, ועם בנו המגיד רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע היה תלמיד חבר. וידוע שבספה"ק 'בת עין' היכן שנכתב 'שמעתי מהמגיד'²⁹ הכוונה

²⁸ בת עין פר' דברים... ושמעתי מחמי זלה"ה וכו'. גם בפר' בשלח - בדרוש לט"ו בשבט בד"ה ויהי בשלח פרעה וגו' כמו שפירש מו"ח זצללה"ה וכו'.

מימרא זו אף מובאת בס' התעוררות התפלה - להרה"ק רבי דוד שלמה מטולטשין זי"ע, פיעטרקוב תרע"א, אות נג. "...ובשם הרב הקדוש החסיד המפורסם מו"ה נטע מנאווריטש זצוקלה"ה שמעתי וכו'. וכן אמר הרב הקדוש חכם הרזים שר שלום (ה"ה) רבי שלום מפראבישט) זצוקלה"ה וכו'.

גם מובא בשמו בס' הרי בשמים להרה"ק רבי שכנא צבי מנעמירוב זי"ע ברדיטשוב תרנ"ז, פר' כי תבא, דף קי טור ג שמעתי בשם הרב מוה' נטע מק' נאוורוץ וכו'.

²⁹ בפרשת נח כמאמר המגיד זלה"ה, בפרשת לך לך הנה שמעתי מהמגיד זלה"ה, בפרשת וירא ובספ' מאור עינים של המגיד זלה"ה, בפרשת חי שרה עפ"י שאמר המגיד זלה"ה, בפרשת וישלח המגיד זלה"ה פירוש וכו', בדרוש לחנוכה כמאמר המגיד זלה"ה, בפרשת קדושים כמו שמעתי מהמגיד זלה"ה, ובפרשת ואתחנן וכמו ששמעתי מהמגיד זלה"ה, ועוד רבות.

וראה בבית אהרן וישראל סיון תשנ"ו עמ' קמה דכנראה שספר הצורף שהיה בטשערנאביל היה לעיניו הק' של הרה"ק רבי אברהם דוב מאוורוטש זיע"א, וכפי שכתב בבת עין פרשת וירא, ...שני פעמים אברהם גימ' מלכות כמו שראיתי בספר כתב יד מהצורף ז"ל וכו'.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

להרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע.³⁰

כמו כן היה תלמידו של הרה"ק מבארדיטשוב - בעל 'קדושת לוי' זי"ע,³¹ גם היה תלמיד רבי צבי כהן,³² הרה"ק רבי דוד ממיקלויב,³³ וכן היה אצל הרה"ק רבי ברוך'ל ממעזיבוזש,³⁴ רבי משה צבי מסאווראן,³⁵ ועוד.

כן הרבה להסתופף בצילם של צדיקי הדור, הרה"ק רבי זושא מהאניפאלי, הרה"ק מסאדילקוב - בעל 'דגל מחנה אפרים',³⁶ הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר

³⁰ כפי שכתב בהקדמת המביא לבית הדפוס זיטאמיר תר"י...וזאת למודעי שכל מקום שנזכר הרב המגיד היה כוונת הרב המחבר הק' הזה על הרב הק' וכו' מוה' מנחם נחום מק"ק טשארנאביל ז"ל זי"ע וכו'.

³¹ באוצר ישראל - להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פג אות א שלא היה רוצה לומר שהוא תלמיד הרב מבארדיטשוב זי"ע. ובכתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קעט שלא רצה לקרוא לו בספרו רבו מטעם הידוע שתלמידיו לא היה להם אריכות ימים שהיה ניצוץ נשמת התנא רבי עקיבא.

בספרו הק' בת עין מביא כמה פעמים בשמו. לפרשת שקלים מה ששמע מהרב החסיד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא איש אלקים קדוש יאמר לו אב"ד דק"ק בארדיטשוב נב"מ זי"ע וכו'. בדרוש לפורים בשם הרב הק' מבארדיטשוב וכו'. בדרוש לפרשת פרה...ואמר הרב הקדוש מבארדיטשוב שלזה וכו'. בפרשת אמור הנה הרב הקדוש מבארדיטשוב זללה"ה וכו'. בפרשת עקב וגם הרב הק' ז"ל מבארדיטשוב וכו'.

³² כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפ.

³³ אוצר אגדת החסידים חלק יב עמ' ז.

³⁴ מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, מכתבי הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צה אות ה.

³⁵ בליקוטי שושנים - סאווראן מהדורא חדשה עמ' עח בשם כתבי חסידים..כיוצא בזה אמר רבינו, כאשר הסתופף בהיכלו הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין וכו'.

וראה במפעלות הצדיקים - תרפ"ז עמוד 26 שבעת המחלוקת שהיה לשם שמים, בין הרב הצדיק הקדוש מורינו הרב ישראל מרוזין ובין הרב הצדיק האב"ד מסאווראן, הזמין פעם אחת שהרב מסאווראן נסע לדרכו דרך עיר רוזין, ונתיב הדרך היה לפני החלונות דהרב הצדיק מעיר הנ"ל. וכאשר חלק והלך מרכבת המשנה של הרב מסאווראן לפני החלונות דהרב משם, ובעת הזאת עמד הרב ומשיגח מן החלונות וראה את מרכבתו נוסע לפניו, הפך פניו לאנשיו העומדים סביבו ואמר בזה הלשון: מנסיעתו ניכר שהוא נער, (ונער מכונה בלשון אשכנז בשם שוטה). והיה הדבר לפלא בעיני כל השומעים.

ויהי כאשר נשמע הדיבורים האלו להרב הצדיק רבי אברהם דוב מאווריטש (בעל המחבר ספר בת עין) התלפלא מאוד ואמר, הביטו וראו איך הוא מחזיק את הרב מסאווראן לאדם גדול, גדול הערך, כי 'נער' נקרא מט"ט כידוע, וזה היה כוונתו.

³⁶ בבת עין פרשת בשלח ואמר הרב מסדילקאב, בפרשת יתרו הרב הקדוש מסדילקאב וכו', בפרשת תרומה כמו שאמר הרב הצדיק מסדילקאב, לראש השנה כמו ששמעתי מהרב דק"ק סדילקאב.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

– בעל 'תולדות אהרן'³⁷, הרה"ק מאפטא - בעל 'אוהב ישראל'³⁸, הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר - בעל 'אור המאיר'³⁹, הרה"ק רבי זאב וואלף מזבאריש⁴⁰, והרה"ק רבי יהודה ליב הכהן מהאניפאלי - בעל 'אור הגנוז'⁴¹, רבי הערש לייב מאליק⁴², זכ"ע.⁴³

טיהר את חושיו

פעם אחת, כשהמגיד אמר דברי תורה, ישב הרה"ק מאווריטש בסוף השולחן. אולם אחר כך כשהמגיד התחיל לדבר שיחת חולין של ת"ח, עמד ונדחף אל עבר ראש השולחן כדי לשמוע היטב את שיחת רבו. היה שם תלמיד אחד שלא ראה זאת בעין יפה, ופנה אליו בעקיצה: הלא כשהמגיד אמר דברי תורה ישבת בסוף השולחן, מה לך פתאום, כשמדברים שיחת

³⁷ ראה במשנת אברהם - להרה"ג רבי אברהם יפה ז"ל דף קלו שער כס י"ה סימן לה סעיף יא וז"ל: ואני מצאתי בספר תורה יקרה מפנינים מסופר מובהק נורא וקדוש, גדול בנגלה ונסתר, היינו הרב הקדוש המפורסם איש אלקי כבוד שם תפארתו מוה' שבתי זצ"ל מראשקוב, והיתה גם כן ביד גדולי הצדיקים שבדורות שלפנינו נמצא כס י"ה בב' שורות ולא הנהנו לשלוח יד בה ולתקן, ונשארה בחזקת כשרות, וכן מצאתי בספר תורה של הרב הקדוש המפורסם איש אלהי, בעל תולדות אהרן מגיד מישרים מזיטאמיר, וקרא בה הרב הקדוש הגאון בעל בת עין אב"ד מזיטאמיר כס י"ה בב' שורות, והנחתי גם כן כך.

³⁸ בבת עין פרשת וישלח שמעתי מהרב הקדוש ז"ל מאפטא אך איני זוכר בפרטיות האיך ביאר אותו. ובפרשת בהעלותך כמו ששמעתי מהרב הגאון דק"ק אפטא זצוק"ל נבג"מ וכו'.

³⁹ בבת עין פרשת תולדות שמעתי מהרב הק' ר' זאב מזיטאמיר וכו'. כדאי לציין שבהסכמתו לספר 'פרקי הנאזר' להרה"ג רבי אליעזר שו"ב בזיטאמיר כתב רבינו... והצצטי בדברי הספר הלז וראיתי אשר שיחתו של כבוד הרב הק' זללה"ה מרגלא בפומיה ומילתו על לשונו.

⁴⁰ בבת עין פרשת שופטים ושמעתי בשם הרב הקדוש ר' זאב זצ"ל וכו'. ושמענו שכוונתו היה על הרה"ק מזבאריש.

⁴¹ כתבי ר"י שו"ב אות תתח. ראה בהקדמת המביא לבית הדפוס זיטאמיר תר"י..וזאת למודעי וכו' וכן כל מקום שנזכר הרב מגאראדיץ כוונתו על הרב הק' וכו' מוה' ליב כהן ז"ל זי"ע. וראה בבת עין פרשת ויחי שמעתי מהרב הצדיק מנאראדיטש זצללה"ה וכו'.

⁴² בבת עין פרשת תצוה...שמעתי מהרב הקדוש ר' הירש לייב זצ"ל.

⁴³ כמו כן מביא בשם כמה מתלמידי הבעש"ט, בבת עין פרשת תזריע...שמעתי בשמו של הרב הק' מוהר"א הכהן וכו' [הרה"ק רבי יצחק אייזיק הכהן בעל ברית כהונת עולם מתלמידי הרה"ק ממעזריטש]. בפרשת בחוקותי...שמעתי בשם הרב דק"ק קארעץ וכו' [הרה"ק רבי פנחס מקאריץ].

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

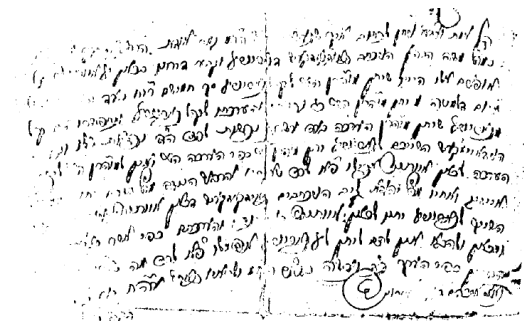
חולין, שבאת כאן להידחק. דברי הלה הגיעו לאזני המגיד, שמיד נענה ואמר: כשמדברים דיבורי תורה, יושב הוא בסוף השולחן, כי אזניו מתקנות כל כך, שמה שנחוץ לו שומעות הן גם ממרחק, אך מה שלא נחוץ לו כל כך, אינו שומע הוא משם כי אם מקרוב...⁴⁴

על כס הרבנות

לאחר פטירת אביו, נקרא לעלות על כס אביו בק"ק חמעלניק. ולאחר כמה שנים עם פטירת חותנו זצ"ל - בר"ח מנחם אב תקמ"ה - נתמנה לעלות על

כס חותנו לאב"ד ק"ק אווריטש, כשהוא עדיין אברך צעיר לימים כבן עשרים שנה. שם הנהיג עדתו ברמה במשך כארבעים שנה⁴⁵, ומצודתו פרוסה על פני כל הגלילות, ה"ה קהילות הקודש: נארינסק, נארודיטץ וסלאוועזשנע.⁴⁶

הסכם בחתימת רבינו בדבר תשלומי הערכה בין קהלת

אווריטש לקהלת נארינסק

באווריטש היה לו עולם גדול, והרבה חסידים. היה עובד ועמל מאוד בתפילתו⁴⁷ כדוגמת הבארדיטשובער, והיה מנגן גדול.⁴⁸

⁴⁴ גליונות לשב"ק וישלח תש"פ, ושם שמעשה זו סיפר הערוגת הבושם סמוך לפטירתו. כיוצא בזה מסופר על המאור עינים בבית רבו המגיד ממעזריטש.

⁴⁵ כן מוכח כי בהסכמתו לחומש חק לישראל עם הוספות החיד"א - בשנת תקפ"ה הטביע חותמו בשם ק"ק אברוטש, ולפי זה יוצא ששפט את העם באברוטש ארבעים שנה.

⁴⁶ תולדות אדם עמ' שיח בשם הרב שמואל קיפניס שליט"א מלפנים רב באברוטש. וראה גם בקונטרס נחלת צבי חלק י שטר הסכם חתום על ידי רבינו בין הקהילות הנ"ל.

⁴⁷ בליקוטי שושנים - סאווראן מהדורא חדשה עמ' עח בשם כתבי חסידים..כיוצא בזה אמר רבינו, כאשר הסתופף בהיכלו הרה"ק רבי אברהם דוב מאבריטש בעמח"ס בת עין, קרה וראה רבינו האיך שרבי אברהם דוב מכה ראשו בכותל בדביקות, שאל רבינו את העומדים סביבו, מדוע לדעתכם עושה הרב מאבריטש כן, ענהו אחד מסתמא חלפו במוחו מחשבות זרות וביקש לדחותם, אמר רבינו טעות היא בידכם, יהודי שמחשבות זרות עוברים במחשבותיו אינו יכול להנהיג עדה בישראל [א איד וואס גייט איהם דורך מחשבות זרות איז קיין גיטער איד נישט].

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

בתקופה ההיא החלה פעילות רבינו ושמו החל להתפרסם כאיש חי ורב פעלים הגודר גדר ועמד בפרץ, הוא תיקן תקנות נאותות להעמיד יסודי הדת והאמונה. הרבה חיילים לתורה⁴⁹ והקים תלמידים האמונים עלי תורה וחסידות.

בית המדרש הישן בזיטאמיר

בשנת תקפ"ה – תקפ"ו נקרא לכהן פאר כאב"ד זיטאמיר, ואף על פי שזיטאמיר היתה עיר ואם בישראל, נותר שמו לתהלה כרבה של אווריטש, בה גם היה חותם שמו, ועל שמה נקרא - גם לאחר שזכה ועלה לארץ הקודש בשנת תק"ץ לערך - עד יום פטירתו.

אחיו הרה"ק רבי משה אפרים זצ"ל

סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל: אחיו של הרה"ק מאווריטש זי"ע - הרה"ק רבי משה אפרים, היה איש קדוש מאוד. ופעם התבטא האווריטשער זי"ע לזקני רבי ישראל לייב ז"ל: איהר האט א גרעסערער יחוס ווי מיר, שהנך נכדו של אחי רבי משה אפרים, שהוא גדול ממנו.⁵⁰

⁴⁸ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפ.

כמה ניגונים נארו לנו לברכה מה'בת עין' זי"ע, בין השאר 'אור פניך' המושר בחצה"ק קארלין, 'חסל סדור פסח', נוסח 'ונתנה תוקף', 'כבקרת', 'תכנת כל אלה', המושר בחצה"ק סלאנים, ועוד.

⁴⁹ וראה בקונטרס השמות עמ' 3 ...והנה זה משנים כבירים וזמן רב נהירנא אשר שמעתי פה כי היה פה אב"ד הרב הקדוש והטהור הגאון אמיתי ועניו הגדול הנקרא אדמו"ר וכו' הרב מאווריטש זצקה"ה נבג"מ בעל המחבר ספר בת עין והיה ספק וכו'.

⁵⁰ מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צד אות ב.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

ספרו בכל נפלאותיו

להרה"ק מאווריטש היה אח בשם רבי משה אפרים שהיה איש קדוש מאוד, והיה בעל מופת גדול ורגיל לספר בשבח מופתיו. ופעם אמר: מדוע אני מפליג כל כך בסיפור המופתים?! "איך טאר נישט דערציילען דעים אויבערשטנ'ס ניסים!?! [האם אסור לי לספר נפלאות השי"ת].⁵¹

מדת הנצחון

להרה"ק מאווריטש היה אח בשם רבי משה אפרים שהיה איש קדוש מאוד, והיה בעל מופת גדול. פעם אמר לאחיו הרה"ק מאווריטש שלא היו לו בנים, שאם יתן לו קוויטעל יפעול בעבורו ויוושע בזש"ק, ואמר לו הרה"ק כל ימי עבדתי את הבורא יתברך במידת הנצחון, "קיין אנדערע גוטע אידען געב איך ניט קיין קוויטלאך, נאר מיין רעבין", ומימי לא נתתי קוויטעל לאף אחד חוץ מהרבי שלי, ואיני יכול יתן לך קוויטל.⁵²

מציבת רבי משה אפרים בן רבי ישראל לייב
- אחי הבת עין

לכבודו של הרה"ק מבארדיטשוב

הרה"ק מאווריטש זי"ע לא זכה לזרע של קיימא לא עלינו, משום מעשה שהיה. פעם אחת שמע שאחד מגדולי ליטא ביזה וחירף את הרה"ק מבארדיטשוב, הבת עין - שהיה מתלמידיו, חרה לו הדבר מאוד, והשיב להנ"ל מנה אחת אפיים, עד שנשתתק מלדבר עליו. ואמר לו הגדול הנ"ל,

⁵¹ מאמר מרדכי - מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמב אות ח.

⁵² מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמב אות ח, ומזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתיבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צה אות ג.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

אם לא תפייס אותי, אקלל אותך שלא יהיה לך זרע של קיימא. ענה לו הרה"ק איני מפייס אותך, אף על פי שידוע אני שהקללה שלך עושה רושם.⁵³

פעם אמר, הרי אנו רוצים ללכת אל הבארדיטשובער זי"ע, על כן בואו ונלך לטבריה, אצל הציון של התנא רבי עקיבא, כי הבארדיטשובער היתה לו נשמת רבי עקיבא, כדמצינו בגמרא⁵⁴ על רבי עקיבא, 'כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו, אדם מניח בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, מפני כרעות והשתחויות', וכך היתה תפלתו של הבארדיטשובער.

וכשהיו רוצים שיבוא לטבריה, היו אומרים לו, שילך לציון של רבי עקיבא.⁵⁵

רבי מענדל ריישישער ז"ל⁵⁶, נתברך בעשירות בזכותו. שפעם אחת אמר להרה"ק מאווריטש בואו ונעשה סעודה אצל התנא רבי עקיבא. והביא גמלים, והטעין עליהם שולחנות וספסלים ומיני מטעמים ומעדנים וכל טוב לכבוד הסעודה, ונסעו לציון של רבי עקיבא בטבריה, וכטוב לבו של הרה"ק מאווריטש מהסעודה, בירך אותו בעשירות. ונתקיימה ברכתו, עד שאפילו בזמנים שהיה קשה להרויח כדי המחיה, אולם אצל רבי מענדל לא היה חסר דבר.⁵⁷

⁵³ מזקנים אתבונן כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צד אות א. ובמאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמב אות ז בשינוי קצת: הרה"ק מאווריטש שמע פעם אחת אחד מגדולי המתנגדים מדבר על רבו הרה"ק מבארדיטשוב, ונעמד הרה"ק להגן על כבוד רבו ומחה בחריפות גדולה, ואמר לו אותו גדול שאם לא יפייסו, לא יזכה לבנים רח"ל, ואמר לו הרה"ק – אעפ"כ לא אבקש סליחתך, הרי בכבוד רבי מדובר.. ולא פייסו.

⁵⁴ ברכות לא ע"א.

⁵⁵ מזקנים אתבונן ח"ב - כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' ק אות יט.

⁵⁶ רבי מענדל ריישישער ז"ל היה חותנו של הרה"צ רבי נח וויינבערג זצ"ל נכד היסוד העבודה. הוא שימש כממונה בכולל רייסין בזמנו של הרה"ק מקאברין, וישנם כמה מכתבים ממרן מקאברין זי"ע שכתב בענין מעות ארץ ישראל, ושם מתייחס אליו בתואר 'הממונה החשוב' וכו'.. הלך לעולמו בשנת תר"מ, ומנוחתו כבוד בבית העלמין העתיק שבטבריה.

⁵⁷ מזקנים אתבונן ח"ב - כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קא אות כ.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

בצילו של הרבי ר' זושא

הרה"ק הבת עין מאווריטש זי"ע היה מסתגף בסיגופים שונים כמו תעניות וכדומה. וסיפר שבטרם עלותו לארץ ישראל נסע אל כמה צדיקים להיפרד מהם. וכשביקר אצל הרה"ק מרוזין זי"ע⁵⁸ שאל הרוזינער ממנו שיספר לו על ביקורו אצל הרבי ר' זושא. וסיפר לו, שכשהיה אצל הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע, הוכיח אותו רבי זושא מדוע מסגף את עצמו בענייני אכילה, והיה רבי זושא מעשן אז במקטרתו.

ואמר האווריטשער כי בעת שאמר לו התוכחה ראה אותו מחציו ולמעלה אש.⁵⁹ ושאלו אותו, אם גם שאר הנוכחים ראו זאת, והשיב, שאינו יודע.⁶⁰

וסיפר, שרבי זושא זי"ע אמר לו, אם תשמע לי ותחדל מלעשות סיגופים וועל איך דיר מאכען העכער פון אלע צדיקים פון דור⁶¹ [אגביה אותך למדריגה גבוהה מכל צדיקי הדור], ולא הסכים לכך. והפטיר הרה"ק: היינט טוט מיר באנק [כהיום מתחרט אני על כך שלא ששמעתי בקולו].⁶²

⁵⁸ מספר דמויות הוד לרבי אהרן סורסקי שליט"א בערך רבינו. בית רוזין – לר' י"י קלפהולץ עמ' רעז.

⁵⁹ ובספר אשרי האיש – מכתבים להגה"ח רבי אשר ארקוביץ ז"ל עמ' רפד דכאשר בא האווריטשער לרבי זושא, התפלל אז שחרית, והמנהג היה שבעת שהוא התפלל היה הדלת סגורה, ואף אחד לא נכנס בפנים. אבל אז בא אחד בבקשה דחופה עבור חולה, והאווריטשער פתח את הדלת להכנס בעבור החולה, וראה שרבי זושא היה פשוט אש, ולא ראה שום אבר מהגוף רק אש לוהט, זה היה בעת קריאת שמע מלפני שמונה עשרה, ואחר כך אחרי שגמר את השמונה עשרה ראו כבר ידים ורגלים וכו'.

⁶⁰ יש המספרים שהרה"ק רבי זושא היה בהתבודדות, והאווריטשער שמייהר לדרכו, נכנס אליו למרות שהיה סגור בחדרו, ואז ראה אותו מחציו ולמעלה אש.

⁶¹ בנוסח אחר שאמר לו: לולא הייתם מסתגפים "וואלט איך אייך געמאכט העכער פון אלע גוטע אידן..".

⁶² מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמא אות ד מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צו אות ז.

וראה עוד באבקת רוכלים פרק י אות יא שמעתי מרבי זלמן המשמש של הרב מאווריטש זצ"ל, ששמע ממי שראה, שהרבי ר' זושא זצ"ל פעם בערב שבת במרחץ לקח מחתה מלאה גחלים לוחשות, וישב עליה לעיני כל, ואמר, זעהט וואס פאר א רשע זושע איז, אז די קוילען ווילען איהם ניט ברענין.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עם הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל

רבינו בגודל אהבתו וידידותו
להה"ק הר"מ מטשערנאביל
היה דרכו להפליג בכל עת
מצוא את גודל מדרגותיו של
הרה"ק רבי מרדכי זי"ע⁶³.

במסיבת חסידים היה דרכו
לספר הסיפור וז"ל: דרכו של
המגיד הר"מ מטשערנאביל
היה לנדוד מביתו ולנווד
למרחקים לעיירות שהיו
נמצאים שם אנשי שלומו.
בדרך נידודיו הגיע פעם
לעיר רבנותו של רבינו, שם
נתקבל בזרועות פתוחות על
ידי רבינו שאיכסנו בביתו
במשך שהייתו בעיר.

בעת היפרדם איחלו רבינו
שלא יצטרך עוד לנווד
מביתו. אולם רבי מרדכי
הסביר לו אז את מטרות
נידודיו: כל כוונתי בנדוד
היא למטרה נשגבה, באשר
אני גולה לכל מקום
שהשכינה גולה, ודיו לעבד
שיהיה כרבו⁶⁴.

כתי"ק להרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל לטובת יושבי
ארה"ק ובסופו... אליו ישמעו נאם אברהם דוב
מאווריטש ראב"ד זיטאמיר

⁶³ במכתב הרה"ק רבי מרדכי לחיזוק מעות ארץ ישראל הוסיף הבת עין ..אליו תשמעו
וכו' נאום אברהם דוב מאווריטש ראב"ד זיטאמיר.
⁶⁴ תולדות אדם עמ' שיט.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

ואמרו בהתפעלות: אשריכם תלמידי הבעל שם טוב, די תורה ווייזט אייך גאר א אנדער פנים!⁶⁷

הסכמת רבינו לספר

אור הנערב –

אוסטראה תקפ"ד

בנוסח אחר מסופר: שפעם נפגש עם תלמידי הנודע ביהודה, והקשו לו קושיות שונות בתורה, ועל אחת הקושיות שלא היה בו נפקא מינה למעשה, ענה להם בדחיה, "אי"! וכשהקשו לו קושיות הנוגעת הלכה למעשה, ענה להם בחריפות עצומה, ואורו עיניהם. נתפעלו ואמרו, ברוך המקום שבחר בהבעש"ט ובתלמידיו שמראה להם פנים אחרות בתורה.⁶⁸

בזכות הרמב"ם

ה'בת עין' היה מעדיף ללכת לסעודת 'שלישי למילה' מאשר על 'ברית מילה', באומרו של'ברית מילה' – בא אליהו הנביא, ואילו ב'שלישי למילה' – בא השי"ת בעצמו, כדמצינו באברהם אבינו שבא אליו הקב"ה ביום שלישי למילתו.

פעם אחת כשאחד ממקורביו רבי פישל בערנשטיין (נ"א = ר' בנימין ר' פישלע'ס זצ"ל⁶⁹) נולד לו בן זכר, לאחר שהיה חשוך בנים משך שנים,⁷⁰ השתתף ה'בת עין' בסעודת שלישי למילה⁷¹, ושתה הרבה

⁶⁷ מאמר מרדכי עמ' רמב אות ה.

⁶⁸ מזקנים אתבונן עמ' צה – צו אות ו.

⁶⁹ אוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פו אות יא.

אך לרוב המקורות היה זה כשנולד רבי בנימין לאביו ר' פישל. וכפי המסופר החסיד המפורסם רבי בנימין בערנשטיין זצ"ל, נולד לאביו הרב החסיד רבי אפרים פישל זצ"ל מאומאן בשנות השישים, לאחר שהיה חשוך בנים ארוכות, ובברכתו של הרה"ק רבי משה מסאווראן זי"ע, עלה ארצה והתיישב בעיה"ק צפת, ובצפת נולד בנו רבי בנימין, והוא הגאון החסיד הנודע רבי בנימין רבי פישל'ס, שנתפרסם בגאונותו העצומה ותפיסתו הגאונית הנדירה...

⁷⁰ וכידוע שהרה"ק מסאווראן זי"ע שלח את רבי פישל לארץ ישראל, באמרו שבה יפקד בזרע של קיימא. מילין קדישין – להאדמו"ר מרחמיסטריווקא שליט"א ח"ב עמ' עו. הגאווה"ק רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל – חבר בד"צ העדה החרדית ואב"ד משכנות הרועים היה מספר: מעשה שהיה כך היה, שנים רבות לאחר נישואיו היה רבי פישל הולך עירי והיה חשוך בנים, רבי פישל שהיה מחסידי הרה"ק מסאווראן זי"ע, היה מזכיר את עצמו

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

פעמים רבות לפני רבו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, אך השנים עברו בזה אחר זה, ורבי פישל לא נפקד עדיין בדבר ישועה ורחמים.

בערב יום הכיפורים שנה אחת, ישב הרה"ק מסאווראן בסעודת היום, פניו להבים ודבוק בשרעפיו שעות אחדות, כדרכו בקודש לישב בשולחן של ערב יום הכיפורים שבע שעות רצופות, (היה זה עריכת השולחן, הארוך ביותר מכל ימות השנה), וכל כולו מרחף בספירת העליונות. לפתע פקח הרה"ק את עיניו, ופתח והכריז, עת רצון היא, למלאות משאלות לבכם לטובה, כל הנצרך לישועה, יבוא ויטול.

רבי פישל שנכח בסעודה זו, פנה מיד אל הרה"ק להזכיר את עצמו להיפקד בזרע של קיימא, "האסט מיר געכאפט ביים ווארט" (תפסתם אותי בדברתי) – נענה לו הרה"ק, והוסיף ואמר "אם תתנו לי פדיון בסך מאתיים וחמישים רענדלאך זהובים רובל, תיפקד בזרע של קיימא". רבי פישל לא היסס לרגע, ומיד פתח את אמתחתו הוציא מאתיים וחמישים רענדלאך זהובים, והושיט לרבו הק'. אמר לו רבו הק': "כאן אי אתה זוכה לבנים, עלה לארץ ישראל ושם תיפקד בבן זכר".

לידו עמד אחד מחסידיו הרה"ק, ושמו רבי דן, שאף הוא חשוק בנים היה שנים רבות, ואף הוא פנה לרבו להזכיר את עצמו להיפקד בזרע של קיימא, אך משנשב רבו הק' בסכום העצום שעליו לשלם, מכיון שעני ואביון היה, ובכדי להשיג הון תועפות כזה, היה עליו למכור תכשיטי אשתו, השיב להרה"ק וענה לו: "איזיל ואימליך" (אלך להתייעץ עם בני ביתי), ואדהכי והכי, משחזר לרבו לומר שבני ביתו מסכימים לזה, השיב לו רבו, אחרת את המועד, עתה אינני יכול להושיעך יותר, אך גם אתה עלה לארץ ישראל, ושם יצטרכו לעזרתך.

בעלות רבי פישל לארץ ישראל, חזר וסיבב על פתחי הצדיקים שבחוץ לארץ, לקבל מהם ברכת הדרך. ומחמת שעשיר בנכסיו היה, הוזיל מהונו ומכספו לצרכי הצדיקים. והעיד על עצמו שהיה אז אצל מאתיים צדיקים וקדושים ונתן להם פיתקא, ולכל אחד מהם נתן פדיון של מאתיים וחמישים רענדלאך זהובים. בהגיעו לעיה"ק צפת תובב"א הוזיל מכספו למסדות תורה וחסד, והוציא מהונו למטרות צדקה השונים, כעבור זמן מה הוכר במעמדו וחשיבותו עד שהעידוהו בראש קהילת החסידים. אף גם בארץ הקודש התחבב מאוד על צדיקי העיר, ביניהם הרה"ק בעל ה'בת עין' ז"ע שהעריכוהו והעריצוהו מאוד.

סופו של דבר, שבאחד הימים לעת ערב, כששב הנער בנימין מבית תלמודו בהיותו כבר שית, חלפו הוא וחבר נוסף על שפת בור מים, ומעשה ילדות ששניהם קפצו ודלגו על פני הבור, ארע לו לבנימין אסון נורא, ונפל היישר לתוך הבור, המלא מים על גדותיו. נבעת החבר, ונצר את לשונו ולא סיפר מאומה. אולם עובר אורח אחד הבחין במעידתו של הילד לתוך הבור, ומיד החל בפעולות להוציא את הילד מהבור.

בתוך כך נודע הדבר לתושבי העיר, וביניהם גם להוריו הישישים של הילד, ומשראו שאין ברירה אחרת, ולא היה מי שיוציא את הילד מהבור, נזכר אותו רבי דן בדברי רבו הרה"ק מסאווראן אשר זמן רב ציפה לקיומם שיצטרכו לעזרתו בארץ ישראל. נזכר בהם, והחליט שזה עתה זקוקים לעזרתו כאן, ומיד תפס חבל עב וירד לתוך הבור, ותוך רגעים ספורים עלה רבי דן מהבור כשהנער בזרועותיו.

אך הילד היה ללא סימני חיים, מיד רצו אל הרה"ק ה'בת עין' מאווריטש שהורה להשכיב את הנער על גבי חמור כשפניו מוטות מטה, ולעבור עמו בכל העיר. בתוך כך נתעורר הנער, והביאוהו אל בית הרה"ק מאווריטש, אשר שאלוהו איך לא טבע במימי הבור העמוקים, וסיפר לו הנער, שמיד בעת נפילתו לתוך הבור, הופיע לנגדו זקן בעל צורה, ותפס בו ואחזו כל העת בזרועותיו. ביקשו הרה"ק מאווריטש לתאר את דמותו דיוקנו באזני אביו רבי פישל, מששמע רבי פישל את תיאורו של הנער, נאלם דום, בראותו שדמות דיוקנו של הזקן תאמה להפליא לדמותו של הרה"ק מסאווראן, אשר זה כמה

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין ז"ע

יין, ונתבשם, והוה בדיחא דעתיה. ובחזרתו לביתו, היו צריכים לתומכו בשתי זרועותיו ולעוזרו בהליכתו, והלך כשנשען על שני אנשים, ואמר בצחות על מאמר חז"ל על היין 'פורתא מסעד סעיד, טובא מגרר גריר',⁷² 'פורתא' – אם שתו רק קצת, 'מסעד סעיד' – צריכים להשען ולהסעד באחרים, 'אז מען טרונקט אביסעל וויין דארף מען אונטערהאלטען', אבל 'טובא' – אם שותים הרבה יין, הרי 'מגרר גריר' – צריכים כבר לגוררו, 'א' סאך וויין דארף מען שוין שלעפען... וכך הובילוהו לביתו.

לאחר מכן החל ליזול דם רב ממקום המילה, והיה בסכנה גדולה ונסתכן הרך הנימול. נזדעקו וחשו בני המשפחה בבהלה ללכת לבית הרה"ק להזכיר את הילד לרפואה. בהיותם בדרך חככו בדעתם אם יוכלו להיכנס אליו, אחר שהובילוהו במצב כזה, והחליטו ביניהם, אם יבואו לביתו - וימצאוהו ישן, לא יטרידוהו, ואם יהיה ער, יכנסו אליו. וכשנכנסו אליו, ראו שהוא כבר יושב אצל השולחן, ושקוע בתלמודו...⁷³ ואמר להם: הנה עכשיו יישבתי דין ברמב"ם, והצלתי מהשגת הראב"ד עליו, ובא הרמב"ם להודות לי על כך, ובזכות זה יתרפא הילד.⁷⁴ וכן הוה.⁷⁵

שנים שב למתיבתא דרקייעא. מעתה נתגלה למפרע לשם מה זקוק היה הרה"ק מסאווראן לאותו רבי דן בארץ הקודש.

⁷¹ במזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קא אות כב שהמעשה היה בסעודת ה'ברית מילה'.

⁷² ברכות לה ע"ב.

⁷³ בכתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפא שראו שהרב כבר עמד ולבש הקאפטין והיה עוד רק לבוש ארביל א' והיה שמח מאוד וכו'.

⁷⁴ הגאווה"ק רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל היה מספר שלאחר המעשה הביע הרה"ק שהילד הרך הנימול ישן עמו במיטתו "וויבאלד ער איז דאך אן אוסגיבעטענער קינד", ורבי בנימין רבי פישל'ס ישן אז עם הרה"ק ה'בת עין' כמה חדשים במיטתו.

⁷⁵ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמח אות לא.

ובמזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קב אות כב שבהגיעם לביתו הופתעו לראותו עומד בפתח, כשידו אחת סמוכה על הצד הזה של הדלת, והשניה על הצד השני על הדלת. והזכירו את הילד שהיה בסכנה, ולגודל פליאתם על עמידתו באופן כזה אמר להם, היות שכעת יישבתי פלוגתא בין בעל המאור והמלחמות [נ"א שיישב השגה מהראב"ד על הרמב"ם] ובאו שניהם להודות לי על כך, ועתה הלכתי ללוותם, ולכן פגשתם אותי עומד ליד הדלת, ובזכות זה יתרפא הילד, וכך הוה שהילד נתרפא.

הוסיף הרי"ש ז"ל זה היה לאחר ששתה הרבה יין. כך הם שתו...

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

זרע של קיימא

מעשה נורא מהרב הקדוש ר' אברהם דוב מאווריטש זצוקללה"ה זי"ע אשר נסע לארץ הקודש, אשר שמעתי מחמי הרב ר' אברהם הערשזאהן.

הנה חמי ז"ל היה ממקורבי הרה"ק הנ"ל, וכן היה לו חבר ושמו אלקנה, והוא היה גם כן ממקורבי הרב הנ"ל. ולרבי אלקנה הנ"ל לא היה לו בנים, והפציר תמיד אצל הרב אודות זה, והרה"ק הבטיח לו על זה, אולם היה במשך זמן רב, עד שכמעט לא היה עוד שעת הכושר לזה, והיה לרבי אלקנה הנ"ל צער גדול.

פעם אחת אחר יום טוב בא הרב ז"ל הנ"ל להישאמער על שבת קודש, והיה שם עולם גדול מהסביבה, ואכסניא שלו היה אצל זקנה של זוגתו של רבי אלקנה הנ"ל, וביום ב' בלילה בא רבי אלקנה ואשתו להרב, והתחילו לבכות מאוד, ואשת רבי אלקנה טענה שזה קרובה מלחדל לה להיות לה אורח כנשים. ויען להם הרב, כשאין לכם מוכרח אתה לגרשה, ולקח המטפחת שלו, ועשה קבלת קנין על גט.

וחותני ראה את כל זאת וכאשר אחר כך כשהלכו כל האנשים, אמר חותני להרב, הקבלת קנין שעשה אדמו"ר, איני יודע אם יתקיים, כי לא יגרשו מחמת אהבה שיש ביניהם. וענה הרב בפה קדשו, אין לך פנאי עד הבוקר.

אחר כך באותו הלילה שלח הרב הקדוש אחר חותני, ואמר לו אצלך יש מדרש רבה, ואמר יש, ואמר הרב הביאי לי. ותיכף ומיד הלך חותני, והביא לו את המדרש רבה, ולקח הרב את המדרש, והראה לחותני את המדרש רבה⁷⁶ על פסוק 'נגילה ונשמחה בך' מה שהביא שם המעשה מרבי שמעון בן יוחאי מענין זה אשר נפקדו אחר כך.

והנה תיכף בעלות השחר, באו רבי אלקנה ואשתו הנ"ל אל הרב, והתחילו לבכות על דבר הגט פטורין, ואמרו להרב אשר בלתי אפשר שיגרשו. וענה הרב ז"ל אני אברך אתכם בזרע של קיימא בזו השנה. וכן הוה שנולד לו בזו השנה בנו יעקב שיחי'. כל זה שמעתי מחותני ז"ל שראה בעצמו זאת.⁷⁷

⁷⁶ מדרש רבה שיר השירים א' פסוק ד'.

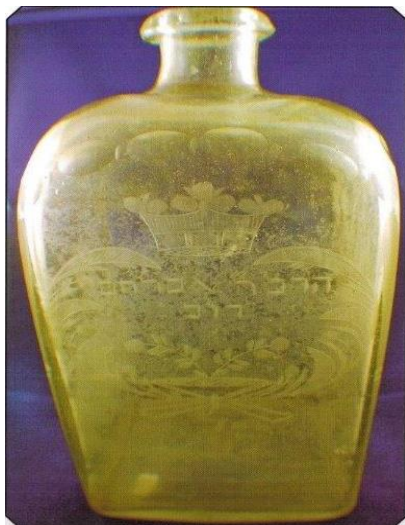
⁷⁷ צרור החיים לרבי חיים ליבערזאן מבארדיטשוב בולגוריית תרפ"ה עמ' 67 אות קכא.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

סעודת מצוה

בהזדמנות אחת, בה התוועדו יחד שני הצדיקים, ה"ה ה'בית עין' עם המגיד רבי מרדכי מטשערנאביל, כשאיש אחד קרב אליהם והזמין להשתתף בבית מילה שהוא עושה לבנו הנולד לו, וכיבד את המגיד מטשערנאביל בסנדקאות.

המגיד ניאות לו אך תחילה בירר אם עושה לאחר מכן סעודת מצוה. התחיל הלה להתנצל, שאין בידו די לעשות סעודה, כי איש עני הוא וכל משכורתו בשבוע היא רק חמשה זהובים, וגם את זאת כבר ניצל השבוע ולא נשאר בידו כל מאומה. אולם הרה"ק מטשערנאביל עמד על כך שיעשה סעודת מצוה, והציע לו שילוח מבעה"ב שלו סך הוצאות הסעודה, באופן שינכה לו כל שבוע מעט ממשכורתו, ואף גם המגיד הושיט לו איזה סכום למטרה זו.

בקבוק גדול של יין שהיה שייך להרה"ק מאווריטש, חרוט עליו שמו: "הרב ר' אברהם דוב", ועל גבי שמו הק' חרוט כתר של פרחים

לאחר מכן אמר המגיד: מפני מה חרדתי כל כך והפצתי בו לערוך סעודה, כי שמו של הס"ם הוא נוטריקון מכוון: ס'עודת מ'צוה א'ין ל'עשות, ס'עודת מ'סכת א'ין ל'עשות, ס'עודת מ'ילה א'ין ל'עשות. ובעוה"ר כבר פעל הס"ם שרבים אין עושים סעודת סיום מסכת, ועכשיו הוא רוצה לפעול ולבטל שלא לעשות סעודת ברית...

נענה רבינו הק' מאווריטש והוסיף בטעמו לבאר דברי המגיד מטשערנאביל, ואמר: בדבר הזה ניצח מלאך מיכאל את הס"ם, כי בעוד הס"ם מתפאר לפניו שהוא מצליח לפתות בני אדם לעשות עבירות רח"ל,

משיב לו המלאך מיכאל: שוטה שבעולם, גם כשהנך מפתה אותם לעשות עבירות, אינם עושים זאת בשמחה וברצונו ובלב שלם, ומעולם לא ראית שיעשו סעודה אחר עשיית עבירה, מאידך, בעת שמקיים אדם איזו מצוה, הרי עושה אותה מדעת ובלב שלם, ולאחר קיום המצוה, כמו ברית מילה

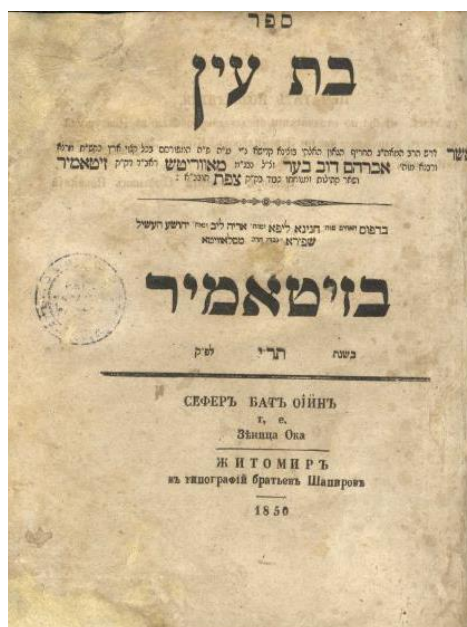
תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

וכדומה, אזי מיד אחרי עשותו אותה מקבץ את חבריו וידידיו ועושה סעודה גדולה.⁷⁸

כלה וחמותה

סיפר האדמו"ר מפינסק קארלין זצ"ל שמעתי מזקני הרה"צ רבי יהושע העשיל זצ"ל, כאשר נולד בת לסבו, ושאל את הרה"ק מאווריטש מה שם שיקרא לבתו, ואמר לו שיקרא לה 'הדס'. ובשב"ק בעת שעלה לתורה ועשו לה מי שבירך, אמר וקראו לה שמה בישראל 'הדסה', מיד תיקן הרבי מאווריטש ואמר 'הי, הי, הדס', וחזר ואמר הדס.

בת עין דפוס זיטאמיר תר"י

זקני לא הירהר אחר דברי רבו, ושמר את הדבר בלבו, וברבות הימים התברר רוח קדשו. עברו ח"י שנים והבת הגיעה לפירקה, כשהתארסה, נודע לו ששם המחותנת הוא הדסה, ורבו הרה"ק מאווריטש חזה מראש שיעניק לה הדס ולא הדסה, ולכן הדגיש הי הי הדס.⁷⁹

פדיון הבן – פ"ד תעניות

העיד לי החכם כמהר"ר שמואל העליר, שקיבל מרבו הרב המקובל כמהור"ר אברהם בער זלה"ה, שקיבל מרבו ורבו מרבו עד הרב הגדול האר"י החי

⁷⁸ כרם ישראל – חזון נחום להג"ר רבי ראובן זאק עמ' 58.

⁷⁹ מתוך מכתב האדמו"ר מפינסק קארלין זצ"ל נדפס בספר אסיפת מכתבים מגדולי ישראל אל בעל אמרי סופר עמ' נב.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

זי"ע"א, שהנמצא בבית פדיון בשעת הפדיון כאילו התענה פ"ד תעניות, ובפרט בימי השובב"ם יש תיקון גדול לכל הנמצא בבית.⁸⁰

תענית - מעורר דינים

פעם חלה בנו של רבי שמואל העליר אב"ד צפת, והלך רבי שמואל למקוה, לעורר רחמים עליו. וחשב להתענות באותו היום, והרגיש בזה הרה"ק והלך אליו, ואמר לו - למען השם שלא יתענה, כי התענית מעורר דינים.⁸¹

⁸⁰ דבר שמואל - להרה"ג רבי שמואל עמאר חלק יורה דעה דף ב ע"ב.

וראה גם בספר טעמי המנהגים שהרב הה"ג כש"ת מוהר"ר ישראל שליט"א אבד"ק בוקארעשט כתב לי ששמע מתלמידו מורו הקדוש מזידיטשוב זצוק"ל ששמעו מפיו הקדוש שאמר בשם הרב הקדוש מוהר"ר פנחס מקאריץ זלה"ה שסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות. גם בספר אור למאיר בשם הרה"ק מזידיטשוב בשם הרה"ק מקאריץ זי"ע.

בספר אילנא דחיי פרשת במדבר בשם הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זי"ע משמיה דאביו הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז זי"ע דמרומו בפסוק ויקח משה את כסף הפדיון - פ"ד יום, וכן במשמרת שלום סימן יט סעיף ב דפדיון כתיב בלא וי"ו לרמז שהפדיון הראשון מרמז לפ"ד יום, וכן בשו"ת שם משמעון יורה דעה סימן כט דהוי תיקון לפגם הברית הצריך פ"ד תעניות כמבואר בכתבי האריז"ל.

ובטעמי המנהגים טעם שאומרים העולם שסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, כי פ"ד הוא כענין פ"ד תעניות שמתענין שובב"ם (עם הפסקות), והוא כנגד פ"ד שנים של יעקב שאמר כחי וראשית אוני, שלא ראה קרי מימיו וכו' בשם האדמו"ר מאלעסק. ובקונטרס קרן לצבי להרב הה"ג מיניזניב ז"ל כתב רמז לזה בפסוק פדת (חסר ו') שלח לעמו ר"ת פ"ד תעניות, היינו שסעודת פדיון עולה במקום פ"ד תעניות, צוה לעולם בריתו, דנחשב לתיקון הברית.

ובאמת כבר תמה על המקור בשדי חמד ח"ד מערכת הסמ"ך כלל נ"ד וז"ל: בשנת תרנ"ט בהיותי בעיה"ק ירושלים, הזמינו אותי על פדיון הבן ולא הלכתי, ואמרי לי שאיתא בספרים דסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה וכו' ונראה שאין מקור לדבר הזה רק שיחה נאה בפי הבריות. אך מפי הגאווה"צ הגרי"ח זוננפלד גאב"ד ירושלים מסופר שיש לזה רמז וכל בכור א'ד'ס' ב'ב'נ'י'ך' ת'פ'ד'ה' נוסריקון: א"ס דבר מ'ה ב'פדיון ב'ן נ'הנית - י'חשב כ'אילו ת'ענית פ"ד ה'תענית. כמו כן נענה והוסיף כי ד"ף אותיות פ"ד, הלומד דף גמרא נחשב כאילו התענה פ"ד תעניות.

⁸¹ מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה אות זי.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

הסר דאגה מלבך

אחד בא אל הרה"ק וביקשו להתפלל עבור אשתו החולנית, ואמר לו: נו וואס איז, אז דו ווייב איז קראנק? [ומה יש אם האשה חולנית?]. ואחר כך נתרפאה מיד. ואמר, כי השטן מקטרג תמיד לעשות ההיפוך ממה שמבקשים, ועל ידי שביטל אצלו כל הדאגה לאשתו החולנית, יכלה להתרפאות מהר.⁸²

לערבב את השטן

אשת אחד מחסידיו חלתה פעם ונפלה למשכב. נכנס החסיד לרבינו ושאלתו בפיו, מאחר ואשתו זקוקה לניתוח דחוף שיציל את חייה, האם מותר לה לשם כך לצאת את ארץ הקודש ולהפליג לווניא העיר הגדולה בה רופאים מומחים שימציאו מזור למחלתה. רבינו השיב לו: 'לא תהא קבורת חוץ לארץ חמורה מחילול שבת, ומה שבת נדחית מפני פיקוח נפש, על אחת כמה וכמה שתדחה קבורת חוץ לארץ מפני פיקוח נפש'.

שמע החסיד לעצת רבינו, קם והפליג עם אשתו החולנית לווניא, שם עשו לה הרופאים ניתוח שהעלה לה מזור, ושבה לארץ הקודש כשהיא בריאה ושלמה.

שחרית כוותיקין

והנה קיבלתי מכתב מידידי הרב ר' יעקב זלץ ז"ל מעיה"ק צפת, שבו כותב לי משם אביו הגה"צ רבי בעריש זאלץ זצ"ל מצפת וכו' שמקובל מזקני צפת שהאדמו"ר מאבריטש זצ"ל בעל בת עין, שהיה מהאדמו"רים היחידים שהקפידו על הנץ, ואחריו הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל שהקפידו בכך, ולכך נבנו בהתאם לכך שלושה חלונות מול מערב בית הכנסת שלו שקיים

⁸² מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה אות יח.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עד היום, בכדי להרגיש בהנף ממש, ודהיינו כשרואין במערב על ההרים מעין קרני שמש, שזהו הסימן שכבר זרחה החמה במזרח.⁸³

קריאת שמע

בעת שקרא קריאת שמע שעל המטה, הניח ידיו על השולחן, ונתרומם השולחן, ועמד באויר.⁸⁴

תקנת הבת עין שלא לדבר באמצע התפילה

ביתו של הרה"ק מאווריטש בצפת כהיום

סיפר הרה"ח רבי ישראל שמעון

קאסטילעניץ ז"ל: שמעתי ממרן הרמ"ח, שבבית מדרשו של ה'בת עין' היתה תקנה, שמי שמדבר באמצע התפילה, עליו להביא שלוש אונסעס יין (אונסעס היא מידה של מאתיים וארבעים גרם) לבית המדרש כ'קנס'.

פעם עמדו שני אנשים בסוף הבית מדרש, וכשגמרו תפילת הלחש, דיברו ביניהם בלחש - מפה לאוזן. לאחר התפילה, אמר הרה"ק מאווריטש שעליהם להביא את הקנס הנ"ל. אמרו לו, הרי דיברנו בלחש, והרה"ק עמד עדיין בתפילתו, ואיך יתכן ששמע אותם לדבר. נענה אליהם הרה"ק, אם אחד עומד בתפילתו בדביקות, ומאן דהו מוציא מכיסו מטפחתו, ואינו מרגיש בדבר, איננו בעל מוח.⁸⁵

⁸³ י"ג מאמרות - להגאווה"ג רבי שריה דבליצקי זצ"ל עמ' ט.

⁸⁴ מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמב אות ו.

⁸⁵ מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' ק אות יח.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

תפלת מנחה

פעם אחת נתקשה רבי שמואל העליר ברמב"ם ולא עלה בידו ליישב דבריו, והלך להרה"ק מאווריטש זי"ע שיבאר לו את דברי הרמב"ם. אמר לו הרה"ק מאווריטש שיבוא אליו לאחר תפילת המנחה.⁸⁶

לאחר מנחה בא אליו בשנית, ועיין בהרמב"ם רגע כמימריה, ותיכף האיר לו את דבריו. ונתפעל הר"ש מאוד מפירושו, ועוד יותר מכך שהשיב לו על אתר. נענה אליו האווריטשער זי"ע בזה"ל: "גלויב מיר, עס איז שווערער צו דאווינען א געוויינדליכע מנחה, פון צו וויסען פשט אין א שווערען רמב"ם... [האמן לי, קשה יותר להתפלל תפילת מנחה רגילה, מלתרץ רמב"ם מוקשה].⁸⁷

שומר נפשות חסידי

סיפר הגה"ק גאב"ד טשעבין זצ"ל: בכל בוקר אחר תפלת שחרית היו מגישים לפני כ"ק אדמו"ר רבי אברהם דובער מאווריטש, בעל ה'בת עין', כוס קפה חם עם פרוסת עוגה לפת שחרית. יום אחד כשהביאו לו את הקפה והעוגה לא נגע בהם, אחר שעה קלה נכנסה הרבנית לחדרו בבהלה, ואמרה שנודע לה שהיתה שאלה על החלב, ורק כשראתה שלא נגע בחלב, נרגעה.

שאלו התלמיד שלמד עמו: "איך הרבי ידע שלא לשתות, הלא זה מופת גלוי"? ענה לו הרבי: "אין כאן שום מופת, אלא שאיתא בירושלמי⁸⁸ שאין היצר תאב אלא בדבר האסור, והנה בכל יום כשמביאים לי את הקפה, אין

⁸⁶ באוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פה אות ז בשם הגה"ח רבי מרדכי הערש שמערלער ז"ל: שרבי שמואל היה נוהג שאם נולד לו במשך היום איזה שאלות וספיקות היה רושמם על פיתקא, וכשבא לתפילת מנחה נתן הפיתקא להבת עין זי"ע מאווריטש, והוא פשט לו כל השאלות והספיקות. פעם היה לו פיתקא עם הרבה שאלות וספיקות, וכשהראה הפיתקא להבת עין וכו'.

⁸⁷ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קב אות כג.

⁸⁸ נדרים פ"ט הלכה ה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לי שום תאווה לשתותו, אבל היום הרגשתי רצון מיוחד לשתות את הקפה, ולכן משכתי ידי ממנה".

כססיים הגאון מטשעבין לספר סיפור זה התבטא: "סיפור זה גדול בעיני, מכל מופת אחר".⁸⁹

פרוש מכל תענוגי עולם הזה

אצל הרה"ק מאווריטש היה פעם אחת שהכינו לו מרק בתנור, ואז היו מניחים בתנור מים עם אפר שקורין לוג, שהיה משמש לכביסת הבגדים ורחיצת הכלים, וכשרצו להשתמש בזה, היו מרתיחים אותו בתנור.

כשביקש הרה"ק זי"ע לאכול את המרק, טעה - ולקח את מי האפר, ואכלו. אחר כך אמר לבני ביתו, איני יודע למה טעמו של המרק היה שונה הפעם מתמיד...⁹⁰

הסכמת הרב הק' הגאון המפורסם בוליק חסידא ופרישא אספקלריא המאורה ראש גולם אריאל עמוד העולם פ"ב נ"י ודברו אדמו"ר המפורסם בקש"מ מוסרי' ר' **אברהם דוב** זוקלנדי' אבד"ק מאוריטש בעיני ספר **בת עין** :

כונא לפני כתבי קודש הרב הנדיק המסיד המפורסם מרס' ר' **אריעזר** זצ"ל שריב **מוזיאמיר** אש"י יק' מים על "ידי כבוד הרב הנדיק הק' מפארה ישראל אור עולם רשכנדי' זי"ע אדמו"ר מוסרי' **זאב** הלוי. זלנדי' ושל ידו של הרב הק' הכלל מתחבר ספר **אור המאיר** וכללתי בדברי הספר ה"ו ורלו"ו אשר שיחמו של כבוד הרב הק' זלנדי' מרגלא בפומי' ומתחו על לשוני פ"ב מסס"ס אבני לביא' לביה"ד ולכלתי השיג נבולו של המניא לביה"ד כפי שגזרו חכמי הדור ורלו"ו בלחי ע"מ יוס' ג' ח' **תמוז** תקצ"ז לפ"ק פה **זיטאמיר** .

נאום **אברהם דוב מאווריטש** ראש ב"ד דק' כנ"י :

הסכמת רבינו לספר פרקי הנאזר

צדיק אוכל לשובע נפשו

רבי משה יהודה ליב העליר ז"ל - שו"ב בטבריה, אחיו הצעיר של רבי שמואל העליר אב"ד צפת, דבק בכל נפשו ברב מאוורוטש זי"ע, ולעתים קרובות היה עולה אליו צפתה, כשמתוך 'חיבוב מצוה' לא עשה דרכו ברכיבה, אלא כל אותה דרך ארוכה מטבריה לצפת, היה הולך רגלי 'מדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות'. ואף בערב יום הכיפורים, לאחר עבודה

⁸⁹ שר התורה - תולדות הגאון הק' מטשעבין עמ' 663 בשם רבי אליהו קרויטוירט.

⁹⁰ מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קא אות כא.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

מאומצת ומעייפת בשחיטת ה'כפרות' בלילה שלפניו, לא שינה ממנהגו הנ"ל, והלך רגלי מטבריה לצפת, כדי לשובת אצל רבו ביום הקדוש.

ובאחד מערבי יום הכיפורים בהלכו רגלי מטבריה לצפת, תעה בדרכו זמן רב, ובא לצפת לפנות ערב, וכשנכנס לרבו, מצא אותו אוכל כבר את 'הסעודה המפסקת', והאמר לו: "משה לייב הא לך שירים", ונתן לו כמה כפות מרק לגמוע.

והוא סח אחרי כן, כי עם כל עייפותו הקשה מנדודיו כל אותו היום בתעותו בדרך, מבלי שבא אוכל אל פיו, היתה הרגשתו הגופנית והרוחנית טובה ומרוממת באותו יום הכיפורים, כפי שלא היתה אצלו מימיו.⁹¹

דרכי עבודת השם ב'תורה'

הרה"ק מאווריטש ז"ע אמר: "איך זאג נישט קיין פשט אין פסוק, נאר ווען עס ווערט מיר נתחדש אין עבודה, טייטש איך דאס אריין אין פסוק". [איני בא לומר את פירוש הפסוק, אלא כשמתחדש לי חידוש בעבודת ה' אני דורש אותו בתוך הפסוק].⁹²

⁹¹ הרב המנהיג והרופא עמ' 98.

⁹² מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קב אות כד.

וראה גם בהקדמת רבי משולם זוסמאן המביא לבית הדפוס ... כאשר אמר אדמו"ר הקדוש והטהור ז"ל ע"ל המשנה כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת היינו מי שהוא צדיק ותמיד הוא מבקש עצות ותחבולות לעמוד נגד היצה"ר שלא לעשות נגד רצון בורא עולם ברוך הוא ואחר כך מוצא זה העצה מרומז בתורה הקדושה, זה נקרא יראת חטא קודם לחכמתו, היינו שמתחילה בא לבחינה עבודה זו בתורה וליראת חטא בפועל ואחר כך מרמז את בחינה זו בתורה שהיא בחינת חכמה, אזי חכמתו מתקיימת, היינו זהו סימן שחכמתו - שמרמז זה בתורה הקדושה - הוא אמת ומתקיימת, כי קושטא קאים. אבל מי שמבקש עצות ורמזים בתורה דרך דרש והוא בעצמו עדיין לא בא לבחינה ודרגא זו, נקרא חכמתו קודמת, וזהו סימן שחכמתו - שמרמז בדרך רמז ודרש, אינו אמת, ואינו מתקיים לעולם. וסיים אדמו"ר הקדוש בזה"ל: אני איני אומר מעולם בדרך דרש.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לסיים בכי טוב

הרה"ק רבי דוד'ל בידערמאן מלעלוב ירושלים זצ"ל סיפר: כאשר היה האווריטשער מסיים שיחה שלא היה בהסיום בכי טוב, היה מסיים באומרו: "ודבריו חיים וקיימים", מה הם דבריו של הקב"ה? שכל היהודים יהיו בריאים וחזקים..

בת קול יוצאת מהר חורב

נשאל הרה"ק מאווריטש על מאמר חז"ל⁹³ 'בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב וכו' אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. מהו ענינו של ה'בת קול', ממה נפשך, אם יוצאת לעורר לבות בני אדם, למה אין שומעים אותו? ואם אין שומעים אותו, למה יוצאת? ולא השיב כלום.

לאחר זמן כשהלך הרה"ק ברחוב העיר, ראו שני ישמעאלים מריבים זה עם זה, וצעק אחד על השני בלשון ערבי האֵיך אין אתה ירא מאלקים... ונענה הרה"ק לאנשיו – אתם שומעים? זהו הבת קול מהר חורב! רק שאינם שמים לב לשמוע....⁹⁴

מחשבתו בארץ הקודש

הרה"ק מאווריטש היה פעם בעיר זיטאמיר והלך לבקר את הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר, והרה"ק מזיטאמיר שכב אז חולה במיטה, ושמח מאוד לקראתו. ואמר לו הנה רפואתי היא לשתות מים מארץ ישראל, ולאשר שבכוונתכם לנסוע לארץ ישראל, ומחשבתכם כבר נתונה לשם, והיכן שמחשבתו של אדם - שם הוא. יקח נא מר מעט מים בפיו, ותפלטו לכלי, ויהיו כמו מים מארץ ישראל, ואשתה ממנו, וייטב לי.

⁹³ אבות פרק ו משנה ב.

⁹⁴ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמח אות לב.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

והפליאו הרה"ק מאווריטש מאוד, ואמר, את רצוני זה לעלות לארץ הקודש – עדיין לא גליתי לאף אחד, ומליבא לפומא לא גליא – און ער ווייסט שוין..⁹⁵

עיניים זכות וטהורות

בהיותו בחוץ לארץ פגש הרה"ק מאווריטש בשד"ר שבא מארץ ישראל, וביקשו הרה"ק שיספר לו משבחי ומעלות הארץ הקדושה, וסיפר לו השד"ר גודל יקר וקדושת הארץ, ומרוב התפעלות הפליג ואמר – מה אומר ומה אדבר הלא אפילו האבנים הפשוטים המושלכים בחוצות, הם כולם אבנים טובים ומרגליות.

לימים כשכבר עלה הרה"ק לארץ ישראל פגש את השד"ר ואמר לו: חיפשתי את האבנים הטובות ולא מצאתי, וענה לו השד"ר: מי שעיניו זכות ונקיות הריהו רואה.. ונסתגר הרה"ק בחדרו ולאחר זמן יצא בשמחה והכין סעודה גדולה, והקהל לא ידעו לשמחה מה זו עושה, כי לא היה אז שום יומא דפגרא, ורבי פישעל מצפת⁹⁶ שאל להבת עין על מה הסעודה, וסיפר לו הבת

⁹⁵ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קעט, מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמג אות י, מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צו אות ח. ושם שמרן הרמ"ח היה מסמך לכך דברי ה'בת עין' בספרו הק' פרשת וישלח בד"ה בפירש"י מלאכים ממש, וזל"ק: אמנם צריכים להבין איך באו ליעקב מלאכים מארץ הקודש, שהוא עדיין לא היה בארץ ישראל, כי עשיו לא הגיע אפילו לסוכות. והנה כבר הרגיש בזה הרמב"ן ז"ל, ותירץ כיון שהחזיק בדרך ללכת לארץ ישראל, הוה כמו שכבר הגיע לארץ ישראל וכו'. עכ"ל. (ומסיים שם שלפלא שבספרי הרמב"ן שלפנינו אמנם הרגיש בזה בסוף פרשת ויצא, אך לא כתוב שם תירוצו זה, עיי"ש). תירוצו זה אכן מצאנו בספר 'חומת אנך' להחיד"א בשם מהר"ר וידאל צרפתי ז"ל: "ויש לומר כי הדבר יקח שם כפי התכלית וכיון שנפרד מלבן לתכלית לכתו לארץ ישראל אפילו הליכתו בדרך יקרא ארץ ישראל ובאו מלאכי רום ללוותו". כעין זה תירוצו המהר"ל (גור אריה שם): "דכיון דהיה הולך ובא לארץ ישראל, באו המלאכים של ארץ ישראל לקראתו לשמור אותו, דכיון דצורך ארץ ישראל הוא והוא הולך לארץ ישראל, הדין נותן שיהיו לו שומרים מלאכי ארץ ישראל". ובפירוש האלשיך שם כתב: "שיעקב עצמו היה קשה לו זה והוא אמר כאשר ראם אין זה מלאכים כאשר היו אתי רק מחנה אלקים הם, היינו מלאכי ארץ ישראל הם, והוא כמתמיה איך יצאו חוצה לארץ טרם יעבור מעבר יבוק".

⁹⁶ על פי אוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פה אות ו, ופרי קודש הילולים להגה"ח רבי משה יאיר ויינשטאק זצ"ל עמ' קט.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עין כל הנ"ל, וציוה לקרות להשד"ר על הסעודה, ואמר להשד"ר – אמת, מי שעניו נקיות זוכה ורואה..⁹⁷

מסע הפרידה – בדרכו לארה"ק

כשנסע הרה"ק מאווריטש לארץ ישראל, בא הרה"ק מרוזין כנגדו באמצע הדרך, ונפגשו עגלה מול עגלה. ואמר הרה"ק מרוזין: "די וועלט גייט דאך

אראפ און אראפ, און איהר פאהרט זיך אוועק קיין ארץ ישראל?" [העולם מתגשם ויורד מטה מטה, ואתם נוסעים לא"י].

ואמר לו הרה"ק מרוזין שרוצה לשוחח עמו, וירדו שניהם מהעגלות, וטיילו קצת בשדה. ואח"כ שאלו הרה"ק מאווריטש: "אוואו איז בעסער? האם לא טוב יותר להתבודד בשדה שלא במקום המון בני אדם?. ולכן רוצה לעלות לארץ ישראל..⁹⁸

בת עין - ירושלים תר"ז

במסע הפרידה הגיע הרה"ק מאווריטש לטשערנאביל להיפרד מריעו וידידו הרה"ק רבי מרדכי, ולהתברך מפה קדשו. בימי שהותו שם, הפצירו תלמידיו וחסידיהו בהרה"ק מטשערנאביל שיעכב בעדו מלנסוע, וידבר על לבו שכן חולה וחלש הוא, והנסיעה עלולה להזיק ולפגוע בבריאותו.

⁹⁷ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמב – רמג אות ט.

⁹⁸ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמג – רמד אות יב.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

המגיד הק' לא שעה כלל לדבריהם, באמרו, וכי עיוור אני ולא רואה עליו שהוא איש חולה וחלש, ובכל זאת הנני מסכים עמו שיסע, וכי מי אם לא הרב מאווריטש יסע לארץ ישראל?⁹⁹

איך האב ליב דעם אידען

כשעמד הרב ר' אברהם דובער מאווריטש, בעל ה'בת עין', לעלות לארץ ישראל לעת זקנותו, בא לטשערנאביל להיפרד מאת המגיד רבי מרדכי ובניו, בטשערנאביל מצא את כל הבנים, ורק הבן הבכור ר' אהרן, שהיה עדיין צעיר לימים, היה בשליחות אביו מחוץ לעיר. הצטער ה'בת עין' על שלא מצא את ר' אהרן, שהיה מחבבו ביותר, ונסע הרה"ק הבת עין מטשערנאביל.

ובאמצע הדרך חלה תקלה באופני העגלה שבה נסע הרב מאווריטש, והוצרכו כל הנוסעים לירד מן העגלה כדי לתקן את האופנים. בינתיים העריב היום, ועמדו להתפלל תפלת מנחה, ובעמדם שם רואים הם מרחוק שמתקרב עגלה עם נוסעים בדרכה לטשערנאביל, ובעגלה זו חזר ר' אהרן משליחותו.

כשעברו ליד המתפללים, שעמדו עצומי עינים בתפילת שמונה עשרה, ירדו ר' אהרן וכל הנוסעים עמו והצטרפו למתפללים. כשגמרו להתפלל, הכיר ר' אהרן את הרב מאווריטש, וניגש אליו לשם קבלת שלום, הרב מאווריטש נפל על צוואריו וחבקו ונשקו, הרב מאווריטש ראה בכל ענין קלקול העגלה סייעתא דשמיא כדי שיוכל להיפרד מר' אהרן.

כשעמדו זה ליד זה בחביבות גדולה, שאל הרבי ר' אהרן את הרב מאווריטש: "אווריטשער רב, זאגט מיר כ'בעט אייך, וואס רעש'ט אזוי די וועלט מיט אייך". השיב לו הרב מאווריטש: "ווייל איך האב ליב א אידען". הוסיף הרבי ר' אהרן ואמר: "איך האב אויך ליב א אידען, אבער ווי נעמט מען דעם אידען", [כלומר היכן מוצאים את היהודי הזה]. השיב לו הרב מאווריטש: "דער חילוק פון מיך צו אייך איז, וואס איך האב דעם אידען, און איהר האט ניט דעם אידען" [שאני מצאתי את היהודי ואתם לא

⁹⁹ דמויות הוד לרבי אהרן סורסקי שליט"א ח"א פרק חמישי.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

מצאתם, והיינו שהרב מאווריטש כיוון בזה על הרבי ר' אהרן בעצמו
שאוהבו.¹⁰⁰

על מי נטשת את הצאן

טרם שנסע ה'בת עין' זי"ע לארץ הקדושה, שאלו החסידים להבת עין, על
מי עוזבם. אמר הבת עין: הדבק במידותיו – תזהרו בשקר, לשון הרע,
וגאות.¹⁰¹

עלה נעלה

שמעתי מחותני הרב רבי אברהם מאשמיר, שהיה ממקורביו של הרב הצדיק
מאווריטש, אשר קודם נסיעתו לארץ הקודש, אמר, אשר העולם סוברים,
אשר תכלית נסיעתי, מחמת שאין לי בנים. זה גם כן טעם אפשר כאן אי
אתה זוכה לבנים. אך עיקור הכוונה מנסיעתי, כאשר כל המגידות מן הנוף
הזה, ניתן להרב המגיד ר' מרדכי מטשערנאביל, ועמו היה באפשרות להיות
באהבה. אך כיום, אשר התחילו בניו לנסוע בנוף הזה, ועמם מתירא שלא

¹⁰⁰ מנורת אהרן – תולדות הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זצ"ל עמ' קעד בשם ילקוט
שמואל להרה"ח רבי יעקב שמואל הלוי הורביץ ז"ל עמ' שטז.

¹⁰¹ אוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פד אות ד.
ראה בהקדמת בן אחי הרה"ק מאווריטש לספה"ק בת עין... והנה דודי אדומ"ר הק' ז"ל
קודם נסיעתו מפה חו"ל, שאל אותו ידידי רמ"ז הנ"ל (רבי משולם זוסמאן) במעמד
המקורבים שלו, למי מהגדולים יקרב את עצמו, והשיב בזה"ל: כתיב ובו תדבק, וכי
אפשר לדבק בו, אלא הדבק במידותיו, מה הוא רחום וכו' מה הוא חנון וכו'. מוכח מזה
כשמדבק את עצמו במדות של אחד, דומה ממש כמי שמדבק בו.

על כן גם אתם תראו לדבק את עצמכם במידותי אשר הורגלתי בהם ליזהר מנעורי עד
היום הזה, ויהיה כמו שמדבק בי ממש פנים אל פנים, והמדות שהורגלתי ליזהר בהם
מנעורי הם שלושה אלו, לשון הרע, שקר, גסות הרוח. על כן גם אתם תראו להרגיל
עצמיכם לדבק במידות, ותהיה דבוקים בי ממש פנים אל פנים.

כך שמעתי מפי ידידי באמת רמ"ז ז"ל הנ"ל, על כן נכון לכל אחד ואחד הן ממקורבי
אדמו"ר והן כל אחד ואחד אשר שמע את שמעו, לקנות את הספר שלו, ולעיין בו תמיד
בכל יום בכדי לבוא מזה לידבק במידותיו הק', ויהיה דבוקים בו, וכו'.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

יהיה פירוד בינינו, וגלל זאת אני נוסע לארץ הק', כמאמר חז"ל אין מלכות נוגעת וכו'.¹⁰²

שמירה מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל על הים

העתקה מן המכתב אשר שלח הרב מאווריטש מאה"ק שהיה אצל חותני רבי אברהם מאשמיר, שהיה ממקורביו של הרב הצדיק הנ"ל.

בת עין ירושלים תר"ז

"כאשר קודם נסיעתי הייתי בטשערנאביל אצל המגיד ר' מרדכי לקבל ממנו ברכת פרידה, ובקשתיו אז שיתן לי שמירה על הים. ואמר, אשר ישלח לי שמירה לאדעס. כאשר באתי לאדעס, הלכתי להגאון המפורסם ר' יעקאווקע האלפערין, ודרשתי ממנו אולי קיבל שמירה מהמגיד מטשערנאביל, מחמת שר' יעקאווקע היה ממקורביו של המגיד. והשיב, אשר לא קיבל שום דבר מטשערנאביל. ועמדתי ב' שבועות באדעס, והמתנתי על השמירה, ולסוף לא הגיע. והוכרחתי לנסוע כך. וביום א' שישבתי על הספינה, בא אלי עני אחד, וביקש ממני נדבה, וראיתי בפרצוף פנים שלו -

שהיא עני הגון, ונתתי לו נדבה ב' זהובים, ולא רצה לקבל, וביקש רק רענדיל אדום. והתחלתי להתנצל לפניו, כאשר נוסע אני לארץ הק', ומעט מעות יש לי. ואחר כך נעלם ממני. וכן היה ביום ב', ורציתי ליתן לו א' ר"כ, ולא רצה, ואמר כי אך א רויטרעדנדיל הוא רוצה. וכן ביום ג', וכאשר ירדתי מהספינה, העני גם כן ירד מהספינה, ואמר לי, אשר אין דורש ממני מעות, מחמת שהמגיד מטשערנאביל שלח אותי למענכם - לשמרכם על הים.

¹⁰² רבי חיים ליבערזאהן מבארדיטשוב ז"ל בספרו 'ארץ החיים' פשעמישל תרפ"ז, דף מ 89 אות צה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כך כתב הרב הנ"ל. והמכתב העתקתי שהיה אצל חותני. והעתקה נעתק מהמכתב ששלח לעיר זיטאמיר לר' זוסיא אשר הדפיס את הספר בית עין.¹⁰³

אכן כאשר נסע הרה"ק מאווריטש בסוף ימיו לחו"ל, פגש בעיר לעמבערג את השומר הלז, ששלח לו הרה"ק המגיד, וישב שם ודיבר עם איש כפרי אחר, והרה"ק רכן וזחל מתחת להשולחנות והספסלים עד למקום ישיבתם, והטה אזנו לשמוע דבריהם, - כי ידע שאותו שומר הוא צדיק נסתר, ושמע שהשומר מתאנח ואומר, שכבר לא נשאר בעולם כי אם מעט אמת, והיא אצל הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זיע"א.¹⁰⁴

בדרך נסיעתו לארה"ק

אחד מנכדי ה'חכם צבי' - רבי זלמן שמו - היה למדן ועילוי, ונתפס להשכלה רח"ל, והיה מחזיק ספרים חיצונים מתחת לגמרא. והרה"ק מסאווראן רצה לקרבו, ושלח לקרוא לו, וענה השליח שמצאו יושב על ש"ס גמרא' עם בוך [כינוי לספריהם של המשכילים].¹⁰⁵ כשבא אל הרה"ק מסאווראן התווכח עמו, ופתר לו כל שאלותיו וספקותיו, והדריכו לדרך האמת, ואמר לו שלא ילמוד עוד כי אם משניות, וכן עשה.

¹⁰³ רבי חיים ליבערזאהן מבארדיטשוב ז"ל בספרו 'ארץ החיים' פשעמישל תרפ"ז, דף מ 89 אות צו וראה גם במזקנים אתבונן עמ' צו אות ט.

¹⁰⁴ הדעה והדיבור - מעשיהם של צדיקים כפי שסופר ע"י האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א נכד הרה"ק רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת ממקורבי רבינו. יצויין שכבר תמחו על כך שהלא הרה"ק רבי אלימלך נסתלק בשנת תקמ"ו/ז.

¹⁰⁵ מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' צו אות יא

ובשולחן הרמ"ח להרה"ח ר' אהרן יוסף ריזל ז"ל עמ' קמד ..שמע מר' זלמן שהיה דור רביעי לחכם צבי, שבנערותו סבר ללמוד מקצוע של הנהלת פנקסים. רבי אברהם דב מאווריטש ורבי משה צבי מסאווראן שלחו אחריו שליח, ונתנו בידו מכתב שלא לתת לו ללמוד מקצוע זה. כשבא השליח שאל אותו האווריטשער: מה מעשיו? אמר לו שמצאו לומד גמרא. ונסע יחד עם האווריטשער לארץ ישראל.

בעת הרעש - רעידת אדמה שהייתה בצפת נהרגה אשתו של ר' זלמן. הוא יצא לחו"ל לתקופה ארוכה, והיה אצל הסווריניער, פעם אחת בעת שנתן לו כוס יין אמר לסווריניער: "אני רוצה להיות עמכם בזה ובבא" ("איך וויל זיין מיט אייך בזה ובבא"). אח"כ היה אצל הטשערקאסער וגם ממנו ביקש ממנו בקשה זו. שאל אותו ר' אליעזר למה לך?, הרי היה לך כבר הבטחה מהסווריניער, אמר לו זה לא מזיק הבטחה משנים.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לימים פגשו הרה"ק מאווריטש, והוטב בעיניו, ובקשו שיצטרף עמו לנסיעתו לארץ ישראל, ונסע עמו. ובדרך על הים היה רבי זלמן משמשו, והיה חזן, בעל קורא, ושוחט. והיה הרה"ק מאווריטש מפליאו שגם בטלולי הדרך ועל הספינה "האלט ער קאפ" [עדיין מחשבתו צלולה], שכידוע הוא דבר קשה מאד עקב החלאים שפוקדים את המפליגים בלב ים.¹⁰⁶

משניות בחתימת הבת עין

הרה"ק מאווריטש בא לארץ ישראל עם קהל חסידיו באניית מפרשים, ובה התפללו בציבור וקראו בתורה.¹⁰⁷

קפיצת הדרך

זקני צפת היו מספרים שבבוא הרה"ק מאווריטש לארץ ישראל, קפצה לו הדרך שלא כפי דרך הטבע. שכן נסיעה מאדעס לארץ ישראל בימים ההם ארכה כארבעה שבועות, ואילו אצלו ארכה הדרך ט"ז ימים בלבד. וכשהרב החובל ראה שכבר הגיע כבר לארץ ישראל, קפץ ונשבע שרק בזכות הצדיק קפצה לנו הדרך, באמרו שמימיו לא נתקצרה לו הדרך לזמן מועט כזה.¹⁰⁸

אות ברית קודש

סיפר האדמו"ר רבי שלום סאפרין מקאמארנא ששמע מרבו הגאון רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש זי"ע: כאשר בעל ה'בת עין' נסע לארץ ישראל בספינה, פרצה רוח סערה, הספינה התנענה כשיכור והיו בסכנה גדולה, וכולם התפללו להשי"ת שיקם סערה לדממה.

¹⁰⁶ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמג אות יא.

¹⁰⁷ תולדות היהודים בארץ ישראל עמ' 135.

¹⁰⁸ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתיבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' צז אות י, אור הגליל לרבי יעקב שלום גפנר עמ' רסט.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כאשר ראה בעל ה'בת עין' שהסכנה גדולה, קם והשביע את שרו של ים, ואמר בכח זה שכל ימי חי לא פגמתי באות ברית קודש אני גוזר עליך להשקיט הסערה, מיד שקטה הסערה, וישמחו כי ישתקו וינחם אל מחוז חפצם.¹⁰⁹

יגער בך השטן הבוחר ב.....

סיפר האדמו"ר רבי שלום סאפרין מקאמארנא ששמע מרבו הגאון רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש זי"ע: כאשר נכנס בעל 'בת עין' לספינה, ראה את היצר הרע, אמר לו ה'בת עין': אם אתה נוסע לארץ ישראל, אז אני נשאר כאן בחוץ לארץ, ורק אם אתה נשאר כאן, אני נוסע. ענהו היצר הרע: טוב, סע אתה לשם, ואני אשאר כאן.

כאשר הגיע ליפו, פגש שוב ביצר הרע. שאלו: הלא הבטחת לי שאתה נשאר שם? ענהו: ביתי בארץ ישראל, ורק מצודתי פרוסה גם בחוץ לארץ, לכן אני מסתובב גם שם.¹¹⁰

צפת תובב"א

בשלהי ירח האיתנים דשנת תק"ץ¹¹¹ קבע את דירתו בעיה"ק צפת ת"ו. על דבר הכרעתו זו מסופר, כי באחד מימות חול המועד סוכות, בהם שהה

¹⁰⁹ תפארת בנים – להרה"ג רבי בונם יואל טויסיג עמ' תנב. ועיין במדרש תנחומא (ויקרא אות ח): אמר ליה הדג ליונה, אי אתה יודע שבא זמני להאכל לתוך פיו של לויתן. אמר ליה: הולחנו לשם, ואני מציל אותך ואת נפשי. הוליכו אצל לויתן וכו', הראהו חותמו של אברהם אבינו הביט לברית וראהו לויתן וברח מהלך שני ימים לפני יונה, עיי"ש. ובמדרש תנחומא (צו אות יד): ודבר גדול ברית מילה וחביבה לפני הקב"ה וכל בריות העולם בין אדם בין בהמה בין חיות ועופות ורמש, כולן מפחדים מישראל שהוא מהול, וכן תמצא ביונה וכו'.

¹¹⁰ תפארת בנים – להרה"ג רבי בונם יואל טויסיג עמ' תנב. וכעין זה מסופר גם כן על האדמו"ר רבי מענדיל מוויטעפסק זי"ע ששאל כך להיצר, וענה לו: בחוץ לארץ נמצאים שליחים מטעמי, ואילו כאן בארץ אני בעצמי נמצא.

¹¹¹ ועכ"פ לא יאוחר משנת תקצ"א לפי מה שבכמה דפוסים מופיע חתימת רבינו במכתב הידוע ממנהיגי ארה"ק להעשרת השבטים שנכתבה בשנת תקצ"א.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

בצפת, קלטה אזניו קול אשה, שעמדה בקרבת מקום על אחד הגגות וקראה לבנה: בוא עליה אלי הגגה, ועזור לי להוריד ולסלק את המחצלות המונחות שם, ולאחסנן במקום מוגן מהגשם, כי עוד מעט ויתקדש החג שמיני עצרת, בו מתפללים ומבקשים על הגשם, והרי ה' שומע תפלת עמו ישראל ברחמים, בוודאי יוריד תיכף גשמי ברכה כבקשתם, והמחצלות יתקלקלו...

בשמוע רבינו דיבורים אלו, הביע התפעלות גדולה, ואמר: אכן נודע הדבר, שעד כדי כך מאמינות ותמימות הן בנות צפת, בלי כל התחכמות, ומאמינות בלב שלם שכאשר מתפללים ישראל עם קדושים תפילת הגשם בשמיני עצרת מיד נענים, הלואי יהי חלקי עמהם. באותה שעה ביטל רצונו מלעלות לירושלים עיה"ק, והחליט להישאר בצפת.

תמונות עתיקות מהעיר צפת תובכ"א

צדיקים נסתרים

סיפר הרה"ק המפורסם רבי יצחק זצוק"ל מסקוירא, שאביו הקדוש (הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל) זצוק"ל היה יודע מהל"ו צדיקים, והיה מפרנסם. וסיפר בזה הלשון: הרה"ק ר' אברהם דוב מאווריטש בעהמ"ח ספר בת עין, קודם נסיעתו לארץ הקדושה בא לקבל ברכת הפרידה מאבי הקדוש, כי היה מחסידיו כנודע, ונתן לו ברכת הפרידה, ונתן לו שלשה דינרים ואמר לו, כשתגיעו לגבול ארץ ישראל ילך לקראתכם איש עני אחד, ותתנו לו השלשה דינרים, ותאמרו לו שאני שלחתים לו.

והנה כשבא הרה"ק הנ"ל לגבול ארץ ישראל ראה שהולך לקראתו איש עני אחד, ולא שום איש אחר. ולקח הרה"ק הנ"ל שני דינרים ונתן לו, ואמר לו:

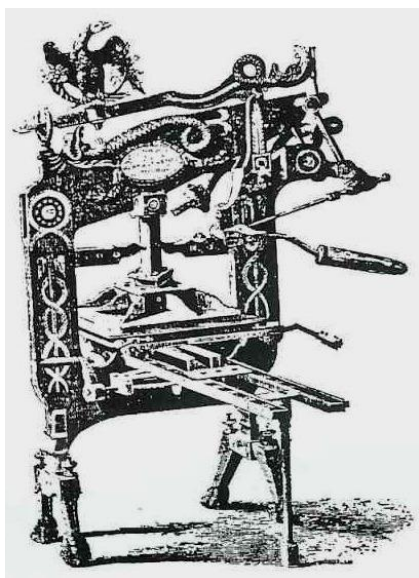
מאיך ב'תולדות אד"ם' שבסוף המהדורה החדשה של ספה"ק 'בית עין' ח"ב עמ' יח הע' סג מאחרו עד חודש אלול שנת תקצ"ג.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

אלו השני דינרים שלח לכם הרה"ק מטשרנוביל. ואמר לו העני הלז: לא כן הוא, שלשה דינרים שלח לי על ידכם, זי"ע ועכ"א.¹¹²

מנהיג העדה

מכונת ההדפסה של ר' ישראל באק
נדבת מונטיפיורי

עד מהרה הוכתר בה להיות רבה ומנהיגה של עדת החסידים, אולם נערץ ונקדש היה על כל החוגים והעדות, ועל פיו ישק כל דבר, כי הכל ידעו אשר רוח ה' בקרבם. ידידות גדולה שררה בינו לבין מנהיג עדת הפרושים, תלמידו של הגר"א מווילנא זי"ע, הגאון רבי ישראל משקלוב זי"ע בעל 'פאת השולחן',¹¹³ גם עמד לימינו של המדפיס רבי ישראל באק ז"ל.¹¹⁴

שלוש שנים ערלים

רבי זלמן סופרו של הרה"ק מאווריטש¹¹⁵ סיפר למרן הרמ"ח זצ"ל

¹¹² תפארת אבות א – ויזניץ עמ' 200 בשם ספר בית פנחס.

¹¹³ באחד ממכתביו לאחר הביזה בצפת כותב...יבושרו כי גם ידיד נפשי הרב הה"ג כמהר"ר אברהם דוב נר"ו וכו' נשארו לחיים. נדפס באגרות ארץ ישראל אגרת נד עמ' 358.

¹¹⁴ ראה בתשובות עפר יעקב לרבי יעקב איכהורן מקראקא דף ל ע"ב...זה היה בפרשת מסעי תקצ"ד ביאתי לצפת תוב"ב והיה אז בדעת המדפיס הנ"ל שעל כל פנים יהיה לו באפשר לחפש בכליו מהדפסה לתקן פרעס אחד והיה רצוני להדפיס שם חיבור זה, והרב הגאון מו"ה אברהם בער היה נאמן אהוב להמדפיס ומסרתי חיבורי לו שיהיה לי למסעד בפשר עם המדפיס וכאשר עיין בחיבורי וראה תשובה בירור דין מעשה הנ"ל השיב לי בכתב להשיג עלי, וז"ל תשובת הרב הגאון מו"ה אברהם בער אב"ד דק"ק נאווריטש ז"ל וכו'.

¹¹⁵ במזקנים אתבונן עמ' צח אות יב דהוא אותו רבי זלמן שעלה עמו בספינה הנזכר לעיל.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

– בשעת התפילה היה הוא עומד מצד הרה"ק מאווריטש, ובצד השני היה עומד הרב אב"ד רבי שמואל העליר.

פעם בעת קדושת 'כתר', צעק הרה"ק 'כתר יתנו לך', והרגשתי שמחר כבר יהיה חדשות. ואכן למחרת קרא לי הרה"ק לכתוב מכתב להרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל, וכך כתב – מעת בואו לארץ ישראל זה שלוש שנים התחרט על בואו לכאן – שלוש שנים ערלים – אבל מעתה, הוא מצטער על השנים הקודמות, שלא בא לכאן מכבר!¹¹⁶

המכתב נשלח בידי ר' הערשל'ע דעים בעל שם"ס, כשרבי הערשל'ע הגיע לחו"ל, היה אז רבי מאטילע כלוא בביתו, שהיה לו רגל כואבת, ונתן לו המכתב סגור, ופתחו וקראו, והיה נוזלים מעיניו דמעות כמו שני מרזבות, ואמר לרבי צבי הנ"ל, הוא כותב איך שהוא יושב בארץ ישראל ואיך שטוב לו, ודואג על מה שלא נסע מקודם, ואילו אני יושב פה, גם אני היה רוצה לבוא שמה.¹¹⁷

הרועה הנאמן

סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל: עוד זכיתי להכיר כמה יהודים שהכירו את ה'בת עין. וכולם כאחד היו מציינים לשבח את מדותיו התרומיות, שהיה ניחון בהם במידה מופלגת. מזגו הטוב, ולבו הרחום, הקרין על כל החוסים בצילו. כל מקורביו הרגישו - כאילו היה אביהם. ובפרט הילדים הקטנים אותם אהב הרה"ק אהבת נפש, וקירבם בקירבה מיוחדת, והיו מקפיצים סביביו במשחקיהם, והיו מכנים אותו 'פעטער', 'פעטער'...

וסיפר לי זקני רבי מרדכי אווריטשער ז"ל, שפעם אחת בראש השנה קודם התקיעות הלך הרה"ק למקוה, כשעלה במדרגות בחוזרו מהמקוה, אחז רבי דוד ראמינער ז"ל – שהיה אז נער קטן – בטליתו, וצעק 'פעטער', 'פעטער'... והרה"ק היה פארטראגען [דבוק במחשבותיו] ולא הבחין בו והמשיך לעלות

¹¹⁶ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמד אות יד.

¹¹⁷ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפ.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

במדרגות, ומתוך כך נגרר הנער, ונחבל במצחו. רבי דוד בזקנותו הראה לי את הסימן שנשאר לו במצחו מאז.

רבי דוד הנ"ל, בילדותו לקה בעיניו, במחלה שהיתה נפוצה בימים ההם, ונתעוור בעין אחת ל"ע. הוריו של רבי דוד פחדו מאוד שלא יתעוור גם בעינו השניה, ובאו להתברך אצל ה'בת עין', ולקחו על הידים, ובירכו שיהיה לו אור בעינו השניה כבשתי העיניים. ונתקיימה בו ברכת הצדיק שראה בעינו האחת כאחד האדם, ומימיו לא סבל מכאובים בעינו הבריאה, ולא כהתה עינו עד סוף ימיו.

הכרתי יהודי נוסף שזכר את הרה"ק מאווריטש, רבי יוס'ל שמשונ'ס שמו. הוא כבר היה אברך אצל ה'בת עין', והוא היה הניצולים מהרעש הידוע, וזכר היטב את ה'בת עין'. והיה מדבר ממנו בהתרגשות גדולה מתוך געגועים עזים אליו.¹¹⁸

האיש על העדה

שלוש קהילות קדושות היו בה בצפת באותה תקופה: ספרדים, פרושים וחסידים. קהילת החסידים זקוקה היתה למנהיג ומורה דרך אשר יצא ואשר יבא לפנייהם ולאורו ילכו.

אי לכך היתה הופעתו של רבינו ה'בית עין' בשערי העיר, כמים קרים על נפש עיפה. בימים ההם כשעיקר קיומו של היישוב החסידי בצפת היה תלוי בכסף החלוקה שנשלח מחו"ל, קיבל רבינו תחת ידיו הנאמנות הנהגת כולל החסידים¹¹⁹, שהיה נודע בשם "כולל וואהלין". לא קלה היתה מלאכה זו,

¹¹⁸ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צט – ק אות טז.

¹¹⁹ וראה בספר קורות העתים להרה"ג רבי מנחם מענדל מקמיניץ מתלמידי הגר"א... ועתה מקרוב בא לפה איש אלוקי מוה"ר אברהם בער מק"ק אוורוטש ונעשה ראש על כולל החסידים ממדינת פולין וכו'.

ובספר עדן ציון - להג"ר ישעי' הורביץ יליד צפת דף ג'.. הרה"צ הנ"ז בישיבתו בקביעות בעיה"ק צפת היה בה הרוח החיים, והיה לכל אחינו בני ישראל דשם לישועה ונחמה לחייהם הקשים שסבלו הרבה מחולאים רעים ומפחד הערבים הרוצחים, ונוסף עליהם גם דוחק וקושי הפרנסה, שהיו עינם וליבם רק על מתנת אחב"י שבחוץ לארץ שהיו שולחים להם את נדבם ליבם על ידי שד"ר מיוחד שנחית מהכא להתם, וכמה פעמים

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

במיוחד שלא תמיד הגיעו משלוחי הכספים ליעדם, ורבים היו סובלים חרפת רעב, וגם אחרי שכספי החלוקה הגיעו, לא היה בהם בכדי הקומץ להשביע אותם.

לפני שרים יתייצב

כאמור, עם היות רביה"ק ראש עדת החסידים, התחבב על כל העדות, בהרבות פעלים לקרב את הלבבות ולאחד את הקרעים בין הקהילות, וכולם ענו אחריו: מקודש מקודש. מתוקף תפקידו הרם היה בקשרי מכתבים עם השר הנודע בצדקתו סיר משה מונטיפיורי, לטובתן של קהילות הקודש.¹²⁰

לימים, בשנת תקצ"ט, אף ביקר השר הצדיק משה מונטיפיורי בעצמו בצפת, ונתקבל בהתלהבות על ידי יהודי העיר בראשות רבם הוא רבינו זצ"ל, כשהוא לבוש בגדי משי לבנים ונושא בזרועותיו ספר תורה תחת חופת כבוד. השר השתומם למראה פני רבינו המפיקים כבוד והדרת חן, וירד ממרכבתו, וביקש את רבינו לישוב במקומו, והוא הלך רגלי.¹²¹

היה מתעכב על ידי איזה סיבה שסבלו עי"ז חרפת רעב ר"ל – ובהופיע עליהם האור הזה כי טוב הצדיק הנזכ' ז"ל היו מתחממים באורו בעונג רוחני וגשמי, כי גם היה להם לפועל ישועות בקרב הארץ, ובימי קטנותי שמעתי מהזקנים שבדור מספרים ממנו גדולות ונפלאות וכו'.

¹²⁰ ראה באריכות באגרות ארץ ישראל עמ' 381. וראה בקובץ ספונות חלק ז עמ' 288 אגרת בני צפת קורות הפרעות הראשונות והשניות ובראשם חתימת רבינו. כמו כן מצאנו אגרות רבות מבני צפת למונטיפיורי בו מעריכים פעולת רבינו: עמ' 293 בו נתמנה רבינו לעמוד בראש המשלחת להשיב את הגזילות וכן נעשה. עמ' 294 בו נאמר שרבינו נאמן על הפנקסות, וכן בעמ' 301... וכן עשינו, שכל אחד ואחד מאתנו כתב לעצמו הרשימה שלו, והביא בתחילה להאנשים שנתמנו מאת כבוד הרב הצדיק הנ"ל, לעיין בדבר שיהיה נעשה ונרשם באמת, עמ' 308 מתארים על פעולת רבינו, עמ' 324 גבאי ביהמ"ד האר"י שנתמנו ע"פ רבינו למונטיפיורי נחתם ע"י רבינו, עמ' 316 על קורות רבינו.

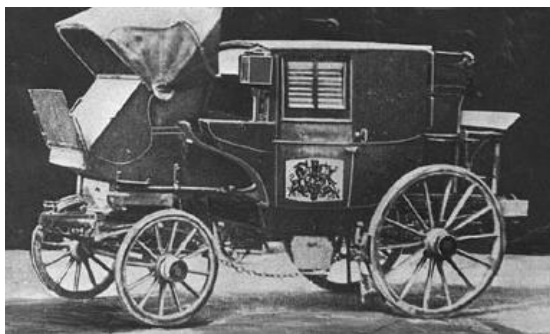
¹²¹ ראה גם בספרי הזכרונות לרבי משה מונטיפיורי ורעייתו יהודית חלק א עמ' 62 "...בעלותנו על ההר אשר עליו עומדת העיר", כן כותב הד"ר לוי, "ובהיותנו בחצי ההר, יצא לקראתנו הרב של קהלת האשכנזים ואתו אחדים מנכבדי העדה, לברכנו בשלום. הרב הוא איש זקן, ופניו מפיקים טוב לב.

אני ירדתי מעל סוסי, וארכיב עליו את הרב. ואמנם לא רק בגלל רבנותו עשיתי לו את הכבוד המיוחד הזה, כי הרב הנכבד הזה יקר בעיני בגלל הגבורה הקדושה אשר הראה בשנה שעברה בעת אשר התפרצו הדרוזים מפני אדוניהם השולטן.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

השר ביקר גם בבית הכנסת של רבינו, והתידד עמו מאוד, רבינו פנה אז אליו לבוא לעזרת עניי צפת.¹²² ומאז התקשר רבינו עמו במכתבים, ולא השיב בקשתו אחור.

על ביקור זה סיפר הרה"ק רבי דוד'ל בידערמאן מלעלוב ירושלים זצ"ל, שבאותה סעודה שערך רבינו לכבודם של משפחת מונטיפיורי, פנתה אשת מונטיפיורי להרבנית מאווריטש שהיא מקנאה בה שזכתה להידבק

מרכבת מונטיפיורי בעת שהותו בביקורו בארה"ק

בגוף קדוש כבעלה...¹²³

בעת ההיא, אחרי אשר היתה כל הקהלה בצפת לבז ולמשסה להמורדים השודדים, עוד לא אמרו הדרוזים די למעשי חמסם, וידרשו בחזקה מאת ראשי הקהלה לתת להם סך עצום (בערך כ"ה אלף ר"כ) בתור מס נוסף. כמובן קצרה יד היהודים השדודים מהמציא להם את הסכום העצום הזה, אז לקחו הדרוזים את הרב הזקן, ויאסרוהו בחבלים ויניחו חרב חדה על צוארו, ויאיימו עליו כי יסירו כרגע את ראשו אם לא ינתן להם, בלי איחור, מכסת הכסף שדרשו.

והרב הצדיק לא ביקש מהם על נפשו, אשר היה נכון למסרה בעד אחיו בני קהילתו, כי אם התחנן אל הרוצחים לתת לו מעט מים לרחוץ ידיו, למען יוכל לאמר את ה'יודו' ו'צידוק הדין'.

הגבורה הקדושה הזאת הניעה, גם את לב הדרוזים הפראים, וירפו מהרב, ויתנו ארוכה לבני הקהלה עד אשר יצליח להם ללוות את הכסף מאת שכניהם הנוצרים.

אני הייתי בעת ההיא באותו המקום, וממחרת היום ההוא הלכתי לבקר את הרב הגבור, ואמצאהו עומד ומתפלל תפלת שחרית במנוחה שלמה, כאילו לא קרהו מאומה".

ובזכרונות הרבנית יהודית אשת מונטיפיורי ..ושני אנשים נכבדים באו ויקרבו לפנינו, ויאמרו כי הם צירים מצפת, ובידם מכתב מהרב הגאון ר' אברהם דוב ושאר נכבדי העיר, המברכים את בואנו לשלום אל העיר הזאת. האנשים האלה הלכו כל הלילה לצקת לפנינו רגש שמחתם, ולמסור את מכתב הרב לידינו... הרב הגאון ר' אברהם דוב ועמו אחוזת חכמים יצאו גם המה לקבל פנינו ולברכינו, ...נתבקשנו לבוא לחנוכת בית הכנסת החדש בערב היום הזה, ליל התקדש חג השבועות, ומונטיפיורי יקירי בקשני ללכת שמה, ומה גם כי אלמנת הרב המנוח אב"ד נדבה לבה להקדיש ספר תורה, ספר ישן ויקר מאוד... והרב ר' אברהם דוב נשא את ספר התורה בידו תחת חופה לבנה, ואחריו המון חוגג משוררים מרקדים תוקעי כף, וקוראים ומזמרים מזמורי תהלים, אבוקת דונג נתנו בידי, ויובילני תחת החופה אחרי הרב הנכבד הזה נושא הספר, וכל הקהל צופים אחרינו וכו'. ..חרדת שמחה ופחד החרידתני ואירא, פן אכשל עם אבוקת הדונג שבידי ואצית אש בחופה, או אטיף דונג על בגדי המשי הלבנים אשר לבש הנכבד הגאון ר' אברהם דוב וכו'.

¹²² תולדות אדם עמ' שכו.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

שליחו ואיש סודו של השר, ד"ר אליעזר הלוי, שהיה כמה פעמים בצפת בצל

קברו של מונטיפיורי ברעמסגעיט

קורתו, וכך מתאר הוא את גודל התרשמותו באחת מרשימותיו: "ביום השבת נקראתי מאת ר' אברהם דוב אל השלחן, האיש הזה הוא אחד האנשים המלומדים והיקרים אשר ראיתי מעודי, ויהי הנקל לו לעבוד את עבודת העדה בלי כל קבלת פרס מקופת הקהל, והנה הוא עוד מחלק את כל אשר לו עם עניי עמו, כעשרה עד חמשה עשר אנשים אוכלים לחם חוקם על שולחנו תמיד, וההתלהבות אשר

התלהבו האנשים האלה בנגנם את זמירות השבת נתנה עדיה כי ממעמקי לבבם היא יוצאת באמת ובתמים, רבות יסבלו היהודים יושבי הארץ הזאת על דבר האמת אשר הם מחזיקים במעוזה, ובכל זאת ישמחו בחלקם ולא ירפו ממנה".¹²⁴

לאכול מפריה ולשבוע מטובה

פעם היה בצורת קשה בארץ ישראל, והביאו תבואה מחוץ לארץ, ולא רצה הרה"ק לאכול ממנה. ואמר: כי כתיב 'ואם תאמר מה נאכל בשנה השביעית', ולכאורה קשה, הלא אפשר להביא תבואה מחוץ לארץ - ויהיה להם מה לאכול... אבל לפי מה שכתוב בהמשך הפסוק 'הן לא נזרע ולא

¹²³ ביהודית עמ' 166 מתארת אשת מונטיפיורי..אשת הרב רבי אברהם דוב לא חדלה בכל עת היותינו בביתה לעמול בעבורינו, וכמוה כאישה הגאון לא מנעו את ברכותינו מאיתנו, והם עם הנלווים עליהם שלחנו עד ביתינו.

¹²⁴ נדפס במבשרת ציון עמ' ל 59, וביומן מונטיפיורי הנדפס בוילנא תר"ז.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

נאסוף את תבואתינו' – מארץ ישראל, מובן הענין כי נאכל שם רק מאסיפת תבואתינו ולא מחוץ לארץ.¹²⁵

שלא תהיה עדת ה' כצאן בלי רועה

הרה"ק סבל מאוד מצוררים בעיר צפת, והתאונן לפני הקונסול [המושבה] הרוסי, כי היה אזרח רוסי, ויעץ לו הקונסול שיעתיק מושבו לחיפה ששם עיר גדולה, ויקל להם להגן עליו, מאשר בצפת הרחוקה. וכמעט גמר בדעתו לקבל עצתם, ונודע לאנשי צפת שרוצה לעקור משם, ושלחו אליו יולדת והשכיבה את עצמה על סף ביתו בצעקה, שאם עוזב את עירם, היא מתה. וחזר ממחשבתו, ונשאר בצפת.¹²⁶

מקום מושב רבינו בבית מדרשו בצפת

תבעו עלבוננו

סיפר הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער שליט"א ששמע מהרה"ק רבי מרדכי סלונים זצ"ל, ששמע מאיש אחד שהכיר את הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זצ"ל בעמח"ס בת עין, שפעם פגע בכבודו של הרה"ק מאווריטש, איש אחד שהיה מרויח בכל יום חמישים גרוש (סכום נכבד בימים ההם), ומאז והלאה נענש שאף על גב שהרויח עדיין בכל יום, מכל מקום בלילה לא נשארה לו אפילו פרוטה מכל הרויח שהרויח ביום ההוא.

¹²⁵ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמד אות יג.

¹²⁶ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמו אות כה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

ספרי הרפואות

הרה"ק מאווריטש זי"ע הורה להרה"ק רבי שמואל העליר שיעסוק בעניני תרופות ורפואות, והיה שולח אליו אנשים חולים, שיתן להם 'רעצעפט' [מרשם] לרפואה.¹²⁷

כל מי שאירע לו איזה צער או חולי ר"ל היה פונה אל הרה"ק מאווריטש שיתפלל בעדו, ובמקרה של חולי ר"ל לפעמים היה שולח לתלמידו המובהק הרה"ג רבי שמואל העלער שיתן לו עפ"י חכמת הרפואה סמי מרפא.¹²⁸

פעם שלח אליו אנשים, ולא רצה לקבלם. ושולח ה'בת עין' לקרוא לו, ושאלו, מדוע הפסיק לקבל אנשים לרפואתם. והשיב: החלטתי שאפסיק לערוך דוקטעריי. ושאלו ה'בת עין' מדוע, והשיב, כי לרגל התעסקותו בעניני רפואה - זקוק הוא להסתכל בספרי הרפואות הלטיינים, וכשמגיע לקריאת שמע, נעמדים לו האותיות הלטייניות מול עיניו, ומבלבלים אותו מכוונתו.

ולקח ה'בת עין' את הפאטצ'יילע שלו [מטפחתו], וניגב את עיניו של רבי שמואל. ואמר לו, שמהיום והלאה לא יראה את האותיות הלטייניות של ספרי הרפואה. וכך הוה. והתחיל לקבל את האנשים כמקודם.¹²⁹

הרה"ק מאווריטש גם פקד על רבי שמואל ללמוד אומנות המילה, ולמול ילדי ישראל.¹³⁰

¹²⁷ בספר הרב המנהיג והרופא עמ' 265 מתאר נכדו באריכות כי התוודעותו הראשונה לחכמה זו, נעוצה בתקופת בחרותו, כאשר מצוקתו הכלכלית הקשה הביאה אותו במגע עם הטבע, כי בהיותו נאלץ לשבור את רעבונו בעשבי השדה, היה עליו להכיר את העשבים וצמחי הבר למיניהם, ובצמאונם הרב לדעת, למד בודאי מפי תושבי הארץ הוותיקים להכיר גם את סגולותיהם הרפואיות של צמים שונים, וצעד את צעדיו הראשונים בשדה הרפואה, כאשר השתמש לפעמים בידיעותיו אלו הלכה למעשה, להגיש עזרה לחולים. וכשנודע הדבר לרבו, השפיע עליו לעשות את טפולו הארעי לקבע, ואף עודד אותו להרחיב ידיעותיו בחכמה זו ולהתמחות בה, והיה שולח אליו את החולים שפנה אליו להתפלל אליהם, ומבקשו לטפל בהם.

וראה שם באריכות על מעשיו הכבירים בעת הרעש והמגיפה, שהיה מטפל בריבוי החולים חנם אין כסף, גם הערבות היו מגיעים לבית מדרשו ומחכים עליו שבדרך הילוכו הביתה יבחון ילדיהם וימציא להם מזון ותרופה.

¹²⁸ עדן ציון לרבי ישעיה הורביץ יליד צפת עמ' ה ושם שבביה"כ שלו היה שם גזוזטרא מלאה בספרים הללו. ושה'בת עין' הורה לו שעל ידי רפואתו לנכרים בחינם היה מקיל הרבה את הגלות.

¹²⁹ מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמד אות טו, ובאוצר ישראל - להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פו אות ט בשם האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל - נכד רבי שמואל העליר זצ"ל.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

ומסופר שבראשונה פעם אחת קילקל להתינוק שלא היה יכול להשתין כראוי, והתאונן רבי שמואל לפני הרב מאווריטש שהוא גרם לו זה. והשיב לו, שיהיה הכל בסדר ולא יחשוש כלל. והכלל שהתינוק עד קודם חתונתו לא היה משתין כראוי, וביום חתונתו נתרפא, והיה לו בנים.¹³¹

יסורים של אהבה

תושבי העיר צפת היהודים, סבלו מאוד מהמציקים הערבים, שהיו מתנכלים אליהם לעתים, במכות, ובביזה וכדומה, והמצב היה קשה מנשוא. עקב המצב הקשה החליטו הרה"ק מאווריטש והרה"ק רבי שמואל העליר ז"ע לנסוע למושל העיר שהיה ממונה מטעם ממשלת הטורקים על העיר צפת להתחנן על נפשות בית ישראל, שיואיל נא בטובו להשפיע על תושבי העיר הערבים לבל יתנכלו ליהודים.

המושל היה גר בעכו, וכשבאו לשם, נודע להם, שלא יוכלו להיכנס אליו היום, ורק למחרת יוכלו לפגשו. בלילה ראה רבי שמואל שהרה"ק ניגש לכוורת של דבורים, ומושיט את ידו אל תוך הכוורת למשך זמן, וכמובן שנתעקץ מהדבורים, ונתנפחה ידו מרוב העקיצות.

ה'בת עין' לא הרגיש שרבי שמואל ראה את כל אשר עשה, למחרת כשהאיר היום ביקש ה'בת עין' מרבי שמואל היות שהיה יודע ברפואה, שיתן לו איזה תרופה לרפואה לידו הכואבת... השיב לו רבי שמואל, "אונטער וועגענס בין איך נישט קיין דאקטאר",¹³² הרי אתם בעצמיכם גרמתם זאת, אזי רפאו לעצמכם...¹³³

¹³⁰ וכפי שמצאנו בשאלות חלומות של רבי שמואל ששאל על חולה אחד באם יתרפא, ואמרו לו בזכות שהוא מוהל.

¹³¹ עדן ציון לרבי ישעיה הורביץ מילידי צפת עמוד ו.

¹³² מזקנים אתבונן ח"ב כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' צח אות יד.

¹³³ מאמר מרדכי ח"ב מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה, אות טז.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כפר חאטין

...ובאנו לכפר חאטין וכו', משם עלינו קצה ההר - מקום קבר יתרו חותן משה רבינו עליו השלום, ועליו נבנה בית גדול ורחב ידיים מאד... טרם הגענו אל הפתח צוה עלינו לחלוץ מנעלינו. כה עשינו ובאנו אל הבית הגדול ורם מאד וכו', וקרוב לקצה הבית אשר מנגד להפתח, שם הוא קברו וכו', לא רחוק משם, מכוון נגד הפתח, בתוך הרצפה רצוף אבן אחת ובתוכו שקוע מדרך כף רגל שמאל,

טביעת רגל ליד קברו של יתרו

אומרים שזה הוא מדרך כף רגל משה רבינו עליו השלום, אשר הביאה אתה ציפורה אשתו בכניסתה לארץ.

ואנכי בעת ראיתי לא נתתי כל כך על לבי הדבר הזה. אבל אחר כך בבואי העירה נודע לי כי הרב הצדיק

קדוש ה' מאווריטש, אשר מנוחתו כבוד בעיה"ק צפת ת"ו, כאשר בא אל האבן, חבק ונשק את מדרך הרגל הקדוש הזה, אף מילא אותו בדמע עינו ורחץ אותו בדמעותיו אשר שפך כמים עליו.¹³⁴

הר הבית

כשהיה בירושלים, בקשו ממנו שיעלה להר הבית. ואמרו לו, שקדושה ראשונה - לא קידשה לעתיד לבוא. והשיב הרה"ק, ממה נפשך, אם זה קדוש - הרי אסור לעלות, ואם אינו קדוש - לשם מה לעלות...¹³⁵

¹³⁴ מספר מסע מירון להרה"ג רבי מנחם מענדל ראבין עז- עט ומסיים שם: אז כאשר נודעתי גם לבי נמס כמים, אחרי אשר זכיתי להיות במקום הקדוש הזה, מדרך כף רגל מרע"ה, ומדוע לא עשיתי אנכי כן וכו'.

¹³⁵ מאמר מרדכי ח"ב מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמז אות כט.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לעורר רחמי שמים במירון

בטרם עלה הרה"ק מאווריטש לארה"ק, בעת פרידתו מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל, ביקש המגיד מטשערנאביל מהרה"ק מאווריטש: "איהר וועט דאך אוודאי זיין ביי רבי שמעון'ען, זאלט איהר אויסווייגען די אויגען – נישט דינע אויגען – נאר זיינע אויגען, און זאג איהם אז א מזל האט ער אז איך קום נישט צו איהם, ווייל ווען איך וואלט געקומען וואלט איך איהם אויפרייסען דעם קבר פארוואס ער זעהט נישט משיח זאל שוין קומען..." [בהגיעך על ציון התנא רבי שמעון בר יוחאי מלא את עיניו בדמעות שיחיש את ביאת משיח צדקינו, כי אילו הייתי בא לשם בעצמי אזי שובר הייתי את מצבתו ובלבד שיחיש את ביאת המשיח].¹³⁶

הדלקה ליל ל"ד לעומר במירון

אור ליום ל"ד¹³⁷ למנין בני ישראל קנה את המצוה ההדלקה הרב הקדוש בוצינא קדישא כק"ש מו"ה אברהם דוב נ"י (ה"ה הרה"ק מאווריטש בעל ה'בת עין')...¹³⁸

שער ספר כבוד מלכים מתלמידי רבינו

¹³⁶ באר הפרשה – ל"ג בעומר, מאמר מרדכי – סיפורים עמ' רכו, בחצרות בית ה' – ראכמיסטרקא עמ' 64.

¹³⁷ מענין שמצאנו ברבות מן הסיפורים, שבמשך שנים רבות היתה חזקת ההדלקה בליל ל"ג בעומר בידי הספרדים ובליל ל"ד בעומר בידי האשכנזים, כשבדרך כלל היתה נקנית על ידי רבני צפת ודייניה.

¹³⁸ מקונטרס 'כבוד מלכים' להגה"ק ר' שמואל העליר במאמר פולמוס שריפת הבגדים עמ' 9 מתורגם ללה"ק מספר המסע 'ידי משה' שכתב הנוסע רבי משה ירושלמי, שעלה

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לכבוד העולים לרשב"י

הרה"ק מאווריטש היה מכניס אורח גדול, וביחוד לאנשים הבאים למירון, היה עושה דיורים גדולים אצל השכנים, ונתן לכולם בשר ויין בסעודה.¹³⁹

קברי צדיקים

פעם הלך להשתטח על קברי הצדיקים בצפת, ונענה איש אחד בדרך דחיה, מי יודע אם אכן קבור פה זה הצדיק? ואמר לו הרה"ק – א זאך וואס איז א מסורה ביי אידן, און מען גלויבט נישט אין דעם, איז דאס אפיקורסות!¹⁴⁰

תקיעת שופר

אחד המבקרים בעיר צפת בימים ההם מוסר על הדרשה לפני תקיעת שופר בצילו של הבת עין מאווריטש: "בראש השנה לפני תקיעת שופר עלה הרב אל הבימה, חשבו לשמוע מפיו דרוש, אך הוא רק אמר: רבותי! היום ראש השנה, צריך לחזור בתשובה!"

הדברים הפשוטים והמעטים הללו השפיעו כל כך על הקהל, עד שתיכף בקריאת 'למנצח' געה כל העם בבכי עצום.¹⁴¹

מארצות אירופה להתיישב בארץ ישראל. בספרו מתאר הכותב את מסעותיו בין ערי ארץ ישראל, הספר נכתב באידיש גרמנית, ונדפס באמסטרדאם בשנת תקכ"ט.

¹³⁹ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפ.

¹⁴⁰ מאמר מרדכי ח"ב מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה אות כ.

¹⁴¹ תולדות היהודים בארץ ישראל – עמ' 135.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

מאמר המלך

סיפר זקן השוב"ם הרה"ח רבי דוב ז"ל: פעם אחת פרצה מלחמה גדול בעולם, וה'בת עין' היה שולח את הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל מדי פעם לבית משפט הממשלה להיוודע מה חדשות בעולם ולחקור על חדשות ממצב המלחמה – כי רבי שמואל על ידי חכמת הרפואה היה בידידות גדול עם כל גדולי הממשלה, והיו מכבדים אותו במאוד.

הימים היו ימי עשי"ת, והיה אז תגבורת המלחמה, והבת עין פקד על רבי שמואל שילך בכל יום לחקור את החדשות, והוא קיים את פקודתו והלך יום אחר יום, ובכל יום היה שהה שם כמה שעות להמתין על הרץ שהיה רגיל לבוא מהעיר עכו (עיר בירת המחוז) את המכתבים לבית הממשלה, ונתאחר אז איזה ימים, ולא היתה להם שום ידיעה, והגאון רבי שמואל לא הצליח לשמוע שום חדשות.

המנהג של הבת עין בעשרת ימי תשובה, היה שבכל ימי עשי"ת היה מתענה, ולא הניח שום בן אדם להיכנס אליו כל היום, עד אחר תפילת ערבית לאחר שטעם. הגיע ליל ערב יום הכיפורים, והתישב לאכול אחר התענית, שלח הבת עין אחר תלמידו הנ"ל שיודיע לו מהנשמע בעולם, ומה שמע בבית משפט המלוכה ממצב המלחמה, תלמידו התנצל והתמרמר לפניו בבכיות ודמעות, על שהוא נאלץ בימים נוראים וקדושים אלו לכתת רגליו לפקידי הממשלה הנכרים, וכבר הלכו לו לאיבוד הימי תשובה, ובמקום להתבודד כל היום בתשובה ותפילה שלחו אותו לישיב כל היום במסיבת ערבים ומושב לצים, וצעק במר לבו: "במה יבוא ביום הכיפורים זה לפני מלכו של עולם".

אז שאלו רבו שוב: "אבל מה שמעת שם"? השיבו הגאון רבי שמואל: "ראיתי רק שהביא רץ 'מאמר המלך' רשמי סגור, שגרם למבוכה גדולה בין הפקידים, ונתהוה פחד ובהלה בין כל אנשי הממשלה, עד שהיה מן הנמנע לגמרי לדבר עמהם כלל, ויצא משם בפחי נפש.

כששמע הבת עין את הדברים 'מאמר המלך', הזדעזע וצעק בקול רם: "מאמר המלך"! ונזדעזעו כל איבריו הקדושים, ובאימה ויראה נזדקר ראשו לאחוריו זמן מה.

כשחזר תלמידו על טענותיו מה רוצה הרבי ממנו, ומה יהיה עמו ביום הכיפורים הבעל"ט? השיב לו רבינו, מה רצונך - "יום כיפור טוב ואור"!!

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

ולקח הבת עין את הכף מן הקערה שעמדה על שולחנו בתבשיל של חתיכות עיסה (הנקרא טעייגליך) עם תפוחי אדמה שהיה רגיל לאכול בכל לילה אחר התענית, והגיס בכף את התבשיל היטב היטב, ולקח מלא כל הכף ונתן לו, ואמר לו, אכול את זה ובעזהשי"ת יהיה לך יום כיפור אור וטוב.

כמובן אכל רבי שמואל את הכף – כל ימיו של הגר"ש העליר טען: "שמעודו לא היה לו יום כיפור טוב ואור כמו בשנה זו".¹⁴²

דעת הבת עין אודות אתרוגי טבריה מחשש מורכבים

עדות ה' נאמנה, מעיד אני הח"מ שאני וידידי הרב החסיד ר' מרדכי מוויליקע ז"ל, יחד נכנסו לפני כמה שנים בחול המועד סוכות להקביל פני הרה"ג המפורסם מוה"ר חיים שמואל הכהן קנורטי זצ"ל, שהיה אב"ד ור"מ למקהלות הספרדים פה טבריה, ובהמשך הדברים דיברנו על אודות אתרוגי הגן הסמוך לעיר קדשינו טבריה, ונגיד לו כי אנחנו האשכנזים לא ניקח ממנו פרי עץ הדר לברך עליהם, ושאל שאל הרה"ג מאתנו מדוע, ונאמר לו כי שמענו אשר הרב הגאון הקדוש מו"ה אברהם דוב זצ"ל מאווריטש אסר אותם מחשש מורכבים בעת אשר זרחה אור תורתו בצפתו"ב.

וענה גאון ישראל מוה"ר ש קנורטי זצ"ל אלינו, כי גם הוא שמעה אוזנו כי הגאון הקדוש הנז"ל אסר האתרוגים ההם מחשש הרכבה, ועוד בחיים חיותו נכנס הרה"ג מוה"ר ש קנורטי אל הגאון הקדוש כמו"ה רבי אברהם דוב זכר שניהם לברכה, ושאל את פה קדשו איככה אסר אתרוגי הגן מפני חשש הרכבה, והלא הוא כמוה"ר ש קנורטי יודע ועד כי כל אילני אתרוג אשר בגן ההוא המה לקוחים ונטועים מעץ הדר אילן אתרוג אשר היה שתול מתחת חלון בית הרה"ג ר' יהודה נחמד זצ"ל.

והשיב לי הגאון הקדוש כמו"ה רבי אברהם דוב זצוק"ל, כי גם הוא לא אסר האתרוגים מחשש מורכבים, זולתי זאת אמר כי מראיהם אינו מפואר, ועל זה השיב לו הרה"ג מוה"ר ש קנורטי כי סיבת המראה אשר לא מפוארה מפני עצלות ורפיון ידי הגנן אשר לא ישגיח עליהם ליפותם ולנקותם מקורי עכביש וכאלה.

¹⁴² עין ציון לרבי ישעיה הורביץ עמ' ו.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

כל הדברים האלה שמעתי מפי חיים מדבר, ועל זה מעידי עדות ה' נאמנה
היום י"ד מרחשון תרל"ח טבריה, חו"ב נאום מנחם טענדי בלא"א מו' מרדכי
ז"ל.¹⁴³

הסכמת הרב המאה"ג המפורסם החריף ובקי בוצינא קדישא
איש אלהים קדוש יאמר לו כ"ש מוח' אברהם דוב אב"ד רב"ק מאווריטש

פורים דמוקפין

הרב ר' יעקב זאלץ
זצ"ל מצפת
הודיעני, דמקובל
בידו מפי מר אביו

מדי עובדי דרך ק"ק קארסטשוב חותי לספרא דארס תגדול הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא
המנוח מהור"ר מאיר וללה"ה אב"ד רב"ק קארסטשוב ודק"ק האדריקאב והגלילות, וראיתי
באזה מקומות מספר הנ"ל, וכולם דברים נחמדים אמירה נעימה מיוסדים על אדני השכל, וגם כל
הרואה, לבבו יבין שבה דברים הנ"ל, לזה לא מנעתי א"ע מלדויות נטפל לעושי מצוה אשר קדמוני בזה
למען יגדיל תורה ויאייר. ובענין אזהרה של השגת נבול חלילה לשום ב"י להרים ידו בלתי רשות בניו
וחתניו של הרב המתבר הנ"ל וב"כ ולהשומע יעם וחבא עליהם ברכות טוב.

הכ"ד אברהם דוב מאווריטש

הסכמת רבינו לספר מאיר עיני חכמים – אור חדש

ידי נפשי הגה"צ רבי בעריש זאלץ זצ"ל, שהגאון הצדיק מאווריטש זצ"ל
מחבר ספר בת עין נהג לומר בצפת על הניסים בט"ו.¹⁴⁴

שיתסר ושיבסר

בכמה מקומות נהגו שלא לומר תחנון בשיתסר ושיבסר, ואומרים שכן נהג
הרב הגאון רבי אברהם דוב ז"ל מאווריטש בעל ספר בת עין וכו'.¹⁴⁵

¹⁴³ תורת רבינו שמואל מסאלאנט חלק א סימן יב אות ד.

¹⁴⁴ פורים משולש – להגאון"ג רבי שריה דבליצקי זצ"ל פרק ו הערה א.

¹⁴⁵ משמרת שלום – להרה"ק רבי שלום מקוידניוב זצ"ל עמ' רה סימן נ בהוספה. וראה
בדרכי חיים החדש אות קכה שהרה"ק מצאנו לא אמר תחנון בשיתסר ושיבסר וערך
בהם סעודה וחילקו משקה. ובתורת אמת - לובלין הביא בשם החוזה מלובלין שנהג
ללבוש בשיתסר ושיבסר בגדי שבת.

וסמך למנהג זה מדברי הירושלמי כתב הגאון רבי יעקב מהרימלוב זצ"ל בספרו כוכב
מיעקב (בהגהות לירושלמי בסוף הספר), ממה דאיתא בירושלמי (מגילה פ"א הל"ד): א"ר
יונה אילין יומיא די לא להתענאה בהון ומקצתהון די לא למיספד בהון וכו', בשית עשר
ביה שרון למיבנא שור ירושלם די לא למיספד וכו', בשבעת עשר ביה קמון עממיא על
פליטא ספרייא במדינת בלקיס ובית זבדין והוה פרקן וכו'. וציין ע"ז הגאון בעל כוכב
מיעקב זצ"ל: "מכאן יש סמיכה גדולה למה שנהגו שאין נופלין על פניהם בשיתסר
ושיבסר".

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

רגלי מוליכות אותי לבית המדרש

הרה"ק מאווריטש זי"ע אמר, היות ובערב פסח טרודים מאוד בנקיון הבית - ובהכנתו לקראת החג, מצוי שהרבה אנשים אינם יכולים לשהות בביתם, מפני שהבית אינו מתנהל כבכל ימות השנה, ועקב כך באים לבית הכנסת. לכן התקין תקנה בעיר שאסור לסייד – או לצבוע את בתי המדרש בערב פסח, כדי שיהיה לאנשים מפלט מחוץ לביתם...¹⁴⁶

השוכן אתם בתוך טומאותם

אמר הבת עין זי"ע: יהודי שאינו מאמין כי אני ה' 'השוכן אתם' גם 'בתוך טומאותם', הוא גם אפיקורס.¹⁴⁷

פעם קרה והתפשטה מגיפה בצפת, והממשלה לא נתנה לצאת מהחצירות, בכדי למנוע התפשטות המגיפה. יום אחד היו שני אברכים שחירפו את נפשם מנגד לצאת לטבול במקוה טהרה, ונחלו שניהם בנגיף ונעדרו בלא עת.

היו שחששו על שיצאו את ביתם לטבול, על כן קרה להם אסון, אך רבינו רוח אחרת היתה עמו, באמרו, שהאברכים נענשו על שלא האמינו בפסוק 'השוכן אתם בתוך טומאותם'.¹⁴⁸

הערבי שזכה לעשירות

סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל: פעם אחת התנפל עליו ערבי, ועקד אותו לשחטו רחמנא ליצלן. ביקש ממנו הרה"ק מאווריטש שיביא לו קודם כוס מים כדי לברך 'שהכל', כשהלך להביא המים, בא ערבי

¹⁴⁶ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' ק אות יז.

¹⁴⁷ הליכות חיים – ורנר פרשת בלק.

¹⁴⁸ בשם הרה"ג רבי שאול אלתר שליט"א.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

אחד, והתיר את החגורה, ואמר, איני רוצה שעם חגורתי יכבלו את ה'חכם' להרגו.

בירך אותו הרה"ק מאווריטש בעשירות, ועוד הכרתי מנכדיו הערבים, שהיו עשירים מופלגים.¹⁴⁹

רוח הזמן – אפיקורסות

השר 'משה מונטיפיורי' ביקש מהרה"ק מאווריטש, שיחתום לו על מכתב לצורך בנין ארץ ישראל - 'ברוח הזמן'. וסירב הרה"ק ואמר "רוח הזמן" – זה אפיקורסות!¹⁵⁰

השר משה מונטיפיורי

לא זכה – נעשית לו סם המות

אחד יצא לתרבות רעה רח"ל, וברבות הימים תקפוהו הרהורי תשובה, ובא לבקש דרך תשובה מהרה"ק. וציוה עליו הרה"ק לבל יהיין ללמוד תורה.

וביאר על כך מרן הרמ"ח מסלאנים זצ"ל – שהרי 'לא זכה' – נעשית לו סם המות, ולכן ציוה עליו שלא ילמד.¹⁵¹

¹⁴⁹ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' צט אות טו.

¹⁵⁰ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמח אות ל.

¹⁵¹ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה אות כא.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

שפה הערבית

אמר על השפה הערבית, שמטמא למי שמדבר בו.¹⁵²

עמודא דנהורא

בהיות הרה"ק מאווריטש בצפת לא היה יוצא להלוית המת, כי אם לפעמים היה הולך למשך כמה דקות. פעם נפטר אחד מעדת הספרדים, 'א באלעבאטישער איד', לא ראו בו שום דבר מיוחד, אך כשעברו עם מטתו והלויה עברה סמוך לביתו של ה'בת עין', יצא הרה"ק לכבודו להלויה. וכשראו כן אנשי העיר, יצאו גם הם אחריו ללוותו, וכבוד גדול עשו לו. והרה"ק הלך ללוותו עד שער הבית עולם, ונשתוממו כולם על הדבר הזה.

בצפת היו מטהרים את הנפטר במקוה האר"י ז"ל - שהוא בבית החיים. וכשהפשיטו אנשי החברא קדישא את הבר מינן, ראו ששני רגליו שרופים למעלה.

באו אל אשת הספרדי, ושאלוהו על בעלה את פשר הדבר, ומה היו מעשיו במסתרי עד שזכה לכך. ובתחילה התחמקה ולא רצתה לספר, ורק לאחר

מקוה האר"י ז"ל

שהפצירו בה סיפרה, שכבר כמה וכמה שנים שאין לו שייכות עמה, והסיבה לכך, שזה הנפטר היה רוכל המחזר על הכפרים לפרנסתו, למכור ולקנות. ובדרכו הגיע פעם לכפר של ישמעאלים, והיתה שם מטרוניתא אחת שחמדה יפיו בלבה, ותבעתו שינשא לה. ובאין לו שום ברירה, הוכרח להסכים.

ובלילה עשו את החתונה ברוב פאר והדר, והיו שם כל בני הכפר, ובסעודת החתונה העמידו קערות עם גחלים לוחשות לחמם, ובאמצע הסעודה לקח ה'חתן' את הקערה עם הגחלים,

¹⁵² מאמר מרדכי - סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמה אות יט.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

ושפך על עצמו, ונשרפו רגליו... וזרקוהו משם, ועל ידי כך ניצל ממנה, ויצא משם, וברח על נפשו, ונמלט לביתו. ומאז חלה, ולא היה לה שייכות עמה.¹⁵³

הרה"ק מאווריטש אמר שיצא ללוותו, מפני שראה 'עמודא דנהורא' לפני מיטתו.¹⁵⁴

יסורי ארץ ישראל

ביקש הצדיק לישב בשלוה, אך ארץ ישראל ניקנית ביסורים, ורבות רעות מצאוהו. מצבם של יהודי צפת בימים ההם היה בכי רע, היהודים סבלו מרעב ומחסור, מחלות ומגיפות, מהתנפלויות של כנופיות רוצחים בני ישמעאל, מהיותר ידועים פרעות - סיון תקצ"ד, הרעש - טבת תקצ"ז, פרעות - תמוז תקצ"ח.

בשנת תקצ"ד, בחודש סיון סבלו אחב"י מרורות מביזות ופרעות הערבים.¹⁵⁵ כחודש ימים ארכה אותה ביזה נוראה, שפרצה בח' סיון.¹⁵⁶ הרה"ק מאווריטש ניצל אז ממש בנס, ולמרות שנותר נקי מנכסיו חילק ממאכלו

¹⁵³ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' קב אות כה.

¹⁵⁴ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמח – רמט אות לג.

¹⁵⁵ בספר קורות העתים עמ' 4... ומה ראו על ככה היתה מפני שאחר שלשה שנים שנכבשה ארץ תחת יד שר מצרים (מחמד עלי) גזר עליהם שיתנו לו אנשים לאנשי צבא מלחמה כנהוג בינינו ללמדם מלחמה, ולא אבו לעצתו, מפני שעד הנה היה מנהגם שלא ליתן אנשי צבא, רק בבא השונא לעיר מחוייבים לילך הכל לגרשו מן הארץ, על כן התיעצו יושבי שכם לילך לירושלים ולכבשה תחת ידם וישימו עליהם לשר אחד שמו (קאסה לאחמה) מאנשי שכם, אז התקבצו עמהם יושבי הכפרים והיו למחנה... והי כאשר שמעו יושבי צפת את אשר החלו לעשות אנשי שכם בירושלים, נקבצו כולם אל המושל דצפת לשאול ממנו כדת מה לעשות ויתן להם עצה לעשות כאנשי שכם, ולשלוח ביהודים. אז קמו על העיר ופשטו בגדיהם ואת העם גרשו מבתיהם וכו'...

¹⁵⁶ ראה גם בספר קורות העתים בהקדמה... אז ביום אסרו לחג שבועות, ח' סיון שבענו תמרורים בלי ראש להרים, כי נאספו עלינו תלאות, רק זועה הבין שמועות וכו'. ובעמ' 4 שם... והיינו שביום א' שמונה ימים בחודש סיון באו שוללים יושבי כפרים ונתחברו עם יושבי הערים ובידם כלי מלחמה ומגן וצינה ורומח וכו'...

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

לאחרים, וכפי שמתאר עליו בספר 'קורות העתים' להרה"ג רבי מנחם מענדל מקמיניץ זצ"ל - שנמנה על עליית תלמידי הגר"א:

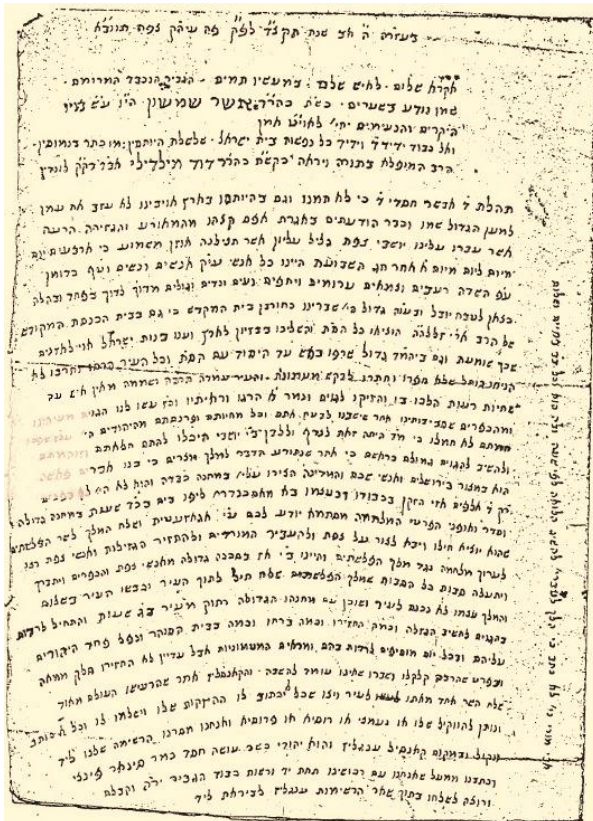
...והיה ביום החמישי מעת שבאנו לחצר הקאדי, אמר הקאדי שרע עליו

המעשה שיעמדו כל כך יהודים תוך החצר שהוא שוכן בו, על כן גזר אומר שהרב חסיד ר' גרשון עם סיעתו ישארו בחצרו, והרב החסיד אלקי המפורסם ר' אברהם בער מאברוק וסייעתו והפרושים הנמצאים בחצרו, ילכו להם אל תוך החורבה שעל ההר חוץ לצפת, שישבנו בו בתחילה.

והוכרחנו לעשות כן, והלכנו אל החורבה הנ"ל, והיה בנו כמה מאות יהודים, ונשב שם כמה שבועות, אבל פחדנו לילה ויום אולי יפלו עלינו, והרב החסיד רבי אברהם בער מאברוק הנ"ל הלך עמני. והיה מאכלינו כל יום פיתא א'

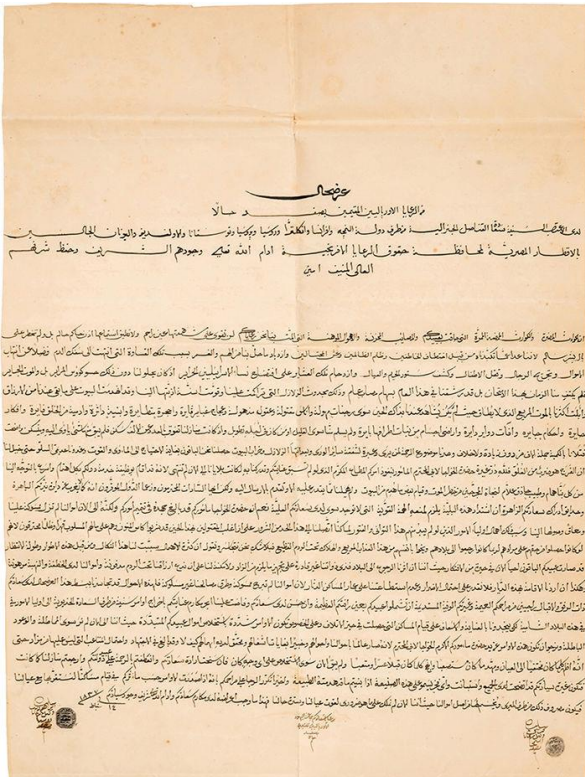
מכתב מהרה"ג רבי שמואל העליר להרה"ג ר' דוד מילדולי אב"ד לונדון - ה אב תקצ"ד בו מספר לו על הפרעות בצפת תקצ"ד

בבקר ופיתא א' בערב לכל אחד ואחד, ובשבת היו מחלקים עור ג' בצלים, לכל א' בצל אחד לכל סעודה. ואף שהרב ר' אברהם חנ"ל נשאר נקי מנכסיו ואפילו כתונת לא השאירו לו השוללים עד ששלחו לו כתונת מטבריה, אף על פי כן היה מחלק מכל מה שהיה לו למזונותיו, הן משמן והן מלחם,

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

וראינו בכל יום השגחה ה' עלינו לטובה שאף שראינו שדעתם היה לבא עלינו היו חוזרים לאחור!¹⁵⁷

כמו כן מתאר בפעולות עסקנות של ה'בת עין' כנראה שעמד בראש פעולות ההצלה... והיה כאשר באנו לרחוב פוליש שמענו קול מר צורח 'אחינו בני' הוציאנוני מזה', ונלך עד מקום תחנונו, והנה איש שוכב תוך האשפה עד צווארו ורצינו ליקח אותו משם ראינו שהוא מוכה ברגליו ואינו יכול לילך ואז הלכנו מאתו בחיש ומהר כדי להגיד להרב החסיד איש אלקי רבי אברהם בער שהיה אתנו, וישלח כמה אנשים ויביאוהו על החמור וכו'...¹⁵⁸

אגרת בשפה הערבית שנשלחה מטעם קהילת יהודי צפת אל הקונסולים של מדינות אירופה שישבו בחיפה, עם קריאה נרגשת לעזרה בעקבות חורבן העיר ברעידת האדמה ובעקבות הפרעות שספגה הקהילה קודם לכן בעת "מרד הפלאחים", בחותמת הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש, וחותמת רבי גרשון מרגליות - ראש עדת החסידים - צפת שבט תקצ"ז

בשולי האגרת, בצד שמאל, חתימה בערבית (כנראה ע"י סופר) של "אברהם דוב - נציג נתיני רוסיה בצפת" (תרגום מערבית), ולצידה חותמתו (בעברית): "אברהם דוב מזיטמר". בצד ימין, מופיעה חתימה בערבית (כנראה ע"י סופר) של "גרשון - נציג נתיני אשכנז" (תרגום מערבית) עם חותמתו

...אחר שלשה שבועות שהיינו בחורבת ההר הנ"ל אנחנו כת הפרושים נסענו מזה, ללכת לכפר עין זיתים כדי להתאחד עם הרב ר' ישראל בעל המחבר ת"ח¹⁵⁹, והחסיד ר' אברהם בער עם

¹⁵⁷ בספרו קורות העתים עמ' ה.

¹⁵⁸ שם בעמ' 7.

¹⁵⁹ כוונתו להרה"ג רבי ישראל משקלוב זצ"ל בעל פאת השולחן ותקלין חדתין.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כולל החסידים עדיין נשארו מתחבאים שם וכו'.¹⁶⁰

הצדיק עליו את הדין

...בשנת תקצ"ח בחודש סיון, יד ה' נגעה ביהודים יושבי צפת"ו, כי מרדו הפלשתים [היהודים קראו לדרוזים 'פלשתים'] בשר אברהם פאשא... ובאו על העיר חגורי חרב להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ושללם לבז, ויעזבו בני ישראל את בתיהם וכל אשר להם וימלטו לנפשם... והנכרים בזזו כל אשר מצאו בעיר ג' ימים וג' לילות ויריקו כל העיר... ונשארו בני ישראל בעירום וחוסר כל, כי האובים רדפו אחריהם והפשיטו מעליהם אפילו גלימא דעל כתפיהם, ויכום מכה רבה פצע וחבורה.

ובעת ההיא היה הרב הצדיק הקדוש רבי אברהם דוב אבד"ק אווריטש זצוק"ל, אשר בא לעת זקנותו לשם, ומנוהו לראש ומנהיג לכל עדת ישראל אשר בצפת"ו והיה לו בית מדרש הנקרא על שמו עד היום. לשם נתקבצו אנשים ונשים וטף, נופלים ארצה על פניהם ובוכים בכי מר רב ומר, והרב הצדיק ביניהם, וחמי גם הוא היה שם, כי תמיד היה אצלו למליץ ולתורגמן – לדבר בלשון ערבי בעת הצורך, לדבר לפני שר העיר, כי היה מילודי עיר הקודש טבריה ת"ו והיה יודע לדבר בלשון ערבי צח ונקי. וביקש הרב הצדיק ממנו לילך אל שר העיר, אולי ישא פניו, להציל את בני ישראל.

ויכין את המנחה – צרור הכסף ושאר מתנות רבות – וילך אל השר, ויבוא אליו הביתה ויברך אותו ברכת טוב בלשון ערבי, וימצא חן בעיניו וקיבל ממנו המנחה בסבר פנים יפות ויבטח לו, שישמור את העיר והיהודים ישבו בטח בלי פחד האויב, וילך מאתו בשלום ויבוא אל הרב הצדיק ויספר לו את כל דברי השר – דברי שלום, וישמח הרב מאוד וגם האנשים אשר אתו.

אך לשוא היתה השמחה, כי באו פעם אחרת על העיר, ויבזזו כל אשר מצאו ויכו את כל אשר פגעו מכת פצע וחבורה, והפקיד לא יכול לשמור מוצא שפתיו, כי נמלט לנפשו.

והם המה הפלשתים הרשעים באו לבית הרב הצדיק זצ"ל, ולקחוהו ואסרוהו בחבלים ידיו לאחוריו, וגם רבים מבני ישראל, ולקחו את שבי בית

¹⁶⁰ שם בעמ' 10.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

ישראל ויוליכום אל ארמון יוסף בן גוריון אשר שם (הנקרא שלאס – מצודה של יוסף בן גוריון) ויכינו את נפשו למות ונתנו חרב על צוארו¹⁶¹, כי הקשו לשאול מאתם עוד אלף כיסים מעות, והכיס הוא חמישים רייניש כסף [5 לירות שטרלינג] אשר לא היה בידם כלל.

והרב הצדיק הקדוש זצ"ל שאל מים לרחוץ את ידיו והצדיק עליו את הדין בדברים אלו, לאמור: "בני הניחו לי ואקרא בשם ה' ואברכהו על משפטו אשר שפטני היום", ואחרי כן ישבו לאכול לחם מסים, ובחמלת ה' על בני ישראל, בא זקן אחד ישמעאל ויצעק להם בקול גדול: "עוד אתם יושבים פה?! הלא אברהם פאשא בא עם חילו והוא סמוך לעיר ולא ישאיר מכם שריד ופליט".

כשמעם, פחד גדול נפל עליהם וחרדת אלוקים, ויעזבו את כל השלל וכליהם ויברחו לנפשם, לא נשאר עד אחד, היהודים באו והתירו את האסורים וגם את הרב, וילכו אל ביתם, ומצאו ביתם ריקם, הנוצות נפוצות וכליהם נשברים וספריהם נשחתים,¹⁶² אמנם נתנו תודות לאל נורא תהלות אשר הציל נפשם ממות.

¹⁶¹ בספר עדן ציון לרבי ישעיה הורביץ יליד צפת עמ' ד' ...חפצו להורג את כולם, והרה"צ מאווריטש בתור ראש היהודים התחנן לפניהם שמקודם יהרגו אותו, יען כי זה יותר קשה לו לעמוד ולראות בהריגת אחיו ועמו, ופעל מהם זאת וכו'.

¹⁶² שערי ירושלים לרבי משה ב"ר מנחם מענדל ריישר - ווארשא תרל"ט עמ' כב. וראה גם באיגרות ארץ ישראל בעמ' 387 ובמבשרת ציון עמ' לא ממכתבו של ד"ר אליעזר הלוי שליחו של מונטיפיורי המתאר שם בין כמה עסקנות שנשלח בשליחות רבינו ..יחד אתי הגיע לכאן גם אחי מושל עכו עבדאלהאדי בראש כמה מאות אנשי צבא מסודרים, נכון לצאת לצבא על הדרוזים, וידרוש מאת היהודים להתפלל בעדו אל אלהים, אז נפתחו כל בתי הכנסיות ויקראו אל אלהים בחזקה, ואני העתקתי את תפלתם ללשון ערבי, ואביא אותה אליו בצירוף כתב בקשה בשם כל העדה המבקשים ממנו בלב נשבר לבל ירף ידו מהם, והוא ענה אותי כי יכולים המה במנוחה ובלי פחד להישאר בעיר, כי פקודה עזה ביד המסלים (מושל העיר) להגן על העיר בכל כחו, ובידו די נשק להוציא את הפקודה הזו לפועל.

היה היה את לבבי אני לעזוב את העיר, כי שמעתי את המוסלמים נועזים לדבר לא בסתר, כי בעוד איזה ימים יהי להם כל אשר ליהודים, אפס כי לא היה לי סוס וחמור ואף לא משרת, ובני העיר אשר ידעו את עריצות הישמעאלים כי רבה, נבהלו מאד בשמעם אותם מדברים כדברים האלה, ויוסדו לשמור את חוצות העיר בלילות על ידי שלושים שומרים יהודים.

בערב השבת ההוא שלחו הישמעאלים בביזה ידם ראשונה, כי שדדו את סוס איש יהודי אשר היה בדרך, והקול הולך וחזק מאת המוסלמים כי קרוב איד היהודים לבוא, עד כי לא ערבו את לבבם לעלות על מטותיהם לישון, וישקדו בחוצות כל הלילה הם ונשיהם ובניהם בשבר רוח ובפנים זועפים, רק אני לבדי מתחזק ומראה להם פנים שוחקות

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

למען יחזקו לבבם גם המה. בלילה אור ליום י"ב לחדש תמוז היתה פתאום, כל העיר לחרדה, כי נראו אנשים בלתי ידועים סובבים בחוצות ואותות זדון על פניהם, אני נקראתי למהר לבוא אל הרב ר' אברהם דוב, ואלך אליו בין המון נשים מיללות וילדים בוכים, ויבקש הרב ממני לכתוב כתב בקשה אל המסלים לבל יעזבם בעת צרה, כי אם יהי להם למשגב כאשר דבר עבדאלהאדי עלי.

עשיתי את חפץ הרב, והמושל ענה כמשפט הערבים, כי נשבע הוא בראשו ובעיניו כי לא ימוש מאת העיר. ובכלזאת ידענו כולנו כי אין ממש בשבועתו, הצרות אשר אפפו פה את היהודים כבר לפני שנים אחדות דומים לחורבן כפי מה שהוא מסופר במסכת גטין דף נ"ז, ועתה הנה באתי גם אני מארץ שלווה ושקטה לשתות את קובעת כוס החמה אתם, אני אשר לא יכלתי לשער בנפשי את עריצות יושבי אסיה, מסביבי מכל צד נמו על הארץ נשים עם בניהן הקטנים, אשר לפעמים נגזלה מאתן גם שנתן זאת על ידי חלומות מבהילים, ואני לבדי ער בינותיהן ומחשב את הרעה אשר התעתדה לבוא. דממה לנו מסביב ורק מרחוק נשמע קול יריית קני רובה אחדים.

עוד אני יושב משמים, ובעל בית ניגש אלי ויפתני לתת תנומה לעיני גם אני. אבל כמעט עצמתי את עיני, והנה נקראתי שנית לבוא אל הרב בקול יללה לאמור: "הדרוזים באים!" לקול השמועה הזאת מיהרתי שמתי בחיקי את הכסף המזומן אשר היה לי ובלבי היה לטמון אותו בארץ ואת חפצי וקונטרסי הנחתי בחדרי כי יראתי פן אמשוך את עיני הרואים עליהם, כי ברגע ההוא ראיתי את אחד הדרוזים מכונן את זיינו על אשה זקנה אחת, באתי לחדר הרב, והנה אנשים, נשים וילדים נופלים איש על צוארי רעהו, מתדבקים ובוכים בכי רב, והרב הנכבד ביניהם, פניו לבנים כמת. ויאמר אלי: "הבה ונלכה אל שר האיובים ונשאלה ממנו מה הוא שואל מאתני, אבל אתה ידיד יקר תלך בראשינו, כי את לשונם אתה מדבר והנך עומד תחת מגן הקונסולים מחוץ לארץ, אשר בזה אולי ישאו פניך". אך אני נכון ללכת, והנה דרוזי אחד בא אלינו וכו'... (ומתאר שם התלאות והצרות שעברו במשך יומיים, עד שלבסוף חזרו לעיר).

...מכאן הלכתי אל בית הרב ואמצא אותו שופך את לבבו לפני אלהים בחברת אשתו ואחדים מאנשי ביתו, שם הרבינו לבכות על צרת נפשינו עד אשר התעורדתי אני להיטיב פני ואברך את אלקים בפנים שוחקות על אשר הציל את נפשותינו מחרב הפראים האלה.

ואחר סיפר לי הרב ר' אברהם דוב כי כאשר נפרדתי ממנו הקיפו הדרוזים אותם גם המה ויענום ויצרום בלי כל חמלה, ואת כל אשר מצאו בזזו להם, וגם אחרי אשר נתנו את כל המזומן אשר נמצא בידם, סך מאה וחמישים כיסים (הכיס הוא סך חמש לירות סטרלינג) הקשו לשאול מאתם עוד אלף כיסים, ויאסרו את הרב הנכבד את ר' אברהם דוב, ויכינו את נפשו למות מות אכזרי מאוד, והרב הזה עמד במנוחה, וישאל מעט מים לרחוץ כפיו ויצדיק עליו את הדין בדברים האלה לאמר: "בני הניחו לי ואקרא בשם אלהים ואברכהו על משפטו אשר שפטנו היום!" וכאשר החלו מקצת העדה בעת ההיא לברוח על נפשם תפסו הדרוזים בחרב ויכו בעם עד כי יגעה ידם, ואחר ישובו במנוחה לאכול לחם, ואת הרב התיירו ממאסרו אחרי אשר ענוהו ביסורים קשים, והנה הוא חי ועומד לנגדי כאלו לא נעשה אתו דבר.

הדרוזים עזבו אה העיר והמוסלימים שבו אליה, ויהי המעשה הראשון אשר עשו אחרי שובם לכוף אה היהודים לתת להם כתב תעודה כי הגנו עליהם באמונה ובכל כוחם מחמת הדרוזים, ואם ימאנו היהודים לתת להם תעודה שקר כזאת, כי עתה אימו לגרות בהם את הערבים היושבים בסביבות העיר. ואמנם לא אימים ריקים היו דבריהם אלה, כי כבר נראו עקבות המשחיתים החדשים האלה במקומות ידועים, על כן נאנסו היהודים לתת להם בכתב את אשר המה מבקשים.

חלק כחלק יאכלו

רבי ישראל לייב – נכד אחיו של הרה"ק מאווריטש, היה יד ימינו של דודו הרה"ק מאווריטש, והוא הדפיס הספר הקדוש 'בת עין'.

וסיפר רבי ישראל לייב, שבימים הללו, עת שלטו הטורקים בארה"ק, עשו הערבים מרידה בהם, וראש המורדים היה ערבי בשם איבראהים פעחא, וערכו פוגרום בכל יושבי ארה"ק בכלל, וביהודים הדירים בה בפרט, כדרכם שכל כעסם היו מוציאים תמיד על היהודים. ואספו את יהודי צפת למקום מסויים הנקרא 'אופשלוס', ובין השבויים היה גם כן הרה"ק מאווריטש, והישמעאלים עינו את היהודים ולא נתנו להם אפילו לחם לפי הטף ומים במשורה.

ורבי ישראל לייב הנ"ל סיכן את נפשו, ויצא ממקום ה'אופשלוס' דרך מסתור, להביא טרף לכל הנפשות המעונות שהיו שם. ומצא כמות לחמים שהספיק כדי חלוקה - מחצית הלחם לכל אחד מהם.¹⁶³

עמדה השאלה לפנינו: מה לעשות עתה? צעקת העדה היתה גדולה אלי לפתות את הרב ללכת אתו עכו ומשם אל חיפה הקרובה אל הים, עיר מושב רבים מקונסולי אירופה, כי העיר הזאת בטוחה מפחד אויב ונקל להמלט ממנה לעתות סכנה חדשה. אבל הרב בצדקתו אמר, כי אמנם אם יסכימו רוב העם אל העצה הזאת כי עתה החובה עליו ללכת אחרי רבים ולעשות את רצון העדה, אולם לדעתו מחויבים המה לשבת תחתם במקומם הזה ויעבור עליהם מה, כדי להחזיק את ישוב העדה הקדומה הזאת על כנה וכמו כן להציל את בתייהכנסיות על מכונם, אשר יהיו לחרבה אם תמוש העדה מאת העיר.

בדברים אלה החליש הרב את ראייתם אשר הביאו לדעתם ממאמר התלמיד "והגליל יחרב" ויט את לבב העדה לעמוד במקומם, רק אני לבדי לא שמעתי לעצת הרב אשר יעצני בטוב לבבו לשבת אתו עד בוא עזרי מרחוק לעשות בגדים לכסות מערומי, כי אם לקחתי בשמחה מידם להם כדי מחית שני ימים אשר נתנו לי בדמעה ואעזוב את העיר עוד ביום ההוא.

עוד אני מדבר והנה ערבי ושמו מטצטפה מחמד תושב צפת בא, ויבא להרב את כל הכסף המזומן הנמצא בחיקו קרבן מנחה לטובת העדה. כי היה האיש איש חסד מעודו ליהודים, וגם הפעם הזאת נסה לכפר את פני הדרוזים בכמה אלפים גרוש להשיב את ידם מאת הרב. ולא הצליח. והי המעט בעיניהם אשר לא שמעו לדבריו, כי בקשו להמית גם אותו על אשר דבר טוב על היהודים וכו'...

¹⁶³ באגרת חתום מחשובי העדה בצפת לסיר משה מונטיפיורי לאחר הביזה אנו קוראים בין השאר...היינו במגדל ההוא ל"ה ימים עטופים ברעב, שכל מאכלינו היה ממה שנתגלגל זכותינו על ידי זכאי, ונשאר בתוך בגדה של הרבנית אשת הרב הצדיק ר'

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

וחילק לכל אחד את חלקו, ונשאר לחם שלם אחד, וחשב רבי ישראל לייב לקחת אותו לעצמו. הרגיש בכך הרה"ק, ונענה אליו בלשון רכה: ישראל לייב גלייך מיט אלעמען, דהיינו שלא יקח יותר מכל האחרים הגם שמסר נפשו על זה.¹⁶⁴

אל יתייאש מן הרחמים

רבי פייביל – אחד מנאמני ביתו, היה בעל כוח, ובעל לב אמיץ. ושם ב'אופשלוס' ראה שהערבים מתכוננים להרוג את כולם. ותכנן עם כמה מחביריו להקדים את הרוצחים, וחשב להתגבר על אחד מהשומרים, ויוציאו את חרבו, ויהרגוהו, ויצליחו להמלט על נפשם. ומה עוד, שאין להם מה להפסיד, שהרי בין כך עומדים הם ליהרג ר"ל, והרה"ק מאווריטש הרגיש בזה, ורמז להם שימתינו עוד זמן מה, ושמעו לקולו, ובתוך כך הגיע המשמרת של

הכניסה לבית המדרש אוריטש

הטורקים, ושיחררו את כולם, והרגו את הערבים.¹⁶⁵

אברהם דוב הי"ו איזה סך מעות אחר אשר חיפשו המחפשים אצל כל אחד ואחד מאיתנו ולא מצאו את המעות שהיה מזומן בבגדה, כי מאת ה' היתה זאת להחיות נפשות רבות. ובעד המעות ההוא קנה הרב הצדיק לחם וחילק לנו לכל נפש ונפש, והגיע לכל נפש ונפש שני אנסים לחם בכל יום, והלחם היה מעורב עם שעורים בלתי מנופה ומעורב עם הסובין והמורסן ולא היה נאפה כל צרכו וכו'. נדפס בספונות חלק ז עמ' 288.

¹⁶⁴ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמו – רמז אות כו

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

בעת המרד שפרץ בצפת, הבטיח המושל לתת מחסה ביום זעם להרה"ק מאווריטש ולהרב מסקליט. הרב מסקליט הלך לחסות אצלו, אבל הרה"ק מאווריטש אמר: "וואו אלע אידען וועלען זיין, דארט וועל איך אויכט זיין". [היכן שכל היהודים יהיו אהיה עמם].

ותפסוהו המורדים, והוליקוהו להריגה, והיו עמו כמה מאנשיו צעירים ואנשי חיל, ואחד מהם היה רבי פייביל הנ"ל, ונדברו ביניהם להתנפל על אנשי המשמר, לתפוס חרבותיהם, ולהכות בהם. אבל הרה"ק רמז להם שלא יעשו שום דבר. וביקש ממוליכיו מעט מים לשותת, ובירך 'שהכל', ושתה. ואמר לאנשיו שיש סגולה מהבעש"ט הק' להינצל בשעת סכנה לברך ברכת 'שהכל' נהיה בדברו.

באמצע הדרך פגשם ערבי נכבד, ודיבר על לב שוביו לעזבו, הואיל והוא מכירו – כאדם ישר ונכבד. ונתרצו המורדים, ועזבו אותם לנפשם, וחזרו לביתם לשלום.¹⁶⁶

אחרי זמן מה נתנו רשות לאזרחי רוסיא לצאת מהעיר, ואת שאר כל היהודים תושבי העיר רצה הפחה לגרש לעכו ולחיפה. ונענה הרה"ק: "ער

¹⁶⁵ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמז אות

כז.

¹⁶⁶ וראה גם בגבעת שאול לרבי שאול הארענשטיין עמ' 84 בשנת ת"ר קמו עוד פעם הפלחין המה הערבים יושבי הכפרים ויבואו אל העיר ויגרשו עוד הפעם את יושביה לחומת ירפות, כאשר עשו בפעם הראשון כנ"ל, וגם את הרב הצדיק מאווריטש אסרוהו לעץ אחד בגן הנמצא אצל חומת ירפות, וכל כלי זהב וכסף אשר היה בבית אחינו, גם כל מיני מאכל ומשקה לקחו עמם לגן הזה לעשות להם יום משתה ושמחה על אשר חפצם עלה בידם לנקום ביהודים, וטרם שאכלו התייעצו כולם להרוג הה"צ, וכולם כבר הגישו אליו בחרבות שלופות לנתח אותו לנתחים, וכאשר בקשו לשלוח בו יד, בא זקן אחד מלובש בבגדי ערבי ואמר להם, אחי הלא אבריהם פחה בא בחיל גדול ורב כחול אשר על שפת הים המכסה את עין הארץ, והנה הוא בכפר עין זאתין הסמוך לצפת לערך חצי שעה, ואחרי כלות הזקן לדבר דברים אלה לא גדאה עוד.

והערבים כאשר שמעו זאת ספי הזקן האמינו לדבריו, והניחו את כל הדברים אשר שדדו מרחוב היהודים, גם החפצים שלהם ויברחו כולם, והרב נמלט מידם ואחינו יצאו מחומת ירפות חפשי, ויבאו למחניהם ויקחו איש איש את אשר שדדו ממנו, וגם הדברים אשר הניחו הערבים, ויהללו ויברכו את ה' על חסדו הגדול אשר עשה עמם, ואף ששקר היה מה שאמר הזקן, כי אבריהם פחה לא בא, עם כל זה לא הרהיב נפשם של ערבים לבוא אל העיר עד שמונה ימים, כי פחד הפחה נפל עליהם, והזקן הזה אשר על ידו ניצל הרב הנ"ל לא נודעו עקבותיו עד היום, ומי יוכל להבין את תשועת ה' אשר יבוא כהרף עין.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

וועט אוועק גיין! ולימים מועטים הודח הפחה, ונהרג, ומינו פחה אחר במקומו, ותשקוט העיר.¹⁶⁷

להודות ולהלל

בתוך הי"ח תקנות ה'חברא קדישא' שייסד רביה"ק מאווריטש¹⁶⁸ נאמר: "בכל תקופת השנה בבוא יום זכרון לכל להודות לה' על נפלאותיו אשר עשה עמנו חסד בצפת, בשנת צדק"ת לפ"ק, והצילנו מיד אויבי נפשינו, המה השוללים והשודדים אשר שללו אותנו בעת ההוא, וכל מחשבתם הרעה הפיר ה' והצילנו ביום יוד תמוז¹⁶⁹ שנת ה'ל, וצריכים אנחנו להודות לה' ולעשות סעודת הודאה מקופת החבורה, ונודה לה' במשתה וטוב לבב

¹⁶⁷ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמז אות כח.

בתולדות היהודים בארץ ישראל עמ' 139 מעשה זו היתה בעת הביזה השניה שבט"ו תמוז תקצ"ח.

¹⁶⁸ בימים ההם עוד לא היתה 'חברא קדישא' מסודרת ומאורגנת בצפת, ולא היה שם סדר, וביחוד לא היו אנשים קבועים למצוה זו ולכן נתבטלו עי"ז התלמידי חכמים, אי לכן עורר רבינו את פרנסי הקהילה לעמוד על מדוכה זו ולתקנה. הוא ארגן אז את החברא קדישא ואף עזר לביסוסה, כן קבע את תקנותיה המצוינות אשר על ידיהם יתנהגו כל עניני החברא קדישא.

נצטט כאן מזעיר מפתחת פנקס החברא קדישא דצפת וז"ל: עומדות היו רגלינו בשער הקדושה פה עיה"ק צפת"ו ושמנו ליבנו כי סוף כל אדם למות, שאין אדם נמלט מזה עד קץ הימין, מחמת כשמגיע עת פקודה של המצוה ההיא – חובת המצוה הגדולה ההיא על כל יושבי העירה, ורבים מתלמידי חכמים מתבטלים מלימודם – לכן התנדבו אנשי מעשה, והתחברו 'חבורה קדישא', וקיבלו עליהם כל עסק המצוה ההיא לבלתי תפול על שאר תלמידי חכמים ויושבי העדה. וכן קיבלו עליהם החברה קדישא את כל עסק המצוה ההיא באופנים אשר יתבארו פה – ומעתה אין רשות לשום אדם בזאת המצוה בלתי רשות הגבאים מהחברא קדישא.

¹⁶⁹ כנראה שגם קבעו על כך 'פורים' בעשרה בתמוז כפי שמביא הרה"ג רבי נסים זריה אזולאי זצ"ל בהקדמה לספרו שלחן הטהור, וז"ל: אזכיר חסדי אל נאמן היה הוה ויהיה לישראל אב רחמן וישראל לא אלמן, לע"ד בבני ישראל עלינו לשבח על הנסים כמים לים מכסים, על הפורקן מן הקמים עלינו ביד רמה והאמה מז"ה הם ובניהם ונשיהם שקצ"ם ורמשי"ם, השב"י ישראל בגולה היינו ל"ג ימים דווים ודחופים כמס הנרפשי"ם, אכלנו ושתינו הן לחם וה' מים טמא בגוים שחה לארץ בטננו ובשקים מתכסים, על כל אליו דהוו עלינו לשבח לאדון הכל נתעלסה בשומר אמונים ולו אנחנו מקלסים, שמר הברית והחסד ברית אבות לבנים הן מזכירין מעשה נס"ם, אני הדל דאמרי הנה מה טוב ומה נעים לסדר סדר טהרה יום ליום יביע ג"ם ז"ח (גמרא מצות זהר הלכה) על השלחן הטהור נותן לחם לכל בשר והימים האלה נזכרים ונעשים וקבענו, פורים בעשרה בתמוז שמחים וששים וכו'...

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עצמו. על כן השתטח על הרצפה.¹⁷²

בעת הרעש התמוטט הבית הכנסת, ונשארו רק שני עמודים, וכל הנמצאים שם כולם ניצלו. רק בצד השני שלא עמדו שם נפל התקרה, ועד היום רואים בבית מדרשו בצפת האיק שחלק מהתקרה הוא תקרה הישנה, וחלק מהתקרה הוא גג שנבנה מחדש.

השלט שמעל הכניסה לבית המדרש

רבי אורי אורענשטיין זצ"ל גם כן ניצל אז בבית המדרש של הבת עין זי"ע.¹⁷³

לאחר הנפילה, קם הרה"ק, ורץ להציל אנשים מבין החורבות¹⁷⁴, ובין ההרוגים – היה בן אשתו מבעלה הראשון.¹⁷⁵

לזכר נס זה נקבעה בבית מדרשו מצבת אבן עליה נחקק: "מה נורא המקום הזה, בית מדרש ר' אברהם דוב האדמו"ר מאבריטש זצ"ל, שחזה¹⁷⁶ את

¹⁷² מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמו אות כב, יהי אור – להרה"ח ר' יאיר שווארצמאן ז"ל עמוד קנח.

¹⁷³ אוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פו אות י בשם האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל – נכד הרה"ק רבי שמואל העליר זצ"ל.

¹⁷⁴ וראה בתולדות היהודים בארץ ישראל עמ' 138 שהאווריטשער היה הראשון שהחיש עזרה לפצועים ועבד בכל כוחו להציל כל מה שהיה אפשר להציל.

גם בספר גבעת שאול לרבי שאול הארנשטיין עמ' 83...בשנת תקצ"ז ביום כ"ד לחדש טבת היה רעש גדול באה"ק, וכל ימי החורף עד יום הרעש לא ירד גשם על הארץ, והיה רעב גדול בעיר, וכל היום כ"ד טבת ה' החום גדול במאוד מאוד, ומי הבורות אשר קרים המה תמיד נהיו חמים כמו מים רותחים, ולעת ינטו צללי ערב ונסתרו קוי קרני השמש רעשה בארץ לערך 10 מינוטען ויפלו כל הבתים ונהרגו אלפים נפשות מבני ישראל, רק בית הרב הצדיק מאווריטש אשר גר בעיה"ק לא נפל, והאנשים אשר היו בתוכו עמדו חיים וכו', ואחרי אשר שקט הרעש הלכו האנשים הנשארים להציל את יתר הפליטה אשר עוד לא נהרגו רק נטבעו באבני הבתים אשר נהרסו, אבל לא יכלו לצאת, וגזר אומר הרב מאווריטש אשר כל איש לא יתן שינה לעפעפיו כל הלילה עד אשר יצילו מה שיש לאל ידם וכו'.

¹⁷⁵ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמו אות כג.

¹⁷⁶ לפי המסופר רבינו חזה את הרעש מקודם באמרו באיזה יום ושעה יתחיל הרעש.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

הרעש הגדול על צפת תובב"א בתקצ"ז, ובזכותו הגדולה ניצל חצי בית המדרש מחורבן, והאדמו"ר ותלמידיו שרדו בחיים.¹⁷⁷

לפני הרעש היתה שנת עצירת גשמים, ולא ירדה טיפת גשם. אבל תיכף אחר כך נפתחו ארובות השמים, וגשם שוטף נתך ארצה.¹⁷⁸

צפת פתאום תבנה

רבינו עשה אז גדולות ונצורות לשקם את העיר מחורבנה ולחזק נשברי לב. כגבור חיל נאזר לישע עמו ולהחיש עזרה לנצרכים, ולבדו נשא את כובד המשא על שכמו ולא נתן הרף לנפשו. שד"ר מיוחד נשלח מטעמו להזעיק את אחב"י שבגולה על דבר האסון הנורא ולעוררם להוסיף תרומותיהם לטובת העיר צפת, ועוד כהנה פעולות כבירות, כמסופר בספרי דברי הימים.

מלוא שיעור קומתו של רבינו נתגלה ביום חרון אף ה', כ"ד טבת תקצ"ז, כאשר רעשה הארץ ברעידת האדמה, ועיה"ק צפת נחרבה כמעט עד היסוד, ורבים מאחב"י ניספו ומצאו קבריהם מתחת לגלי החרבות, רח"ל. בעוד

¹⁷⁷ הבית המדרש שופץ ומאז הרבה צדיקים המבקרים בצפת פוקדים לבקר בבית המדרש אווריטש וראה בחזון יחזקאל להגאווה"ק רבי יחזקאל רוטה שליט"א מועדים בדרוש לכ"א כסלו עמ' רט..ועוד זכור אזכרנו כשהיה רביה"ק זי"ע באה"ק, והלויית אתו עמו כמעט בכל מקום, שעברנו גם כן במקום בית מדרשו של הבת עין בצפת והתפללנו שם יח"ר שיקובל תפלתינו וכו'.

וראה באור הגנוז – קארלין לעלוב טבת תשמ"ח עמ' 30 שסיפר הרה"ח ר' חיים אשר לעדערמן ז"ל שבעת ביקורו של הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין בעיה"ק צפת"ו ושבת בה את שבתו, הגיע בשבת קודש בבוקר אחר התפילה לקדש בבית מדרשו של הרה"ק בעל ה'בת עין' זי"ע (הרב דאווריטש). וכשנכנס חזר לסובב בין השולחנות משך אורך בית המדרש עד שהגיע לצד השמאלי שליד ארון הקודש, ותיכף נעמד שם שקוע בהרהוריו. כשהעירוהו זקני העיר שמקומו של הרב מאווריטש היה בצד ימין של ארון הקודש, ניגש למקום זה, ומיד פנה, והתישב בהשולחן שסידרו לפניו שם, לאחר מכן הגיע אחד משישי צפת ורבי הערשל שמש שמו, נענה ואמר לפני אדמו"ר שמקובל אצלו מזקני הדור הקודם שמקומו של הבת עין בביהמ"ד, היה בצד שמאל של ארון הקודש, אז קם רבינו וניגש חזרה למקום שאכן בו נעמד לראשונה, והפטיר בלחישה בלש"ק: מיר האבין גיזאגט...

¹⁷⁸ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמו אות

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

שבשאר ערי ארץ ישראל לא אירע נזק גדול, "אך בגליל הקדש, אהה, כי נהפכו צפת וטבריה כמהפכת, נפלו ונהרסו כל הבתים, וכל הבתי כנסיות דק"ק ספרדים ודק"ק חסידים ושלנו ק"ק פרושים נחרבו, ולא ניכר שום בית ורחוב או שוק עוד".¹⁷⁹

המצא מנוחה נכונה

שמענו מעשה נורא שנעשה בצפת ת"ו מפי אנשים כשרים אשר באו משם דברים המצודקים. כי אחר הרעש שנעשה בצפת ת"ו שנת תקצ"ז לתקפ"ץ כשתי שנים. אשה אחת שמתה אמה ברעש, יום אחד הלכה לבקרה בקבר כמשפט הבנים, ואז שמעה קול קורא בתי רצוני ללכת עמך לבית, ואז הלכה הבת לביתה שהיה בעין אל זיתון, ונפשה נבהלה. וכשהגיעה לבית, שמעה קול אומר לה בתי בואי שכבי עמי, והיתה תופסת אותה והרגישה בעצמה כאילו אדם ממש היה תופס אותה.

והרבה בני אדם ישראלים וגוים היו נכנסים לבית שומעים קול נאומה, כאילו מדבר גוף ונפש, והיתה מקלקלת בבית, אם היתה קדירה על הכירה היתה נהפכת מעצמה, והכר והכסת נעקרת ממקומה, ונכנס חכם אחד להחרימה שתלך ולא תחזור וינצלו מהצרה. השיבה לו הרוח אין אתה כדאי לעשות ככה ואין דרךך דרך ישרה.

ובכן באו והודיעו להרב הגדול רבי אברהם ביר אשכנזי ז"ל, והלך והחרים אותה שתצא במהרה, ואז יצאה והלכה לה, והיה קולה הולך בקול צעקה גדולה ומרה מביתה עד קברה. ולאחר שמונה ימים הלך רבי אברהם הנזכר וישב על קברה, ולא סיפר לאדם טעם הדבר. ואמרו כמדומה שהלך להתיר לה את החרם, אחר שראה שהלכה ולא חזרה. ושמעתי סיפור זה מכמה תלמידי חכמים אשר באו משם וכולם כאחד עונים בדבר פשוט ובשפה ברורה.¹⁸⁰

¹⁷⁹ כפי שתיאר הגר"י משקלוב זצ"ל באחד ממכתביו הרבים שהריץ בתקופה מרה זו.
¹⁸⁰ הולך תמים ופועל צדק – להרה"ג רבי אברהם דיין מגדולי רבני ארם צובא. גם בסיפורי דיבוק עמ' 159 שלא ידוע איך ובמה השביעה הרה"ק מאווריטש.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

לא תקום פעמיים צרה

בעת יאר צייט של ההרונים שנהרגו ברעידת הארץ בארץ צפת תובב"א אמר דרוש והיה מסיים בפירוש הגמרא בפרק חלק¹⁸¹ 'שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קסמא אימתי בן דוד בא, א"ל כשיפול השער הזה ויבנה ויחזור ויפול ויבנה ויחזור ויפול, ולא יספיקו לבנותו עד שכן דוד בא'. ואמר, כי שע"ר אותיות רע"ש, גם בגימטריא צפ"ת, וזה כמה שנים שהיתה רעש גדול ב' פעמים בארץ ונהרגו כמה נפשות רח"ל. ואמר שזהו נפילה אחרונה, ועד שלא יספיקו לבנותו בן דוד בא, אכ"ר¹⁸².

רועה נאמן – רגלוהי דבר איניש עריבין ליה

לעת זקנתו, רצה הרה"ק מאווריטש לצאת לחוץ לארץ. וטענו לו מקורביו ובני ביתו שעכשיו לעת זקנותו אינו כדאי שיצא מארץ ישראל, ומי יודע אם יוכל עוד לחזור.

ואמר להם הרה"ק שבעבור שני אברכים מאנשיו הצריכים לו, מוכרח הוא לצאת. ובענין דאגת חזרתו, הרי 'רגלוהי דבר איניש עריבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה'¹⁸³, וכשאצטרך לחזור, כבר אחזור, ("איך האב צוויי יונגעלייט וואס צו ליב זיי מוז איך פאר'ן, ווייל זיי דארפין מיך האבין. וועגין צוריק קומען, רגלוהי דבר נש אינזן עריבין ביה, אז איך וועל דארפין זיין אין א"י וועל איך צוריק קומען")¹⁸⁴.

וכן עשה, שנסע, וחזר לארץ ישראל, ולאחר זמן נסתלק לבית עולמו, ושם מנוחתו כבוד.

לאחר שנפטר הרה"ק, ולא השאיר אחריו זרע אחריו, היתה אשתו זקוקה לקבל חליצה מאחיו של הרה"ק מאווריטש שהיה רב בחאמעלניק, ורצתה לצאת לחוץ לארץ. ושלחה לשאול את הרה"ק מרוזין, אם לצאת לחוץ

181 סנהדרין צח ע"א.

182 בת עין פרשת ויחי.

183 סוכה נג ע"א.

184 משולחן הרמ"ח – להרה"ח ר' אהרן יוסף ריזעל ז"ל עמ' קמה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין ז"ע

לארץ לקבל ממנו חליצה. ושלח לה הרה"ק לאמר, שלא תיסע. אך היא נסעה לחוץ לארץ, ונסתלקה שמה בחוץ לארץ לבית עולמה.¹⁸⁵

ותעצר המגיפה

אף מעשה פטירתו הציל חיי הרבים – היה זה בראשית שנת תר"א בראשית השנה פשטה ופרצה מגיפה נוראה בעיה"ק צפת, מחלה ממארת חשכות מרפא, אשר הפילה חללים רבים, וכל מי שנגע במי שתקפו החולי היה גם כן נחלה. גם אז נעמד הרה"ק מאווריטש כמגן ומציל, ועמד בין החיים ובין המתים, עד שבאחד הימים ניגף גם הוא הקדוש ונתקף בהחולי, והתאבק במחלתו כמה ימים, או אז הרעיש עולמות והכריז והבטיח "כי הוא הקרבן האחרון ממגיפה זו, ואחריו לא תהא יותר מגיפה בעיר זו". וכן הוה.

ואכן ביום י"ב כסלו נסתלקה נשמתו לגנזי מרומים, ונאסף אל עמיו וכיפר על העם והמגיפה נעצרה. וכל המתעסקים עמו לא הזיק להם שום דבר, מה שאין כן אנשים אחרים, שלא נתעסקו בהם רק אנשים וואס זיי זיינען שוין איבער געקומען המחלה.¹⁸⁶

¹⁸⁵ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמט אות לד, ומזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' קד אות כז.

¹⁸⁶ כתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפ. כמו כן מסופר שבעת המגיפה - מגיפת העיפוש ר"ל, היה התקנה שבכל בית שהיה שם המחלה ר"ל נעשה הסגר על הבית – ובעת שנחלה רבינו שלח לקרוא את תלמידו הגאון רבי שמואל העליר אב"ד צפת כדי למסור לו את כל מעיינות החכמה ורזין דאורייתא שקיבל מרבותיו ז"ל, ורבי שמואל התחנן והפציר מבני ביתו שיניחו אותו לילך להיפרד מרבו, אבל בני ביתו לא הניחו אותו לילך בשום אופן. וכל ימיו של רבי שמואל ז"ל היה מתחרט ומתאונן על זה. מספר עדן ציון לרבי ישעיה הורביץ יליד צפת עמ' ו.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

גופו הטהור נטמן במערה בה ספונים גם הגה"ק רבי אריה לייב מוואלטשיסק,¹⁸⁷ והגה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ בעל ה'ערבי נחל', והגה"ק רבי בנימין זאב מבלטא, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

פתח המערה הישן

אחד מצדיקי בית רוזין נהג לומר, שעל כן עשה ה' שפתח מערת ציונו הקדוש נמוך במאוד, ואי אפשר להיכנס שם בלא 'כפיפת קומה', להזכיר לכל הנכנס לגו מערתא קדישא, כי זו היא משנתו הטהורה אשר השאיר לנו – להתכופף ולהכניע את עצמינו כל עת ועונה.

בגדים שבלו יגנזו

מרוב חיבתו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע להרה"ק מאווריטש זי"ע, ביקש לאחר פטירתו של הרה"ק מאווריטש שישלחו לו

פתח המערה כהיום

בגד - שלבש בו הרה"ק מאווריטש. ושלחו לו אחד מהבגדים,¹⁸⁸ וביקש רבי אהרן זי"ע ללבשו, והיו צריכים לתקנו, להתאימו למידתו. והזמין הרה"ק

¹⁸⁷ הרה"ק רבי חיים אורי פייוויש סג"ל בן הרה"ק רבי אריה לייב מוואלטשיסק היה חתן הישיש מוה"ר משה אפרים בן הרה"ק רבי ישראל לייב אב"ד דק"ק ווארחיווקא אחיו של הרה"ק מאווריטש.

¹⁸⁸ באוצר ישראל – להגה"ח רבי ישראל ראזענצווייג ז"ל עמ' פד אות ג שזה היה 'וועסטיל'.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

חייט לביתו, שיתקן עבורו את הבגד, וציוה שיעבוד רק בביתו, וציוהו שאת השירים – החתיכות שישארו מהבגד - יגנזו, ולא יזרקו לאשפה...¹⁸⁹

בהיכלו של ה'בת עין'

רבי משה לייב שוחט ז"ל – שו"ב בטבריה, היה אחיו של הרה"ק רבי שמואל העליר זי"ע, ומנאמני ביתו של הרה"ק מאווריטש זי"ע, והיה מתגורר בטבריה. והיה מנהגו שבכל ראש חודש היה מכין סעודה לכבוד ראש חודש ומבשל תבשיל של בשר, והיה בא מטבריה להרה"ק מאווריטש בצפת, וערך הסעודה עם הרה"ק. הוא היה אדם חסון, ואת הדרך מטבריה לצפת, היה הולך רגלי משך כשש שעות.

לפני הסתלקותו נדבר עם אחיו הרה"ק רבי שמואל, שמי שישתלק מן העולם קודם לחבירו, יבוא לספר לאחיו מה נעשה בדינו.

ויהי היום, ורבי משה לייב ז"ל שבק חיים ונסתלק לבית עולמו, ונתראה אל אחיו הרה"ק רבי שמואל העליר, וסיפר לו שבמוצאי שב"ק באו שני מלאכים והובילוהו לבית דין של מעלה, וכאשר ביקשו לדונו, ושאלוהו על מעשיו וכו', אמר שבלי הרבי שלו – הרה"ק מאווריטש, אינו משיב דבר. כי כך נהג גם בחיים חיותו, שהיה לו התקשרות אליו, ולא עשה דבר בלעדיו, וגם עכשיו אינו יכול לענות על שום שאלה בלעדיו.

והוליקוהו אל הרה"ק מאווריטש, נכנס אליו, והם - השלוחי מעלה - המתינו לו בחוץ, ועמד אצלו זמן רב¹⁹⁰. אחר כך אמר רבי משה לייב להרה"ק מאווריטש שממתינים לו בחוץ לקחתו, ומה יעשה. השיבו הרה"ק

¹⁸⁹ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמט אות לו, ומזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל עמ' קד אות כט. והוסיף הרי"ש ז"ל שמובא בחתם סופר (עי' שו"ת חת"ס חלק ו סימן י) שמלבושים של צדיק יש בהם קדושה.

ובכתבי ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפא שזה היה מלבוש לייבל ממשי, והיה בו קרעים בארביל, ושלח אחרי חייט שיבוא לביתו לתקנו וכו' רק ניח המטלית עליה בכדי שלא ילך לאיבוד שם דבר ממנו.

¹⁹⁰ ביהי אור – להרה"ח ר' יאיר שוארצמאן ז"ל עמ' קנט אות שי שהיה שם על סעודת ראש חודש, וכשנגמר הסעודה והגיע העת לחזור לבית דין של מעלה וכו'...

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

מאווריטש: "ווער הייסט דיר גיין צו זיי, בלייב דא! [מי יאמר לך שתלך אצלם, הישאר כאן] ונשאר שם.¹⁹¹

(הוא נפטר ביום שישי,¹⁹² ואמרו לו שבערב שב"ק אין דין, ואחר כך במוצש"ק כשרצו להוליכו לדין, ביקש שקודם יוליכוהו לרבו, כיון שהיה דרכו בכל ראש חודש לילך אליו).¹⁹³

עמי במחיצתי

סיפר האדמו"ר מטאהש זצ"ל: כאשר הייתי בארץ הקודש בשנת תשל"א, הייתי גם בעיה"ק צפת תובב"א, וזכיתי להשתטח במערה ששם ציון קדשו של הרה"ק בעל בת עין מאווריטש זי"ע, אשר דר בסוף ימיו בצפת. ושם בעיר צפת נפגשתי עם איש חסיד זקן ושבע ימים, וסיפר לי עובדא המקובלת בעיר מדור דור: כי הבת עין היה לו תלמיד אחד שהיה אדוק אליו מאוד – אמר לי שם התלמיד ולעת עתה נשכח ממני – ובימי בחרותו למד בכל יום שיעור בגפ"ת עם הבת עין.

וכאשר נשא אשה, עבר לגור בטבריה עיר מגורי חותנו, אבל כמעט בכל ערב שבת קודש, נהג להתפלל בבוקר השכם, ושם לדרך פעמיו והלך רגלי לעיה"ק צפת, לשהות בצל רבו הק' בשבת קודש.

עברו ימים ושנים, אחרי אשר הבת עין כבר עלה לעולמו, ואותו תלמיד כבר הזקין והגיע זמנו להיפטר מן העולם, הבטיח לאחד מחביריו, שיתגלה אליו מעולם העליון להגיד לו מה נעשה בדינו למעלה, ונתן לו תקיעת כף על זה.

כמה ימים אחר פטירתו נתגלה אל אותו חבר בחלומו, ואר לו שאי אפשר לספר לו כל המתרחש עמו מלמעלה, רק פרט אחד יספר לו, כי מיד כאשר

¹⁹¹ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קד אות כו

¹⁹² נפטר בצפת י"ג טבת תר"ל שחל בערב שב"ק, כפי שתיאור א' מבני המשפחה בספר הרב המנהיג והרופא עמ' 93: גסיסתו נמשכה זמן רב וחששו שאם הגסיסה תימשך, לא יהיה סיפוק לטפל בקבורתו לפני כניסת השבת, ולכן ניגש אליו אחיו רבי שמואל, ואמר לו: "משה לייב, היום ערב שבת, והשעה כבר מאוחרת". ומיד השיב נשמתו ליוצרו.

¹⁹³ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמט – רנ אות לז.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

עלה לעולם העליון, שמע קולו של רבו הבת עין, שיצא נגדו וקרא אליו ואמר לו, בוא עמי ונמשיך ללמוד ביחד, ונכנס עמו לרחוב אחד שבו הרבה בתי מדרשות, וסיפר שיש שם רחוב מיוחד של בתי מדרשות של תלמידי בעש"ט הק', והבת עין נכנס עמו לבית המדרש, וממשיל ללמוד שם עמו ביחד.¹⁹⁴

בית דין של מעלה

מרת הרמ"ח אמר בשם צדיקים: הרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע, און דער ראווער עילוי ה"ה הרה"ק רבי שלום קאמינקער זי"ע, והרה"ק מאווריטש זי"ע, משמשים כדיינים בבית דין של מעלה.¹⁹⁵

הדפסת הספר בת עין – הקדמת המביא לבית הדפוס בו מוזכר חיבת הקודש להרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, אשר הגדיל חסדו עלי לקבץ יד על יד דברים הקדושים אשר דרושים המה לכל חפציהם בכדי שיהיה הוד והדר פעלו של הרב הק' ולהיות צדקתו עומדת לעד זורח באור תורתו הק' בחשכת עולם הזה אור לישרים הוא ניהו כבוד אדמו"ר הרב הג' החר"ף המפורסם איש אלקים אספקלריא המאירה, מ"ה, עמוד הימיני, פטיש החזק, נ"י מרנא ורננא כקש"ת מוה' אברהם דוב זצ"ל זי"ע האב"ד דק"ק זיטאמיר ואווריטש ושאר קהילות יע"א.

אשר דרש בכל שבת ושבת ברוח קדשו על ידי גודל דו"ר וגודל התלהבות בכדי להורות דרך בעבודת ה' לבני ישראל. ואדמו"ר הק' ז"ל זי"ע ציוה עלי לכתוב דברי קדשו הנאמרים בלבת אש מידי שבת בשבת ומידי רגל ברגל, וקיימתי מקצת כפי יכולתי וכתבתי דברי קדשו והראתי לו מה שכתבתי ומה שהיה נצרך להגיה במקצת, בעצמו היה מגיה.

¹⁹⁴ עבודת עבודה – להאדמו"ר מטאהש זצ"ל ח"ב עמ' שלז.

¹⁹⁵ מזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קה אות לא.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

ואחר כך קודם נסיעתו לארץ הקודש נתתי לו כל הכתבי קודש שכתבתי, והיה תחת ידו קדוש כמה שבועות עד נסיעתו, והיה מעיין בהם כמעט כל היום בעת הפנאי, מתחלתן ועד סופן כמה וכמה פעמים, ואחר כך בעת נסיעתו לארץ הקודש שאלתי מאתו להשיב לי הכתבי קודש בחזרה לידי בכדי להביא אותם לבית הדפוס, והשיב לי בזה שרצונו הוא דווקא שיעלם עמו לארץ הקודש גם כן, ומהתם להכא יודיע לי גם כן אם רצונו להדפיסו, ומה שמו יקרא לו. ואחר כך בערך זמן מה שלח לי הכתבי קודש בחזרה, עם הוספה אשר כתב שם הרב ר' ישראל מפאלטשן זללה"ה גם כן מוגה מאדמו"ר הקדוש.

גם שלח לי מכתבו בזה"ל הק': נידן הדפסת ספרי מהודענא באם שיסכימו גדולי הדור לחדפיסו, וביחוד ה"ה ידידי הרב הקדוש המפורסם מוה' מרדכי נ"י מגיד משרים דק"ק טשארגאביל, ובתנאי שיעיין היטיב בכל הכתבים שלי מתחילתן ועד סופן וברובן דווקא ואז אם יסכים ויהיה רצונו להדפיסו, אזי גם רצוני יהיה על הדפסת ספרי. ושמו קראתיו ב"ת עי"ן מפני שעולה כשמי אברהם דוב בער. עוד טעם מפני שהכנסתי בהכתבים קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' אלהיך בה תמיד עכ"ל מכתבו קודש.

וקיימתי ונסעתי להרב הגדול ז"ל זי"ע הנ"ל לק' הנ"ל ונתתי לו הכתבי קודש, וראיתי שהיה מעיין בהם ימים אחדים, והסכים להדפיסו בגודל תשוקה וחדוה עד למאוד¹⁹⁶. ומאז אחר הסכמת הרב הגדול הנ"ל תיכף לסמיכה של הרב הנ"ל חפצתי וחשקתי בגודל תשוקה להביא אותם לבית הדפוס, אך לא היה ביכולתי להוציא מחשבתי מכח אל הפועל, מאז ומקדם עד הנה.

רק כעת עזרונו רחמיו ולא עזבונו חסדיו, ואברך לבורא עולם ברוך הוא שבעזרתו יתכ' אוכל להוציא מחשבתי מכח אל הפועל, להביא לבית הדפוס

¹⁹⁶ במהדורת תר"י כותב המביא לבית הדפוס ... "וכאשר שמע הר"י ז"ל דברי קודש מפורש יוצא מפי קדשו, לא אחר מלהודיע דבר זה ע"י מכתבו אל הקודש פנימה, לד"ז אדמו"ר הצדיק הק' בעהמ"ח זי"ע. ובבוא מכתב זה אל דו"ז הצדיק הק' בעהמ"ח זי"ע נתעטף ברוב ענותנותו, באמרו: אם כי מעולם לא עלה בדעתי להדפיסו, אולם אחרי שכן גזר דעת רצון הצדיק האלהי וכו' מו"ה מרדכי זלה"ה זי"ע, מי יבא אחר המלך - מאן מלכי רבנן, לבטל ח"ו רצון יריאיו. וכן השיב במכתבו להר"י ז"ל... גם אמר אם הייתי יודע זאת מלפנים את רצון הצדיק הק' מ' מרדכי זלה"ה אשר גם שמו ישתתף בהספר הזה, בוודאי הייתי עושה רצון קדשו, מה אעשה כי כבר קראתיו בשם אשר הי' אתי בכתובים "בת עין" כי כן עולה הגי' של שמי אברהם דוב בער. ועוד טעם אחר אמר בפיו הק' ונשכח ממני".

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כתבי ק' ה"ל, בכדי לזכות את בני ישראל בדברי קדשו של אדמו"ר הנאמרים מפנימיות הלב מלהבות אש כאשר אמר אדמו"ר הקדוש והטהור ז"ל זי"ע על המשנה כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת היינו מי שהוא צדיק ותמיד הוא מבקש עצות ותחבולות לעמוד נגד היצה"ר שלא לעשות נגד רצון בורא עולם ברוך הוא ואחר כך מוצא זה העצה מרומז בתורה הקדושה, זה נקרא יראת חטא קודם לחכמתו, היינו שמתחילה בא לבחינה עבודה זו בתורה וליראת חטא בפועל ואחר כך מרמז את בחינה זו בתורה שהיא בחינת חכמה, אזי חכמתו מתקיימת, היינו זהו סימן שחכמתו - שמרמז זה בתורה הקדושה - הוא אמת ומתקיימת, כי קושטא קאים. אבל מי שמבקש עצות ורמזים בתורה דרך דרש והוא בעצמו עדיין לא בא לבחינה ודרגא זו, נקרא חכמתו קודמת, וזהו סימן שחכמתו - שמרמז בדרך רמז ודרש, אינו אמת, ואינו מתקיים לעולם. וסיים אדמו"ר הקדוש בזה"ל: אני איני אומר מעולם בדרך דרש.

על כן אזרתי כגבור חלצי בלי שום רפיון ועצלות, לראות להדפיס ספר הקדוש הזה בכדח לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל ולהטעים אותם מזיו נועם אמרי קודש של אדמו"ר הק' והטהור ז"ל זי"ע ושיהיו שפתותיו של הרב דובבות כהטוב אשר הניח אחריו ברכה לעולם, ובפרט שלא הניח תולדות בעולם הזה הגשמי להיות לזכרון. על כן מוטל על כל אחד ואחד אשר היה ממקורבי אדמו"ר הקדוש ז"ל זי"ע להתאמצו בזה שיתפשטו תולדותיו של הרב ז"ל שהם מעשיו הטובים בתפוצת ישראל למען להיות לו לזכרון עד במבב"א. וזכות זה יעמוד לנו שיתקיים רצונו של אדמו"ר לראות בכלל ישראל.

וזאת למודעי שכל מקום שנזכר הרב המגיד היה כוונת הרב המחבר הק' הזה על הרב הק' וכו' מוה' מנחם נחום מק"ק טשאראנביל ז"ל זי"ע, וכן כל מקום שנזכר הרב מגאראדיץ כוונתו על הרב הק' וכו' מוה' ליב כהן ז"ל זי"ע, כך שמעתי כמה פעמים מפיו הק' אדמו"ר ז"ל זי"ע נבג"מ.

דברי הצעיר משלם זוסמן בלא"א מוה' ארי' ליב זללה"ה מזיטאמיד

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

חביבות ספר הקדוש 'בת עין' בעיני הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל

הספר 'בת עין' לא מש משולחנו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל, שחיבב מאוד את הספר.

ברוסיא של הימים הללו היו צריכים לרשיון מהצענזורה על כל ספר שהביאו לתחום המדינה, ואת הספר 'בת עין' הביאו בערמה לתחום המדינה, בלא שיקבלו עליו הרשיון. וכשקיבל הרה"ק מטשערנאביל את הספר, לא הורידו מעל שולחנו מרוב שחיבתו.

חתימת הצענזורה זיטאמיר תרי

לאחר זמן, מסרו המלשינים לשלטונות שאצל הרה"ק נמצא

ספר ללא רשיון, ובא שוטר מטעם המלוכה לבית הרה"ק בטשערנאביל לערוך חיפוש בביתו, ומצא את הספר על השולחן, ולקח את הספר – משום שהיה מודפס בלא רשיון הצענזורה, ולקחו השוטר, ונתנו תחת בית שחיו להחרימו.

וחרה להרה"ק, וכשפנה השוטר לצאת מהבית, ניגש רבי אהרן אל השוטר, וחטף הרה"ק את הספר בכוח מתחת זרועו, ונתנו לאחד שברח עם זה, באמרו: הספר הזה אי אפשר להניח שיהיה אצל השוטר¹⁹⁷. ולנכרי תחב בידו שלושה רובל כסף לשחדו, ושלחו, ופטרו לשלום.¹⁹⁸

¹⁹⁷ כתיב ר"י שו"ב - להגה"ח רבי יאשע פרעגער שו"ב בבריסק עמ' קפא.

¹⁹⁸ מאמר מרדכי – סיפורים, מפי הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל עמ' רמט אות לה, ומזקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתיב רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קד אות כח.

וראה בהסכמת הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל בהסכמתו לספר בת עין מהדורת זיטאמיר תרכ"ט... ולבעבור כי יקרים וחביבים עלי מאוד מאוד תורת ודברי קודש של בעל המחבר הזה, כי נוגה למו כמראה אבן ספיר ואור תורתו זורח ומאיר לארץ ולדורים עליה ברחמים וכו'.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

חביבות הספר בת עין לפני ה'תפארת שלמה' מראדאמסק זי"ע

סיפר הגה"ח רבי יצחק שמולעוויץ זצ"ל אב"ד קרימלוב: פעם אחת היה בעיר פלאוונא מוכר ספרים אחד, והיה בידו ספר 'בת עין' על התורה. אבי ז"ל הסתכל בתוך הספר, והבין מתוכו שהמחבר היה אדם גדול, וקנה הספר.

אחר כך נסע המוכר ספרים מפה לראדאמסק, ובא לה'תפארת שלמה', והראה לו איזה ספרים לקנות. וסיפר לאדמו"ר שהיה בידו ספר 'בת עין', והשו"ב מפלאוונא קנה הספר.

מיד צוה אדמו"ר זצ"ל למשמשו רבי אברהם לייב ז"ל, שיסע לאבי ז"ל, ולבקש ממנו, שישלח לו הספר הזה בשאלה. ר' אברהם לייב ז"ל בא לאבי ז"ל וביקש ממנו בשם אדמו"ר זצ"ל שישאלו לו הספר, אבי ז"ל נתן לו תיכף הספר כבקשתו.

ואחרי שבוע אחת, היה אבי ז"ל משובתי שב"ק בראדאמסק אצל אדמו"ר זצ"ל. ביום א' בבוקר כאשר היה עוד אדמו"ר זצ"ל

בת עין – זיטאמיר תרכ"ט

בבית המדרש מלושב בטלית ותפילין אחר התפילה, קרב אליו אבי ז"ל ורצה ליקח ממנו פרידת השלום. ואז ביקש ממנו אדמו"ר שיניח עוד אצלו הספר על משך איזה שבועות. וכאשר הבין אבי ז"ל כי הספר הזה הוא בחשיבות אצל אדמו"ר זצ"ל, ביקש ממנו מאוד שיכבדהו אדמו"ר, ויקח ממנו הספר הזה במתנה.

וכאשר שמע אדמו"ר זצ"ל זאת, צהלה פניו מאוד, ואמר בבדיחותא, בחון נא עתה, אפילו אם תתן לי ח"י זהובים בעד הספר, לא אמכרנו לך. וצוה מיד ליתן יין שרף ומיני מגדנות, וכיבד לכולם עם יין שרף ומגדנות, וכולם שתו לי לחיים כמו על שמחה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

אחר ששתו כולם, אמר להם: עתה אספר לכם הענין של הספר הזה, מחבר הספר הזה היה צדיק גדול ונורא 'פון די פערציטישע יודען', [היה מקובל לאבי ז"ל כי בעת אשר אמר התפארת שלמה לשון כזה, שכונתו היה על צדיק גדול מאוד בנשמה גבוהה] והוא היה בזמן הרבי ר' בער מראדאשיטץ זצ"ל, והיה דר בארץ רוסיא בעיר אווריטץ. ותמיד היה חשקי לנסוע אליו, ולהכירו, אך מחמת מרחק המקום, לא נסעתי אליו. ונפטר בלא בנים ר"ל, והספר הזה נדפס במספר קטן, רק איזה מאות ספרים עבור אנשי שלומיו שנשארו ברוסיא¹⁹⁹, והצדיק הזה נסע לארץ ישראל, ונפטר שם, ועל ידי סיבה בא הספר לכאן, [מובן היה שיבוא הספר ליד התפארת שלמה ומגלגלין זכות וכו'].

שם משמואל – להגה"ק רבי שמואל

אחר כך סיים בזה"ל: בני אברהם ישכר בער נקרא על שמו. עכ"ל.²⁰⁰

על שולחן מלכים

הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל היה אומר שהרה"ק מרן רבי שלום'קה מזוויהעל זי"ע"א היה אדוק מאוד בתורת הבת עין, ואמר שהספר שלו זה הבת עין.²⁰¹

כמו כן סיפר האדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א מארה"ק, שהרה"ק רבי דוד מראחמיסטריווקא

¹⁹⁹ ראה בשם הגדולים החדש אות ב' וז"ל: ספר בת עין להרב הצדיק חסידא קדישא מו"ה אברהם דוב ז"ל מאווריטץ דרושים נחמדים על התורה בדרך פרדס להלהיב לבות בני ישראל לעבודתו יתברך שמו, ונדפס אחר פטירתו בצפת, ומביאים בהקדמה אשר נדפס בהורמנת הרב החסיד הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זי"ע, כי כן צוה לפני נסיעתו לארץ הקודש תובב"א לפני העומדים לפניו אשר יראו הכתבים לפניו. עכ"ל.

²⁰⁰ עטרת שלמה – פיעטריקוב תרפ"ו להרה"ג רבי יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויץ זצ"ל אב"ד פלאוונא עמ' 20 אות ד.

²⁰¹ יסוד צדיק עמ' רצג בשם דרכי אמונה לכ"ק אדמו"ר מפאריסוב שליט"א ששמע מהרה"צ רבי אלי ראטה זצ"ל.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

מירושלים היה לומד כל שב"ק מהספר בת עין.

לימוד בספר 'בת עין' אע"פ שאנו רחוקים מכך

מרב"ח הרמ"ח היה לומד בספר 'בת עין' ומעולם לא ירד הספר מעל שולחנו.²⁰² ונוהג היה ללמוד בו בכל יום, ובפרט בסעודות שבת היה לומד בכל סעודה קטע מתוך הספר.²⁰³

בזקנותו כשהיו אנשים לומדים לפניו את הספר, אמר להם, לכאורה למה לומדים כל כך בזה הספר, הלא רחוקים הננו ממנה כרחוק שמים וארץ. וענה ואמר: אדרבה, בגלל כן אנחנו צריכים ללמוד את הספר, בכדי שנבין לראות כמה אנחנו רחוקים.²⁰⁴

הספר בת עין

סיפר כ"ק האדמו"ר מטאהש זצ"ל: כ"ק אאמו"ר זי"ע היה לומד בקביעות בספרו הקדוש [בת עין] בכל יום שבת קודש בבוקר קודם התפילה, וגם

²⁰² ובספר שולחן הרמ"ח – להרה"ח ר' אהרן יוסף ריזעל ז"ל עמ' לב.. בשבתות, כשישב והתוועד עם הציבור ב'קידושא רבא' אחרי התפילה, נהג לשאת מדברותיו - אחרי שלמדו קטע בספר יסוה"ע או בת עין - בכבשונח של חסידות, כשהוא מתבל אמריו בסיפורים מופלאים ששמע מצדיקים בדורות קודמים, וחיח מרומם ומנשא את הציבור בדיבוריו הקדושים למדרגה עילאית, עם מבט כמי שמשקיף מגבהי עולמות עליונים אל פני החיים השפלים פה בעלמא הדין.

ובעמ' מא "...במשך כמה שנים חיח חסדר, שכשעח לאחר חתפילח בליל שבת חגיע ר' אברהם מאיר פרלמן ולמד עמו עד לשעח מאוחרת מאוד. אח"כ עשח חרמ"ח קידוש ואכל בזריזות כדרכו בקודש. אז הייתי מגיע אליו, הייתי אומר לפניו זוחר הק' ולפעמים מהספה"ק בת עין או מספה"ק יסוד העבודה, כך למדתי אצלו עד אור הבוקר. בשעתא דא היה שעת רצון והיה מספר לי סיפורים שלא היה מספר ברבים. ושם בעמ' לז שאחרי נישואי הרמ"ח התגורר בחצר של נכדי ה'בת עין' מאווריטש, שהייתה נקראת 'אווריטשער-חצר'.

²⁰³ מקנים אתבונן – סיפורי צדיקים, כתבי רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל עמ' קה אות לא ויש לציין שהרי"ש ז"ל נהג גם כן כמוהו, והיה לומד בספר 'בת עין' בשבת קודש בכל סעודה.

²⁰⁴ יהי אור – להרה"ח ר' יאיר שווארצמאן ז"ל עמו' קנט אות שיא.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

כדאי ללמוד הרבה בספרו הקדוש, כי הספר מלא הארות והדרכות האין לזכות ליראת ה' בלב אמת, וכיצד לקנות מידות טובות, ובפרט מדת הענוה ושפלות הרוח.

ויש כוח מיוחד להתעורר ע"י לימוד ספרו הקדוש, כי כידוע לא הניח המחבר בנים אחריו ל"ע, על כן מפני שלא הוריש כוחו ודרכו על ידי בניו, הורישו על ידי דברי תורתו שבספרו הקדוש.²⁰⁵

תלמידיו

מבין תלמידיו ידוע הרה"ק רבי שמואל העליר אב"ד צפת²⁰⁶ בעמח"ס 'כבוד מלכים' 'דרך נשר' 'טהרת הקודש' 'שו"ת שם משמואל', הרה"ק רבי הלל מפאריטש בעמח"ס פלח הרמון²⁰⁷, הרה"ק רבי שלמה חיים מקוידנוב זי"ע,

²⁰⁵ עבודת עבודה – לכ"ק אדמו"ר מטאהש זצ"ל עמ' מט.

²⁰⁶ לימינו של הבת עין בכל אותם עתות צרה, עמד תלמידו המובהק מורנו הגאון רבי שמואל העליר זצוק"ל, אשר כינוהו ברוב חביבות 'שמואל שלי', ואותו הועיד לכהן כממלא מקומו בתור אב"ד העיר ולמנהיג עדת החסידים. רבי שמואל היה בזמנו מגדולי הפוסקים, נשא ונתן רבות עם גדולי דורו בשאלות שהתעוררו, והוציא לאור כמה קונטרסים בענייני הלכה בעניינים שעמדו על הפרק, ביניהם: קונטרס 'כבוד מלכים' על ענין שריפת הבגדים על ציון הרשב"י, 'דרך נשר' על כשרות עופות חדשים שנתגלו בזמנו בחו"ל, 'טחורת הקודש' פסק דין בענין איסור צורות בביהכ"נ, 'שו"ת שם משמואל' ועוד. רבים יותר הם מה שנשארו בכתב יד ונאבדו במשך הזמן, וחבל על דאבדן. נכדו המביא לבית הדפוס 'שו"ת שם משמואל' כותב עליו...מדי לילה, בכל לילות השנה, היה קם בחצות, טובל במקוה ולא יצא מן המים הצוננים עד שגמר לומר את ספר התהלים. חסידי אותו דור סיפרו עליו גדולות ונפלאות, ונודע אף שזכה לגילוי האריז"ל הק' ביום מסויים, ולאחר אותו מאורע היה הולך במשך שנה תמימה בכל עש"ק להשתטח על ציונו הקדוש והיה אומר שם את ספר תהלים עד גמירא. רבינו הגאון הקדוש ר' שמואל שעלה במעלות הקודש זכה למדרגות גבוהות מאד, והיה עורך שאלות חלום, ולאחר פטירתו מצאו בין ספריו פנקס מוצנע ובו כמאתים שאלות ותשובות מן השמים.

בספר מאמר שבירי לוחות לרבינו מנחם עזריה מפאנו שיצא לאור ע"י רבי שמואל, מתוך כתב יד שבספרייתו, הוא כותב שם, לאחר הדרוש מרבי שלמה אלקבץ זי"ע: "מעיד אני עלי כי דברי הדרוש מרבי שלמה זצ"ל, הצעתי לפני כבוד אדמו"ר הרב החסיד קדוש ישראל קש"ת מו"ה אברהם דוב זצוק"ל, ואמר, כי הן הן דברי אלוקים חיים, וכן קיבל מרבותיו נ"ע".

תולדותיו נלקטו ונערכו ע"י נכדיו בספר הרב המנהיג והרופא.

²⁰⁷ ראה שם בהערת נכדו המביא לבית הדפוס...לוא היו עתותי בידי היה ראוי לי להאריך מעט בספורי שבחיו הגם כי שמו עודנו חי בלב בני אנשי דורנו, עד כי ביראת

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

הכבוד יחרדו לזכרו, ונודע הוא להם בצדקתו בענותו ובחסידותו, אבל נכון וישר הוא כי גם מפי צאצאינו אל ישכח זכרו, ולמען גם דור אחרון בנים יולדו, ידעו דרכו והילוכו בקדש, אכן לא פה הוא המקום, ע"כ אבוא בקצרה, ורק ריש מלים אגלה, אא"ז ז"ל מנעוריו ועד שיבתו שקד יומם ולילה על התורה ועל העבודה, היה חריף ומפולפל וידיו רב לו בגפ"ת ובפוסקים, הוא זכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, והיה אחד מיוחד בין גדולי ההוראה, המפורסמים אז, ועוד לא היו לו שלשים שנה (שנת חקפ"ג) הגיש תעצומותיו לפני אדמו"ר מוהרמ"מ נבג"מ והיא שאלה אחת כוללת ארבע ובשתיים מהם מפלפל קצה בעומק ונדפסה עם תשובת אדמו"ר עליה בספר צמח צדק (חלק יו"ד סימן ק"ב) הוא היה תלמיד מובהק בגפ"ת ופוסקים להרה"ג ח"ק הצדיק מו"ה אברהם דוב ז"ל מאווריטש אב"ד דק"ק זיטאמיר מחבר ספר בת עין על התורה בדרך פרד"ס והיה מזכירו תמיד ביראת הכבוד, ומטל ילדותו העמיס על שכמו להיות מעובדי ה' באמת ובתמים, כי אביו הרב החסיד ר' מאיר מבראהין ז"ל חנכו מנעוריו בלימוד הקבלה ולהתנהג בפרישות, ויהי כאשר החל לתור בחכמה מאין המצא ואיזה מקום בינה, ויסע להרב הצדיק קדוש וטהור מוה' מרדכי זצ"ל מטשארנאבל לקבל מפיו דרכי וסדר העבודה, אכן בלמדו בס' לקו"א לאדמו"ר נבג"מ ותפקחנה עיניו לראות הטוב הגנוז בו כי טוב ובהתקרבו להרב הגדול החסיד המפורסם מוה' זלמן מזעזמיר וישמע ממנו דברי חסידות, והוא הרימו ביראת ה' ע"פ דרך זו, אז התלהטה נפשו לדבקה בה ואז דרכה נפשו עוז ויבוא להסתופף בצל אדמו"ר האלקי ח"ק (לו דומי' תהלה) מוהר"ר דובער נבג"מ ומני אז לא מש מאהלו ולא זו מלחבב דבריו עדי גנוז האור (ט' כסלו תקפ"ח) ומקומו מילא תחתיו חתנו אדמו"ר הגה"ח האלקי צי"ע מוה' מנחם מענדל נבג"מ ויקבל אותו על עצמו לרב וישמשהו, ושתי פעמים בשנה כל ימי חייו נסע אליו לקבל לקח מפיו, ועד יומו האחרון לא זו מדבריו ועצתו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא, כי לא היה חושב את עצמו לנגדו כ"א כתלמיד קטן, הפלגת צדקתו וחסידותו לא יכולנו הכתב, הוא היה עניו חסיד ומדקדק במצוות וזהיר בהם עד קצה האחרון, וגם על דקדוק קל של דברי סופרים וחומרות הפוסקים, או על הנהגה טובה שהנהיג בנפשו, מסר נפשו כעל החמורות, רבים השיב מעון חטאים הורה בדרך, ורפא משובת בנים שובבים, נטע דא"ח בלב רבים מהסרים למשמעתו והזריח בתוך עומק לבבם נקודת האמת, הרבה ישיבה ותלמוד הורה בכמה ערים וכפרים, וביחוד אצל הקאלאניסטען היהודים היושבים בכפרים בפולין ורוסיא הקטנה, ובכל מאודו עסק בתקנת עניים ומרודים להיטיב גם מצבם החומרי, והי' דואג ומתאנח בגללם, ולמטרה זאת סבב ערים וכפרים רבים, קרובים ורחוקים מדי שנה בשנה, והי' מקבץ כסף למכביר לטובת שפלי המצב, כי בכל מקום בואו חרדו לקראתו ויפזרו לו מכספם פזור לא מעט, סוף דבר הוא היה האחד המיוחד אשר הקריב את נפשו כליל על מזבח האהבה לאחיו בני עמו בין על הכלל בין על הפרט, בין בהטבת מצבם החומרי ובין בתיקון מעמדם הרוחני, עסקו בתורה ותפלה הי' עד קרוב לחצי היום, ומאז פתח דלתותיו לדופקים עליהם הבאים להסתופף בצילו ולדרוש בעצתו במילי דשמיא ובמילי דעלמא, והי' הי' בעזרו להשיג מבוקשו בעבודתו ולשמרהו מכל מכשול ושגיאה באופנים יוצאים מגדרי הטבע, ומפורסם מאד, וכאשר ראינו בעינינו פעמים רבות, וכמארז"ל הבא לטהר כו', הן כל זאת אפס קצהו מדרכיו ותהלוכותיו, ואת כולם מי ימלל, ימי חיי מרן ז"ל הי' ס"ט שנה שנה ומדי סבבו בערים כדרכו תקפוהו מכאובי ויחלה מאד בעיר חערסאן, וביום ש"ק פ' נחמו י"א לחדש מ"א שנת צדקתו ותהלתו 'עומדת לעד' נקרא אל השמים מעל להשיב נפשו למקורה ולאור באור החיים סלה, וכו' וביום א' י"ב בו הובל לקברות ברוב בכי ואנחה, ויעשו לו אבל כבוד ויספדו לו מספד מר, ושם מנוחתו כבוד, ואוהל לתלפיות נבנה על קברו לעורר זכותו כי יגן עלינו וכו'.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

פלא הרמון – להגה"ק רבי הלל מפאריטש
מתלמידי רבינו

הרה"ג רבי צבי רויטבלאט זצ"ל²⁰⁸
אב"ד מזערטישקא²⁰⁹, הרה"ג רבי
משה אפרים ואחיו רבי ישראל
לייב בן אחי רבינו, רבי אברהם
שמש בבית מדרשו של רבינו²¹⁰,
רבי אברהם מאושמיר²¹¹, ועוד.

לא פסקה בית המדרש

בשנת תרצ"ו עבר להתגורר
בסמיכות לבית הכנסת רבי שלמה
המאירי ז"ל, יהודי ממוצא פרסי
שעלה שנים מועטות קודם לכן
מפרס לצפת. כאמור, באותם
ימים, היה מצב ביטחון יהודי צפת
רעוע, ובמסגרת זו הטילו ערביי
השכונות הסמוכות חרם על כל מי
שישא ויתן עסקים עם יהודי.
בעקבות כך, ר' שלמה, שכל עסקיו
היו עם ערבים, נותר חסר כל.

²⁰⁸ בן הרה"ג רבי גרשון דומ"ץ טשערנאביל בחיי המגיד הרה"ק רבי מרדכי זי"ע.
בס' בית אבות – שעדליץ עמ' מא כותב עליו נכדו... נולד בערך שנת תק"ע או תקע"א
(לפי מה ששמעתי מכ"ק אאמ"ר זצ"ל שאביו הרה"ק רבי גרשון ואביו רבי צבי היו
ימי חייהם מעט יותר משישים שנה). נפטר ז' כסלו שנת תרל"ב או תרל"ג, ומנ"ב בעיר
מזערטישקא.

ושמעתי מנכדו הוא ש"ב הרבני בנש"ק ר' צבי הורוויץ שטערנפעלד ע"ה (בנו של הגה"צ
רבי יוסף זצ"ל אב"ד זאמושטש) שעל מצבתו של זקננו רבי צבי כתוב "נכד המגיד
ממזרטיש ורש"י הקדוש עד דוד המלך", אבל לא ידוע לנו איך הי' נכד המגיד הגדול
ממזרטיש זצ"ל.

שמעתי מאת ש"ב ר' יחזקאל הלוי הורוויץ שטערנפעלד הי"ו [ע"ה] שזקננו זצ"ל היה מן
הצדיקים הגדולים והמפורסמים בימיו, והיה מגדולי חסידי הרה"ק מרוזין זי"ע, ומן
החבריא קדישא של הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זצ"ל בעמח"ס ספה"ק בת עין. חי
כל ימיו בדחקות ובעניות. וכתב הרבה חידושי תורה, והי' לו קונטרסים חידושים
בלומדות, אבל לדאבון לבנו נשרף הכל ולא נשאר זכר למו.
²⁰⁹ עמילטשין.

²¹⁰ ר' אברהם, שמש על פי מפקד אשכולות, הוא על פי מפקד יב"ן 'שמש דבי מדרשא
רבה של הרב הצדיק מאווריטש'.

²¹¹ חתנו רבי חיים ליבערזאן מבערדיטשוב מביא בשמו כמה פעמים כתלמיד הבת עין
מאווריטש.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

באחד הלילות, הופיעו בחלומו של ר' שלמה יהודי בעל הדרת פנים שהתברר אחר כך כהרה"ק מאבריטש, והבטיח לו שבאם יתחייב לשמור על בית המדרש שלו, יהיה פרנסתו מצויה בריווח גדול. בעקבות החלום, קיבל על עצמו ר' שלמה לסייע ככל יכולתו לגבאי ר' שמשון, קם ופעל לקבץ מנין מדי יום יום להתפלל שם. אט אט הצטרפו מתפללים נוספים. ומאז היתה פרנסתו מצויה לו בריווח ובנקל.

שפתותיו דובבות – סגולה נפלאה ללמוד בספה"ק בת עין²¹²

סיפר הגאון רבי ישעי' טישלער שליט"א הדר בעי"ת בני ברק, כי לפני כמה שנים (בשנת תשע"ו) פגש בליל שב"ק על פתחו של ביהמ"ד חסידי – אברך מ'קרית ספר' שבא לשבות שבתו אצל חמיו בבני ברק, אחר ברכת 'גוט שבת' שאלו האברך האם יש באותו ביהמ"ד ספר 'בת עין', ענה לו ר"י כאן אין 'בת עין' אמנם בביתי שוכן ספר בת עין אחר כבוד, ואם רצונך עז להשיג את הספר עלה עמי לביתי ואלוהו לך... וילכו שניהם יחדיו, ויאמר ר"י להאברך, האם חפץ מע"כ דייקא ב'בת עין' או כמו"כ טוב ספר חסידות אחר...

פתח האברך וסיפר לר"י, לפני כשנה תמימה גמרתי למנות י"ב שנים מיום הנישואין ועדיין לא נפקדנו בזש"ק, בצר לי עליתי אני ובני ביתי לעיה"ק צפת להעתיר תפילה ותחנונים בזכות הצדיק הקדוש ה'בת עין' (לא היה אז יומא דהילולא של הבת עין), מכיוון שכהן אנכי וזכיתי להתקדש בקדושתו של אהרן, אינני רשאי להיכנס ל'בית החיים' להשתטח על ציון הקודש, ע"כ פניתי אני וב"ב לבית מדרשו של הרה"ק ה'בת עין' זי"ע בצפת, שם קרענו שערי שמים בתפילתינו וקבלתי על עצמי שכשיוולד לנו הבן נלמד בכל שבת (בעת הסעודה) בספר הק' 'בת עין' במשך שנתו הראשונה של הבן... ומיד נפקדנו בזרע של קיימא.

ואכן מיד קניתי את הספר למען יהיה מזומן תחת ידי בכל שבת, ובעזהש"ת הנני מקיים את אשר קיבלתי על עצמי, אלא שכאן בבני ברק בבית מו"ח לא מצאתי את הספר, ע"כ מצאתני מחפש אותי...

²¹² ליקוטים מ'באר הפרשה' ממה שסיפר המשפיע הגה"צ בנש"ק רבי אברהם אלימלך בידערמאן שליט"א.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

והנה, אחד מבני החבורה שמע עובדא זו (ביומא דהילולא קדישא בשנת תשע"ח), והיות שנזקק לישועה אודות בתו שבגרה, מיד קיבל על עצמו ללמוד בכל שבת בספה"ק 'בת עין'. לא עברו ימים רבים ונמצא ה'חתן'... כעבור חודשיים נערכה שמחת הנישואין, ובטרם מלאות שנה תמימה לקבלתו כבר נערכה שמחת הברית לבנם בכורם.

סעדני ואושעה – סגולה נפלאה לערוך סעודה לכבוד נשמתו

סיפר האדמו"ר מטאהש זצ"ל: ידוע לי ממשפחה אחת בארץ ישראל שנצרכו לישועה, ופעם נתן השי"ת בליבם לערוך סעודה ביום ההילולא של הבת עין, ונושעו על ידי זה בישועה רבה, ומאז ממשיכים בכל שנה לערוך סעודה לכבוד ההילולא שלו.²¹³

בישיבת 'בית אברהם' בעיה"ק ירושלים תובב"א, ישנו 'קרן' לעריכת סעודות מדי שנה בשנה ביומא דהילולא קדישא, ומעשה שהיה כך היה, לפני עשרות בשנים היה יהודי ושמו הרה"ח ר' שלמה גראס ז"ל, לפרנסתו התעסק במכירת נפט, ברם, עסק זה - יגיעתו רבה ושכרו מועט, ומכיוון שכך, רעב ומחסור שררו בדרך קבע בביתו. והיה בליל ההילולא של ה'בת עין' זי"ע, השתטח ר' שלמה על ציון הקודש, ושפך את לבו כמים, בתפילה ובתחנונים שירוויחו לו פרנסתו מן השמים, לאחר מכן, חזר לביתו ועלה על יצועו, והנה בחלומו רואה הוא את ה'בת עין' זי"ע, ויאמר לו ה'בת עין', דע לך שקורת רוח מרובה הסבת לי בתפלתך על קברי²¹⁴, אך זאת אשאלך - מדוע לא ערכת סעודה לכבוד ההילולא. תיכף התעורר ר' שלמה משנתו, וקיבץ משארית לחמו הדל, כינס עשרה יהודים, וערכו יחדיו סעודת הילולא. למחרת היום הלך ר' שלמה וקנה כרטיס לוטו וזכה בהון עתק

²¹³ עבודת עבודה – להאדמו"ר מטאהש זצ"ל עמ' מט.

²¹⁴ ידוע שהמתים נהנים כשמתפללים על קברם וראה זוה"ק פרשת ויחי רכה ע"א.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

שממנו נתעשר בעשירות גדולה, ואף הקים מממונו 'קרן', אשר עד עצם היום הזה עדיין עורכים ממנו סעודות הילולא.

רבו סיפורי הישועה בזכותו של אותו צדיק בזיווגים הגונים, בזש"ק בנחת דקדושה מכל יו"ח... ולא נביא אלא מעשה אחד וללמד על הכלל כולו יצא, שמעתי מאחד מגדולי הדור שליט"א מהיושבים ראשונה ב'מזרח' של בני ישראל, שבשנת תשע"ז ירבה בביתו בת גרושה ל"ע, והיה לב ההורים מתפלץ מרוב דאגה וצער, ביום י"ב כסלו שלח את אחד מתלמידיו לערוך סעודה רחבה וגדולה לעניי צפת, לא עברו שבועיים תמימות ובתו באה בקשרי אירוסין עם בחור עידית שבעידית, ממש פלאי פלאים.

מעשה היה לפני כמה שנים בארה"ק, שהממונים על המס פשטו לחנותו של אברך והחלו ל'פשפש במעשיו' מה הם הוצאות בית עסקו וכנגד מה הם ההכנסות... וימצאו כתוב כי בית העסק נושא ב'הוצאות' גדולות, דוגמת שש קווי פלא (סעל) בשעה שבאמת רק אחד מהם נצרך לצורך העסקים, בית העסק מחזיק בשני כלי רכב כשרק אחד נדרש להם, ואף הבעלים עצמו חגגו לאחרונה וישבו בבית מלון גדול במשך שבוע שלם 'על חשבון' ההוצאות. המכיר ובקי יודע שעבירות כגון דא מחייבים אותו לשבת בבית האסורים ... אבל... באמצע החקירות נזכר האברך מהסגולה הידועה לתת סעודה לכבוד נשמת הבת עין ומיד קיבל כן על עצמו לערוך סעודה ביומא דהילולא של הבית עין, באותו רגע נענה אליו ה'חוקר', שמע בני, זאת הפעם אוותר לך על הכל ... אבל אוי לך אם תשוב לעבור עבירות כגון דא, ושילחו חפשי לביתו.

ידוע לי מעשה שאירע בשנת תשע"ה, באברך מתושבי עי"ת וויליאמסבורג יצ"ו שסבל מנדודי שינה, משהלך להיבדק אצל רופא פשוט אודות נדודי השינה, עשה לו ג"כ בדיקת א.ק.ג.²¹⁵ ומיד נחרד ושאלו מתי ביקרת לאחרונה

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

אצל 'רופא הלב' שלך, ויען האיש ויאמר לפני כמחצית השנה, ויצווהו הרופא להחיש פעמיו לרופא הלב מיד בבוקרו של יום... מכיוון שראה הרופא שהאברך אינו מבין חומרת מצבו פנה הוא בעצמו וקבע 'תור' לאותו אברך למחרת היום.

ואכן, רופא הלב ראה בבדיקותיו, שהעורק (גיד) הראשי, המוליך אל הלב, סתום ברובו ככולו, ובכל רגע עלול העורק להסתם לגמרי, ולהכניסו בסכנת חיים וודאית... ורצה להכניסו מיד לערוך צינתור²¹⁶ בלב, אך הלה, התחנן על נפשו שיחוס ויתן לו להלך ברחובה של עיר עוד יום אחד כי מנהל הבנק שבו מתנהל 'חשבוננו' גער בו שאם איננו מכניס היום סכום כך וכך מעות הם סוגרים לו החשבון... ואכן, תוך כדי דיבורם יחדיו ראה הרופא שמנהל הבנק מתקשר שוב אל האברך, על כן הסכים לשחררו בתנאי שמחצות ליל לא יאכל מאומה ויבוא אליו מיד למחרת היום לעריכת הצנתור.

משם התקשר האברך לאחד מידידיו הידוע כ'בעל צדקה וחסד נפלא' בלב רחום וחנן וביקש 'הלוואה' על סך פלוני שעליו למהר להכניס לבנק בטרם יעבור מחר את הצנתור... ומידי דברו עמו נענה האברך ואמר, ראה נא ידידי, מוקף אנכי בסגולות שונות אשר רגיל אני לערוך, ומה הועילו לי כל אלו הסגולות, כשהנני 'אברך' בעל חוב אדיר וחולה מסוכן... אמר לו ידידו, וכי קטנה היא בעיניך, שהגעת לידי רופא פשוט בעד 'נדודי שינה' ומשם נתגלגלה הצלת חיך כפשוטו ממש – שנתברר ברגע האחרון שהנך מחויב לעבור צנתור ללא כל דחיה, איעצך, למחר חל יומא דהילולא של הרה"ק ה'בת עין' זכור נא ואל תשכח להדליק נר לטובת נשמתו, גם תוסיף לומר תהלים, ובעזהש"ת בזכות הצדיק קרובה ישועתך לבוא...

מכיוון שהזכיר הידיד את הילולת ה'בת עין' נתחווירו פני האברך כשלג, וכה התוודה בפני ידידו, כי אכן, מהמאמינים הוא ולכן בשנה שעברה ביום י"ב כסלו (תשע"ד) ערך סעודה בביתו לעשרה יהודים, אלא שבשנה זו כשנזדמן בביהמ"ד לדבר ביום השב"ק העבר (פר' ויצא – שלפני ההילולא) אודות סגולת הסעודה, קם האברך והכריז בקול רם, כי אף הוא כמוהם ערך סעודת הילולא לפני כשנה, ולא הועיל במאומה, מצב פרנסתו בכי רע – יום יום הוא מגלגל כספים מגמ"ח אחד למשנהו וכו' וכו', ולא ראה שום ישועה במשך השנה.

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

והנה כמסיח לפי תומו אמר לו אחד ממתפללי ביהמ"ד, הרי לא ידע אדם מה עובר עליו - כמה לא חלי אינש ולא מרגיש, שמא נגזרה עליך הגזירה שלא תוציא שנתך, ובזכות אותה סעודה ניצלו חייך מבלי שתדע מאומה על כך...

ועתה הינו עומד ומשתומם כי נראים דברי 'מתפלל' זה כדברי נביאות ורוח הקודש ממש, שכן רגליו הוליכוהו לרופא קטן ורגיל אודות נדודי שינה ונסתבב מזה הצלת חייו, כי בלאו הכי שמא היה נודם לבו ואז היה חל יום היא"צ שלו גם ב"ב כסלו.... מיד מיהר האברך לערוך סעודה בטרם יגיע חצות ליל וימנע ממנו להשתתף בסעודת ההילולא... סוף דבר הצנתור הצליח והכל בא על מקומו בשלום, ויהי לפלא.

אספרה נא מעשה אשר ביודעי ומכירי קאמינא, בבית אחד נישאו הילדים בס"ד בזה אחר זה, זולתי בחור אחד אשר נתקעו שידוכיו בזה אחר זה, בד בבד טיפס גילו והגיע לגילו של יצחק אביו בעת נישואיו - ויהי בן ארבעים שנה, גיל אשר לכל הדעות נחשב לבחור כזקנה מופלגת עד מאוד, יחד עם זאת גדל הצער והמכאוב של הבחור, וכל ההורים וכל בני המשפחה מסביב, ויהי בחודש טבת תשע"ח, נסעה אחותו של הבחור לציונו של הרה"ק הבת עין, שם הבטיחה שאם אחיה יבוא בקשרי אירוסין עד ראש חודש שבט שנה זו (תשע"ח) תערוך המשפחה סעודת הודאה, וגם סעודת הילולא ב"ב כסלו לשנה הבאה (תשע"ט), ואכן, לא עברו שבועיים, והבת עין פרע חובו - ביום שלישי כ"ב טבת - בא ה'גלות' לקיצו, והבחור בא בקשרי שידוכין...

הושענא ציון המצוינת

שמעתי מבעל המעשה אשר עברו עליו כמה וכמה שנים מיום נישואיו, ועדיין לא זכה לפרי בטן, ומה רב צערו וכאבו כש'בישרוהו' הרופאים שאבד סברו ובטל סיכויו, ועל פי דרך הטבע לא יוולדו לו לעולם בנים או בנות... העיר ה' את לבו שלא להתייאש לגמרי, וביומא דהילולא - י"ב כסלו תשס"ח עלה לציונו הק' בעיה"ק צפת ת"ו, שם שפך ליבו כמים לראות

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש בעמח"ס בת עין זי"ע

בישועת ה', ואכן לתקופת השנה ממש כעת חיה ביום י"ב כסלו תשס"ט
נולד לו בנו בכורו במזל טוב, ויהי לאות ולמופת.

שמעתי מהרה"ח רבי מוטל ראטמאן שליט"א, עובדא שהיה עד לה לפני
כמה שנים, בעודו מהלך ברחובות קריה – בשכונת מאה שערים אשר
בעיה"ק ירושלים, מצאו יהודי נכבד 'בעל תשובה' אשר אין הפרוטה מצויה
בכיסו, והלה החל לשאלו אודות 'וואש מאשין' (מכונת כביסה), כי
נתקלקלה המכונה שבביתו, עוללים שאלו בגדים נקיים ואין נותן להם,
ובצר לו הוא מחפש אחר חנות המוכרת מכונת כביסה 'יד שניה', כי עליה
אין דורשים סכום עתק כמו על מכונה חדשה.

רבי מוטל ניסה להניאו מכך, היות וידוע ליודעי חן שדבר שטות הוא לקנות
מכונת כביסה יד שניה – כי לעולם ומעולם לא תדע אלו חסרונות ובעיות
יצוצו לך במשך השימוש בה. וכה אמר לו ר"מ, היום חל יומא דהילולא של
ה'בת עין', עומד אני ליסע לעיה"ק צפת להשתטח על ציונו, בוא נא עמנו,
וכבר נפעל עבורך ישועה גדולה.

וכן עשו, כל הדרך לא פסיק פומיה מגירסא של אותו נצרך, אודות מכונת
הכביסה, כי מכונה פלונית טובה היא, ושל 'חברה' פלונית לא... ובכלל הוא
דואג מה יהיה בסופו של דבר, כיצד יכבסו את בגדי בניו הגדולים
והקטנים... ובבואם לפני המלך בציון הקודש שפכו לבם בתפילה – איש
איש בנגעו ומכאובו. משם נסעו, ויחנו באתרא קדישא מירון, קנו במכולת
(גראסערי) לחם וכל מטעמים ועלו לציון הקודש דרשב"י לערוך שם סעודת
הילולא, ויהי, אך יצאו מציון הקודש, צלצל הטעלפון של מיודעינו הנצרך,
ומצד השני 'מבשרים' לו כי הגורל שקנה מאיזה 'מוסדות' לפני זמן רב זכה
ב... מכונת כביסה חדשה ומשוכללת..

וכה אמר לי ר"מ בצערו על אותו נצרך, הרי כוחו של הצדיק להשפיע שפע
רב וגדול, חבל על אותו איש אשר צמצם את כל השפע במכונת כביסה
שאכן קיבל אותה, אילו היה מבקש ב'השגות' כגדולות יותר, בודאי היה
מקבל שפע רב פי כמה וכמה. (ר"מ מספר על עצמו שפעל לטובה באותה
נסיעה כמה ענינים גדולים ורבים פי כמה וכמה.

מי הקדימני ואשלם

בחודש אלול ה'תשע"ו התקשר יהודי ממונסי למנהל תלמוד תורה 'בת עין' בצפת, ושאל: "כמה עולה דמי שכר לימוד לתלמיד בחודש?". המנהל בירר לשם מה ברצונו לדעת. סיפר הלה, כי יש לו ילד בן אחת-עשרה, אשר לצערו הרב אינו מצליח בלימודו ומוחו אינו קולט בלימודים. ועל אף שניסו לעזור לו ע"י לקיחת מורה פרטי, וכן עצות של מומחים גדולים לא הועילו במאומה ולא ניכר שום שינוי לטובה, והמצב הגיע כבר, שהתקשרו מטעם התלמוד תורה וביקשו לסלקו משם.

"ניסיתי סגולות רבות וכל אלו לא הועילו, עד שהציע לי חבר: "תיסע לארץ ישראל, תלך שם למירון אצל ציון הרשב"י. אולי תמצא שם צדיקים שתוכל להתברך אצלם, יתכן ומשם תגיע הישועה". כשהגעתי לארץ ישראל הציע לי מכר ללכת אל המקובל הצדיק רבי דוד אבוחצירא, שרבים נושעו מברכותיו, ותבקש ממנו ברכה או סגולה. אומנם לא היה לי חשק לזה, הנסיעה לנהריה הייתה לי לטורח עצום. אך לנגד עיניי עמד דבר אחד - להציל את הבן.

כשנכנסתי לצדיק וסיפרתי על הקושי הגדול שלי, נתן לי הצדיק סגולה: 'אני מציע, שתשלם שכר לימוד עבור ילד בעיר הקודש צפת, לעילוי נשמת הצדיק רבי אברהם דוב ב"ר דוד ה'בת עין', ובזכות זה בעז"ה יצליח בנך בלימודיו'.

"וכעת כשבידי הסגולה, אבקש לעשותה בשלמות", אמר אותו יהודי, "אני מבקש שתמצא ילד אשר הוריו מתקשים לשלם בעבורו את שכר הלימוד ולומד בצפת במוסד הקדוש של ה'בת עין'. להלן מספר כרטיס האשראי שלי, ולמשך שנים-עשר חודשים תחייב בכל חודש את הסכום של שכר הלימוד". האב גם מסר את שמו של הילד, כדי שיזכירו אותו על ציון ה'בת עין' בכל ערב ראש חודש (כנהוג בת"ת 'בת עין', שבכל ערב ראש חודש יוצאת קבוצת תלמידים להתפלל על הציון עבור הזקוקים לברכה וישועה).

בחודש אלול ה'תשע"ז מתקשר האב למשרדי ת"ת 'בת עין', ומבקש להמשיך בתרומתו החודשית באופן קבוע. האדם שענה לטלפון שאל את האב: "מה קורה עם הבן שלך?" - "ניסים גלויים! ישועה מחוץ לדרך הטבע!"

תולדות הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטשי בעמח"ס בת עין זי"ע

- זעק האב. "שמע נא מה שקרה, בקיץ נעשה בו שינוי מן הקצה אל הקצה. הילד התחיל ללמוד והפך להיות מישוהו אחר, וכעת הוא מן המצוינים בכיתה... לכן החלטנו בבית, שעל אף שהמצב הכלכלי שלנו אינו קל, בכל זאת אנו חייבים להמשיך לשלם את שכר הלימוד עבורו".